

KARHUSAAREN KULTTUURIYMPÄRISTÖSELVITYS JA MAISEMA-ANALYYSI

2019

Arkkitehtitoimisto Kristina Karlsson
Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy
Maisemasuunnittelu Hemgård asiantuntija

KARHUSAAREN KULTTUURIYMPÄRISTÖSELVITYS JA MAISEMA-ANALYYSI 2019

Tilaaja

Espoon kaupunkisuunnittelukeskus

Tekijät

Arkkitehtitoimisto Kristina Karlsson
Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy

Kristina Karlsson, arkkitehti SAFA
Mona Schalin, arkkitehti SAFA
Marica Schalin, arkkitehti SAFA
Varvara Protassova, arkkitehti
Liisi Wartainen, tait. yo.

Maisemasuunnittelu Hemgård

Gretel Hemgård, Maisema-arkkitehti MARK
Tiina Taipale, vanhempi suunnittelija
Minna-Mari Paija, maisema-arkkitehti yo.

Arkistokuvat:
ks. kuvatestit

Uudet valokuvat:
Kristina Karlsson (KK)
Gretel Hemgård (GH)
Mona Schalin (MS)

Raportin toimitus ja taitto:
Mona Schalin, Liisi Wartainen

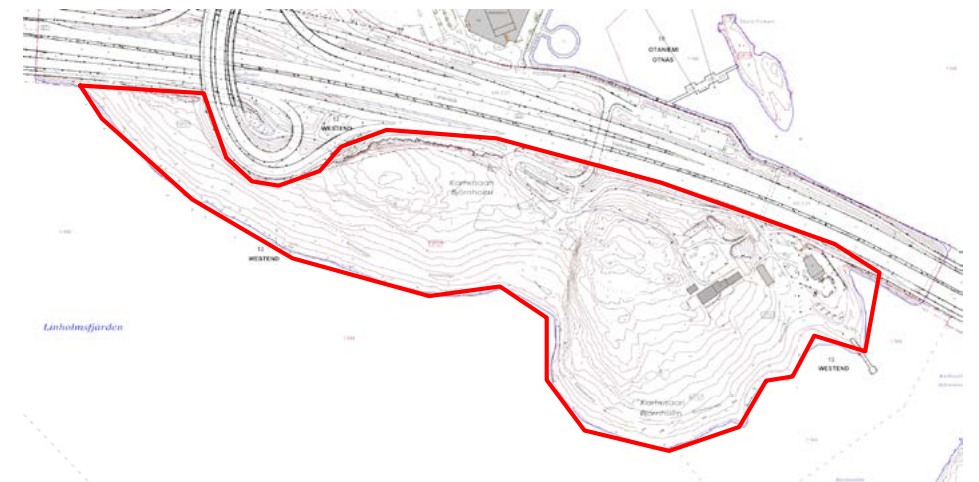
Sijainti

Karhusaari (Björnholm) sijaitsee Helsingin ja Espoon rajalla. Nimestään huolimatta alue liittyy kannaksen välityksellä mantereeseen. Björnholmin saari on yhdistynyt Käckarudeniin/Kägeluddeniin ilmeisesti noin tuhat vuotta sitten, eli rautakauden lopussa/keskiajan alussa.

Länsiväylä on selvitysalueen pohjoisena rajana.



Karhusaaren niemi, jonka kautta kulkee talvitie Helsinkiin, esitettynä 1700-loppupuolelta periytyvässä Kuninkaan kartassa. Kartan on piirtänyt Odert Alb. Gripenberg. Karttakopio EKM



Selvitysalueen raja, Espoon kaupunkisuunnittelukeskus

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	4
1 ALUEEN JA RAKENNUSTEN VAIHEET	5
2 NYKYTILA, OMINAISPIIRTEET JA SÄILYNEISYYS	64
3 ARVOT, SUOSITUKSET JA REUNAEHDOT	96
4 KULTTUURIYMPÄRISTÖN VAALIMINEN JA KEHITTÄMINEN	108
5 LÄHTEET	124

JOHDANTO



Kulttuuriympäristöselvityksen kohdealueen rajausta ortokuvassa. Espoon kaupunkisuunnittelukeskus

KARHUSAAREN KULTTUURIYMPÄRISTÖSELVITYS JA MAISEMA-ANALYYSI

Karhusaaren alueelle valmistellaan asemakaavan muutosta, jonka tarkoituksena on tutkia lasten kulttuurikeskuksen (Lastenmaailma) sijoittamista kulttuurihistoriallisesti arvokkaalle alueelle. Karhusaarella sijaitseva Sinebrychoffin huvilaympäristö on maakunnallisesti merkittävä kohde ja yksi Helsingin ympäristön kesähuvila-asutuksen rakennustaiteellisesti mielenkiintoisimmista kokonaisuuksista (Uudenmaan liitto, 2012: Missä maat on mainiommat). Kulttuuriympäristö on aiemmin ollut myös Museoviraston listalla valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen joukossa (RKY 1993).

Sinebrychoffin huvila on komea esimerkki 1800-luvun lopun huvila-arkkitehtuurista. Samanaikaisesti kyseessä on ollut toimiva pienoismaatila lukuisine apurakennuksineen. Huvilan ympärillä on ollut suuri puutarha sekä Hagalundin suunnit-

taan johtanut puukujanne. Alueen kaakkoisrannassa sijaitsee muinaismuistolaillo suojeltuja kohteita: Krimin sodan aikaiset linnoitteet: tykki- ja kivääriasemat mantereella sekä vedenalainen väyläeste Karhusaaren ja Hanasaaren välillä. Jorvaksentien (Länsiväylä) rakentaminen vuosina 1933-37 muutti merkittävästi Sinebrychoffin huvilaympäristöä.

Kulttuuriympäristöselvityksen tarkoituksena on ollut huvilapuutarha-alueen keskeisten ominaispiirteiden ja arvojen määrittely sekä suunnitteluohjeiden laadinta alueen kehittämiselle siten, että huvilaympäristön arvokkaimmat ominaispiirteet säilyvät myös tulevaisuudessa. Tehtävään sisältyy myös Karhusaaren maisemakuvan ja -rakenteen analyysi sekä maisemallisten maankäyttösuositusten esittäminen.

Selvitystyön tilaaja on Espoon kaupunki, kaupunkisuunnittelukeskus. Maisema-arkkitehti Katariina Peltola on toiminut tilaajan edustajana ja yhteyshenkilönä. Sampo Sikiö ja Kati Kivelä ovat osallistuneet selvitystyön ohjaukseen kaupunkisuunnittelukeskuksen edustajina ja Tryggve Gestrin Espoon kaupungin museon edustajana. Ohjausryhmä ja konsultit ovat kokoontuneet neljä kertaa selvitystyön aikana.

Konsulttityön pääkonsulttina on Arkkitehtitoimisto Kristina Karlsson, joka on vastannut selvitystyöstä yhteistyössä Maisemasuunnittelu Hemgårdin ja Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy:n kanssa. Mona Schalin on vastannut selvitystyön kokoamisesta ja raportin toimitustyöstä. Gretel Hemgård on vastannut maisema-analyysin laatimisesta ja maisemallisten maankäyttösuositusten laatimisesta. Kohdealue on tullut tekijöille tutuksi jo 1980-1990-luvulla suoritettujen selvitys- ja suunnittelutehtävien yhteydessä. Gretel Hemgård on laatinut Karhusaaren maisema- ja lähiympäristösuunnitelman 1986, pihapuuston kartoituksen ja kaksi eri-

tyssuunnitelmaa 1993. Mona Schalin on Arkkitehtitoimisto Heikkinen – Komonen Oy:n toimistossa osallistunut Karhusaaren hanke- ja esisuunnitelman laatimiseen 1980-luvulla.

Selvitystyön lähdeaineistona on käytetty kirjallisuutta, aiempia selvityksiä ja raportteja, historiallisia karttoja, piirustuksia, arkistovalokuvia, arkistodokumentteja ja sanomalehtiartikkeleita. Ajankohtaisia lähteitä ovat olleet Ranja Hautamäen kirjoitus Espoon kartanopuistot -julkaisussa (2001), Suomalaisen kirjallisuuden Seuran julkaisema Sinebrychoffit-teos (2009) ja Siren Arkkitehdit Oy:n laatima, Karhusaaren rakennushistoriaselvitys (2013).

Selvitystyön tekijät ovat lukuisien maastokäyntien aikana valokuvanneet, dokumentoineet ja analysoineet sekä luonnonympäristön että rakennetun kulttuuriympäristön tilaa. Lähdeaineiston ja havaintojen perusteella on laadittu selvitykseen sisältyviä analyysikarttoja.

Selvityksessä kuvataan ja arvotetaan kulttuuriympäristön visuaaliseen ilmeeseen ja tilallisuuteen vaikuttavat asiat, kuten huvilapuutarhan keskeiset ominaispiirteet, alueen maisematilan kehitys, maisemakuva ja -rakenne sekä huvilapuutarhan liittyminen ympäröivään maisematilaan.

Selvityksessä analysoidaan ja arvotetaan rakennusten suhdetta kulttuuriympäristöön ja huvilapuutarhaan. Tehtävään ei ole sisällynyt varsinaista rakennusinventointia, vaan rakennuskantaa koskevien tietojen osalta on pääosin hyödynnetty vuoden 2013 inventointia.

Selvitystyö on alkanut toukokuussa 2019 ja valmistunut syyskuun lopulla.

1 ALUEEN JA RAKENNUSTEN VAIHEET

Nykyinen Karhusaari oli kauan Otaniemen (Otnäsin) kylään kuuluva syrjäinen niemenkärki, aiemmin saari, joka oli yhdistynyt Käckaruddeniin/Kägeluddeniin ilmeisesti noin tuhat vuotta sitten, eli rautakauden lopussa tai keskiajan alussa. Vuoden 1692 kartasta näkyy, miten Karhusaari liittyi kannaksen välityksellä mantereeseen. Pieni Björnholm träsk erotti sen pohjoisreunan tuolloin vielä osittain mantereesta. Kartoihin merkitty, Helsingistä länteen kulkeva talvitie kulki Karhusaaren kannaksen poikki. Sen varrella sijaitsi krouvi, jonka kohdalle myöhemmin perustettiin Björnholmin torppa. Tämä torppa oli Fonseenin pikkuvihan (1742-43) jälkeen vuonna 1750 laatimalla kartalla merkitty autiotorpaksi (öde torp).

Otnäsin kartanon voidaan laskea syntyneen vuonna 1614. Laajennettu ja säterioikeuden vuonna 1664 saanut Otnäs muutettiin säterirustholliksi 1676. Tila laajeni entisestään kun siihen liitettiin Björnvikin yksinäistila 1747.

Karhusaaren itäiseen niemeen rakennettiin Krimin sodan aikana 1850-luvulla Viaporin puolustukseen liittyviä linnoitusrakennelmia. Karhusaaren huvilan terassin ja eteläisen laiturin väliset vallit kuuluvat tuolloin rakennettuun tykkipatteriin. Linnoitukseen kuuluivat myös etelärannalla sijaitsevat kivääriasemat ja Karhusalmen vedenalainen väyläeste.

Otnäs ja Björnvik siirtyivät Krimin sodan jälkeen Sinebrychoffin panimoyrityksen omistajan, vaikutusvaltaisen liikemiehen Paul Sinebrychoffin omistukseen. Hänellä oli riittävät resurssit korjata Krimin sodan aikaisia vahinkoja ja kehittää kartanoiden alueita haluamaansa suuntaan.

Karhusaaren palstatila erotettiin Sinebrychoffien omistamasta Hagalundin kartanosta 1890. Jakotoimituksessa perustettuun Björnholmin tilaan sisältyivät sekä Hanasaari että pohjoispuolella sijaitsevat matalat Fröknarna-luodot. Tässä vaiheessa yleiskartoilla esitetyn laajan linnoitusplanadin raja on piirretty kiertämään Karhusaaren rantaa eikä tykki- ja kivääripattereilla ole enää puolustuksellista merkitystä. Ha-

nasaari kuului edelleen linnoitusplanadiin, jonka rakentamiseen liittyi rajoituksia ja Viaporin komendantilta anottava lupamenettely.

Paulin vanhemman pojan, kauppaneuvos Nicolas Sinebrychoffin rakennuttama ja arkkitehti K.A. Wreden suunnittelema Karhusaaren huvila on rakennettu 1890-luvun vaihteessa. Huvilaan kuului melko suuri maatila, joten päärakennuksen lisäksi tarvittiin piharakennuksia puutarhan ja maatalan pitoa varten sekä palvelusväelle asuinrakennuksia. Päärakennus, huvimaja, sauna ja venevaja rakennettiin yhtenäiseksi rintamaksi. Huvilan pohjoiselle rannalle rakennettiin uimahuonelaite ja Karhusalmeen kivi- ja hirsiaarkkujen varaan perustettu höyryliikennelaituri. Huvilakokonaisuuteen kuului alun perin pohjoiselle luodolle johtava kulkusilta.

Huvilakokonaisuuden ympäristön jäsentely

Huvilan sijoittamisessa, sen puutarhan ja laajemman, puistomaisen ympäristön rakentamisessa hyödynnettiin taitavasti topografian ja ympäristön tarjoamia lähtökohtia. Huvilan asemaa ja sijaintia korosti sitä kehystävä terassisommitelma suihkulähteineen ja balusterikaiteineen. Päärakennuksen eteen rakennettiin lehmusten kehystämä kiviterassi, jolta aukesi näkymiä eri suuntiin merelle ja pohjoiseen Laajalahden suuntaan.

Huvilan lähialueelle istutettiin kukkivia pensaita ja perennaryhmiä, lounaispuolelle istutettiin ruusutarha. Päärakennuksen luoteispuolelle, jääkellarin muodostamalle jalustalle, rakennettiin lasiseinäinen huvimaja koristeistutuksineen. Puutarhasommitelmaa täydensivät kauempana sijaitseva hyötypuutarha ja pengerretty rantapromenadi. Suorakaitteen muotoisen hyötypuutarhan kaakkoisreunalle sijoitettiin tiivis talousrakennusrivi ja luoteispuolelle kasvihuone.

Muutokset 1930-luvulta alkaen

Jorvaksentien, myöhemmin Länsiväylän, rakentaminen 1930-luvulla toi mukanaan huomattavia muutoksia – huvilan yhteys pohjoisen vesialueen suuntaan katkesi, laiture ja venevaja jouduttiin purkamaan, myöhemmin purettiin myös uimahuone. 1960-luvulla levennettiin tiealuetta ja rakennettiin Otaniemen liittymä. Tämän vuoksi purettiin sauna ja suuri osa Hagalundia ja Karhusaarta yhdistäneestä kujanteesta.

Nicolas Sinebrychoffin tyttären Olly Donnerin ja hänen aviomiehensä lahjoituksena Karhusaari siirtyi 1957 Åbo Akademin säätiölle. Kun säätiö päätti myydä Kaarhusaaren, Espoon kaupunki käytti etuosto-oikeuttaan 1980. Huvilaan, joka oli ollut toimistokäytössä, sijoitettiin taiteilijoiden työtiloja. Rakennusten korjaus- ja muutostyön suunnittelusta vastasi Arkkitehtitoimisto Juhani Pallasmaa. Huvilan pihapiirin ja Karhusaaren puiston kunnostuksen suunnittelusta vastasi Maisemasuunnittelu Hemgård.

Rakennuskannan nykytilanne

Huvilan pihapiirin ja talouspihan rakennuksista ovat jäljellä päärakennus ja huvimaja, hevosmiehen talo, varasto ja talousrakennukset, lisäksi on säilynyt kauempana sijaitseva riihi. Rakennuksista on käytössä 1980-1990-luvulla restauroitu päärakennus, hevosmiehen talo ja varasto. Huvimajan lasiseinät, puinen katosrakennelma ja istutukset on kunnostettu 1990-luvulla. Hevosmiehen talo on peruskorjattu kokonaisuudessaan vuonna 1988, sisätilojen osalta on tehty muutost- ja kunnostustöitä vuonna 1996. Varaston julkisivut on peruskorjattu 1980- ja 1990-lukujen taitteessa.

Vuonna 2013 tehdyn kuntoarvion mukaan päärakennus on tyydyttävässä kunnossa, huvimaja-jääkellari, hevosmiehen talo, varasto ja talousrakennuksista liiteri-viljamakasiini-polttoainevarasto ovat välttävässä tai huonossa kunnossa. Kuntoarvion mukaan parhaiten korjattavissa olisivat viljamakasiini-polttoainevarasto ja riihi. (Siren 2013, 51)

Alueen historian aikajana



Oy Sinebrychoff Ab panimon rakennukset osoitteessa Bulevardi 38 - 42 (nykyisin 46 - 56) ja Hietalahden eteläinen rantakatu 7. Kuvan oikeassa reunassa laivoja Hietalahden satamassa. Valokuva 1890-luvulta, Helsingin kaupungin museo.



Anna (os.Tichanoff) ja Paul Sinebrychoff vanhempi (1779 - 1883) lapsineen, valokuva 1860-luvulta, Museoviraston kuvakokoelmat.

1488 Otnäs, ensimmäinen asiakirjamaininta

1540 Otnäsin kylässä on neljä taloa.

1571 Hopeaveroluettelon mukaan kylässä on 3 taloa.

1577 Tataarit hyökkäävät Uudellemaalle ja polttavat kyliä.

1614 Otnäsin kartanon voidaan laskea syntyneen, kun Helsingin pormestari Caspar Reiher sai kylän suurimman talon rälssitilaksi ratsuvelvollisuudella. Muut kaksi taloa omisti linnapäällikkö Anders Nilsson Hyttner.

1630 Otnäsin kylän kolme taloa yhdistetään. Anders Nilsson Hyttner onnistuu vuoteen 1630 mennessä saamaan haltuunsa koko kylän ja samalla ratsuvelvollisuuden.

1662 Elisabeth Yxkull saa elinikäisen rälssioikeuden Otnäsiin.

1664 Otnäs sai säterioikeuden.

1676 Otnäsin säteri muutettiin säterirustholliksi.

1692 Broteruksen karttaan on merkitty krouvi itä-länsisuuntaisen talvitien varrella. Ks. Björnholmin torppa 1730-l.

1700- Isonvihan aikana tila autioituu tilapäisesti.

1734 Otnäsin ostaa Henrik Wright.

- Björnholmin ja Lakörin torpat perustetaan.

1746 Karl Mauritz von Numers ostaa Otnäsin.

1747 Otnäsin laajennus toteutetaan liittämällä siihen Björnvikin yksinäistila, verotilaksi muutettuna. Björnvik oli rälssi-säterinä ollut vähintään yhtä iso kuin Otnäs, mutta suuren reduktion myötä 1682 alentunut yksinäisverotilaksi, vuodesta 1703 virkataloksi.

1750 Björnholmin torppa on Fonseenin pikkuvihan (1742-43) laatimalla kartalla merkitty autiotorpaksi (öde torp).

1750-1800 Otnäsin kartanon alueella toimii pieni tilitehdas joka tuottaa tiiliä pääosin Viaporin rakentamista varten.

1809 Adolf Fredrik von Numers kuolee, pojat jakavat perinnön ja kantatila jaetaan kahtia; Otnäs siirtyy Jacob Reinhold von Numersille ja Björnvik Clas Johan von Numersille. Björnvik aletaan kutsua Hagalundiksi.

1810 Otnäsin säterin ja Björnvikin tilan isojako. Otnäsiin kuuluu 8 torppaa.

1853-1856 Krimin sodan aikana kehitetään Viaporin linnoituksen puolustusta. Karhusaaren rantaan rakennetaan tykki- ja kivääripatterit, tykkitie sekä mahdollisesti ruutikellari. Hanasalmeen rakennetaan vedenalainen väyläeste.

1856 Anna ja Paul Sinebrychoffin poika Nicolas syntyy.

1857-1860 Paul Sinebrychoff (1799-1883) ostaa Björnvikin ja Otnäsin.

1859 Anna ja Paul Sinebrychoffin poika Paul syntyy.

1870-l Höyryalusten rannikkoliikennöinti vakiintuu.

1878 Nicolas Sinebrychoff nimitetään panimon toimitusjohtajaksi isän sairastuttua. Hän solmi avioliiton Anna Nordens-tamin kanssa.

1881 Nicolasin ja Annan tytär Olga Maria syntyy.

1883 Paul Sinebrychoff vanhempi kuolee. Paul Sinebrychoff nuorempi solmii avioliiton Fanny Grahnin kanssa.

1883 Paul ja Fanny Sinebrychoff saavat haltuunsa Hagalundin ja Otnäsin kartanot. Hagalundin päärakennusta laajennetaan. Hagalundin kartanosta erotetaan Björnholm, Hanasaari ja Fröknarna-luodot, jonne Nicolas Sinebrychoff rakennuttaa kesähuvilansa 1890-luvun vaihteessa.

1889-1890 Björnholmin tila muodostetaan jakotoimituksessa.

1892 Nicolas ja Anna Sinebrychoffin kesähuvila valmistuu.

1896 Nicolas Sinebrychoff menehtyy tuberkuloosiin.

1900 Olga (Olly) Sinebrychoff solmii avioliiton insinööri Uno Donnerin kanssa.

1904 Nicolai Sinebrychoffin leski Anna kuolee.

1917 Paul Sinebrychoff nuorempi kuolee.

1921 Fanny Sinebrychoff kuolee. Hagalundin kartano siirtyy Fannyn veljenpojalle Arne Grahnille. Kartano on jo aiemmin toiminut perheen asuntona hänen isänsä, arkkitehti Carl-Gustaf Grahnin elinaikana. Otnäsin kartano siirtyy Fanny Sinebrychoffin veljentyttärelle, Irene af Forsellesille.

1927 af Forsellesit myyvät Otnäsin kartanon 166 hehtaarin kokoisine maa-alueineen kolmelle yksityishenkilölle. Uudet omistajat harjoittavat maanviljelystä mutta perustavat myös yhteisen osakeyhtiön nimeltä ”AB Otnäs Gård” maiden pals-toittamista ja myymistä ajatellen.

1930-l. AB Otnäs Gårdin osake-enemmistö siirtyy Kansallisosakepankin haltuun ja pankki muuttaa yhtiön nimen Otaniemi Oy:ksi.

1930-l. Jorvaksentie rakennetaan, Karhusaaren huvilan pohjoinen laiturijärvi ja venevaja puretaan. Myöhemmin puretaan uimahuone.

1940-luvulla Grahnit alkavat myydä Hagalundin maitaan.

1944 Karhusaaren huvilassa asunut Nicolaksen leski Anna Sinebrychoff kuolee.

1948 Eduskunta hyväksyy Otaniemen maakaupan, jolla ostetaan 108,5 ha maata Teknillisen korkeakoulun uuden kampuksen rakentamiseksi.

1957 Stiftelsen för Åbo Akademi saa Hanasaaren ja Karhusaaren alueen Olly ja Uno Donnerin lahjoituksena. Säätiön

aikana päärakennus on vuokrattuna toimistokäyttöön (mm Arkkitehtitoimisto Olli Kivinen ja Bengt Lundsten).

1959 Åbo Akademin säätiö teettää omin neuvoin asuntoalueen luonnoksen alueelle, arkkitehtina Alva Aalto.

1961 alkaen Grahnit alkavat myydä Hagalundin maitaan pala palalta Otaniemen valtionalueen lisämaiksi.

1960-l. Länsiväylä rakennetaan. Otaniemen liittymän alta puretaan Karhusaaren sauna ja suuri osa Hagalundia ja Karhusaarta yhdistävästä kujanteesta. Arkkitehtiylöppilaat suorittavat huvilarakennusten mittausdokumentoinnin.

1980 Åbo Akademi myy Karhusaaren tilan Espoon kaupungille, joka käyttää etuosto-oikeuttaan.

1985 Espoon kaupungin tilaama Karhusaaren hanke- ja esisuunnitelma valmistuu (Juhani Pallasmaa, Markku Komonen, Tapio Jauhiainen).

1988 Hevosmiehen talo kunnostetaan taiteilijoiden työtiloiksi (Arkkitehtitoimisto Juhani Pallasmaa).

1993 valmistuu päärakennuksen peruskorjaus ja restaurointi, jonka yhteydessä kellarikerrokseen on rakennettu uusi keittiö sekä wc- ja sosiaalitilat. Päärakennuksessa on kokoustiloja ja taiteilijoiden työtiloja. (Arkkitehtitoimisto Juhani Pallasmaa).

1998 Hevosmiehen talo jaettiin talonmiehen asunnoksi ja kahdeksi työhuoneeksi. (Arkkitehtitoimisto Juhani Pallasmaa).

1990-l. Uimarannan kunnostus Maisemasuunnittelu Hemgårdin suunnitelmien mukaan.

1992-1995 Länsiväylän Otaniemen liittymään toteutetaan taiteilija Hannu Sirenin laaja ympäristöteos Vastuu, johon sisältyy n. 200 metrin pituinen kallioleikkaus.



Anna (os. Nordenstam) ja Nicolas Sinebrychoff, valokuva Daniel Nyblin 1879, Museoviraston kuvakokoelmat.



Olly Donner, os. Sinebrychoff (1881-1956) ja hänen aviomiehensä Uno Donner. Donnerit isännöivät Kirkniemen tilaa 1927-1944. Valokuva Atelier Apollo n. 1900, Museoviraston kuvakokoelmat.

ALUEEN KEHITYS

1692 Otnäs in geometrinen kartta



Kartta 1692 (osa), Samuel Broterus: Geometrisk Carta öfwer Otnäs, KA MMH. Karhusaaren kannaksen poikki kulkee talvitie.

1776-1805 Kuninkaan kartasto



Kuninkaan kartasto 1776-1805. Karhusaaren kannaksen poikki kulkee talvitie. Karttakopio EKM

1810 Isojakokartta

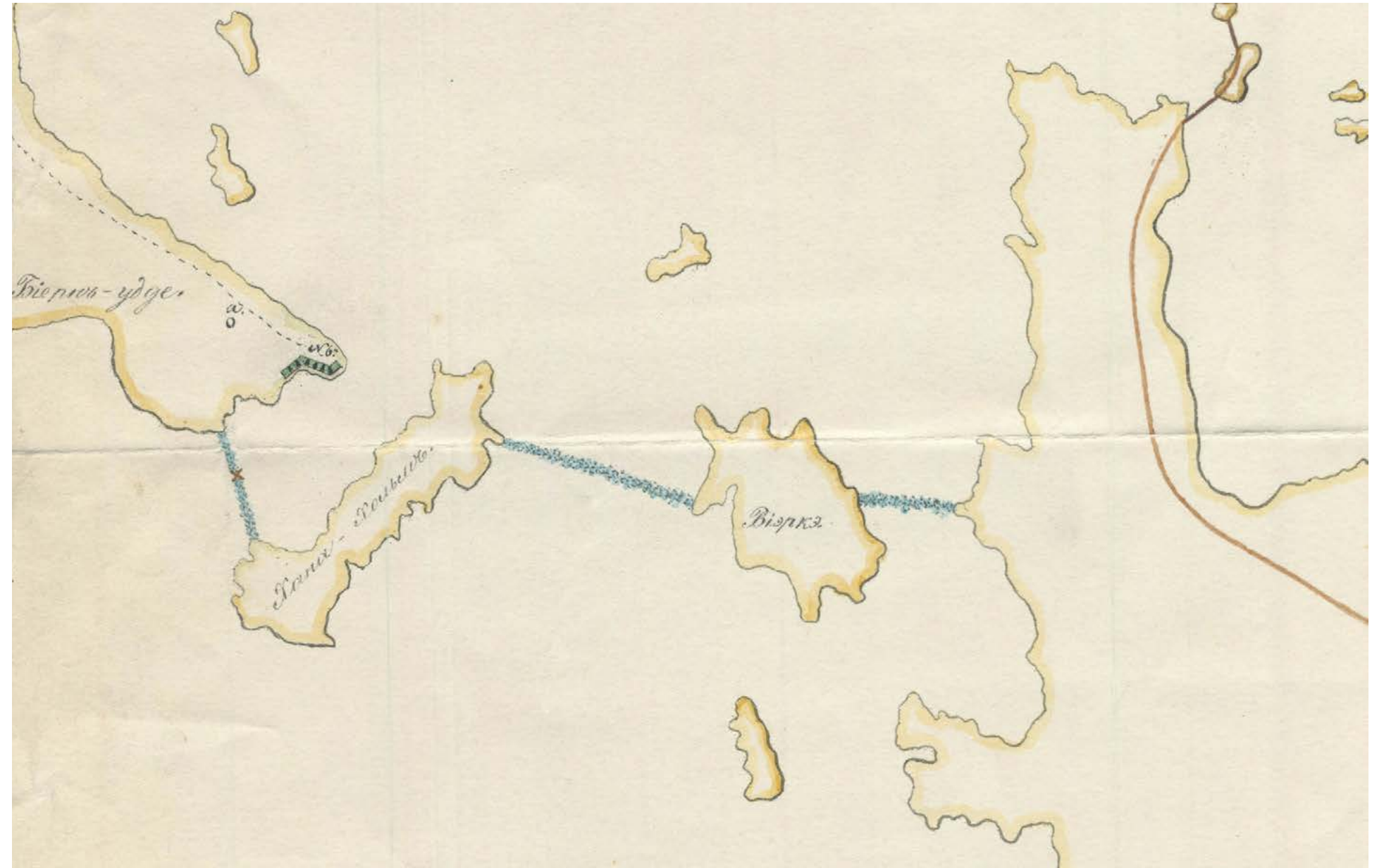
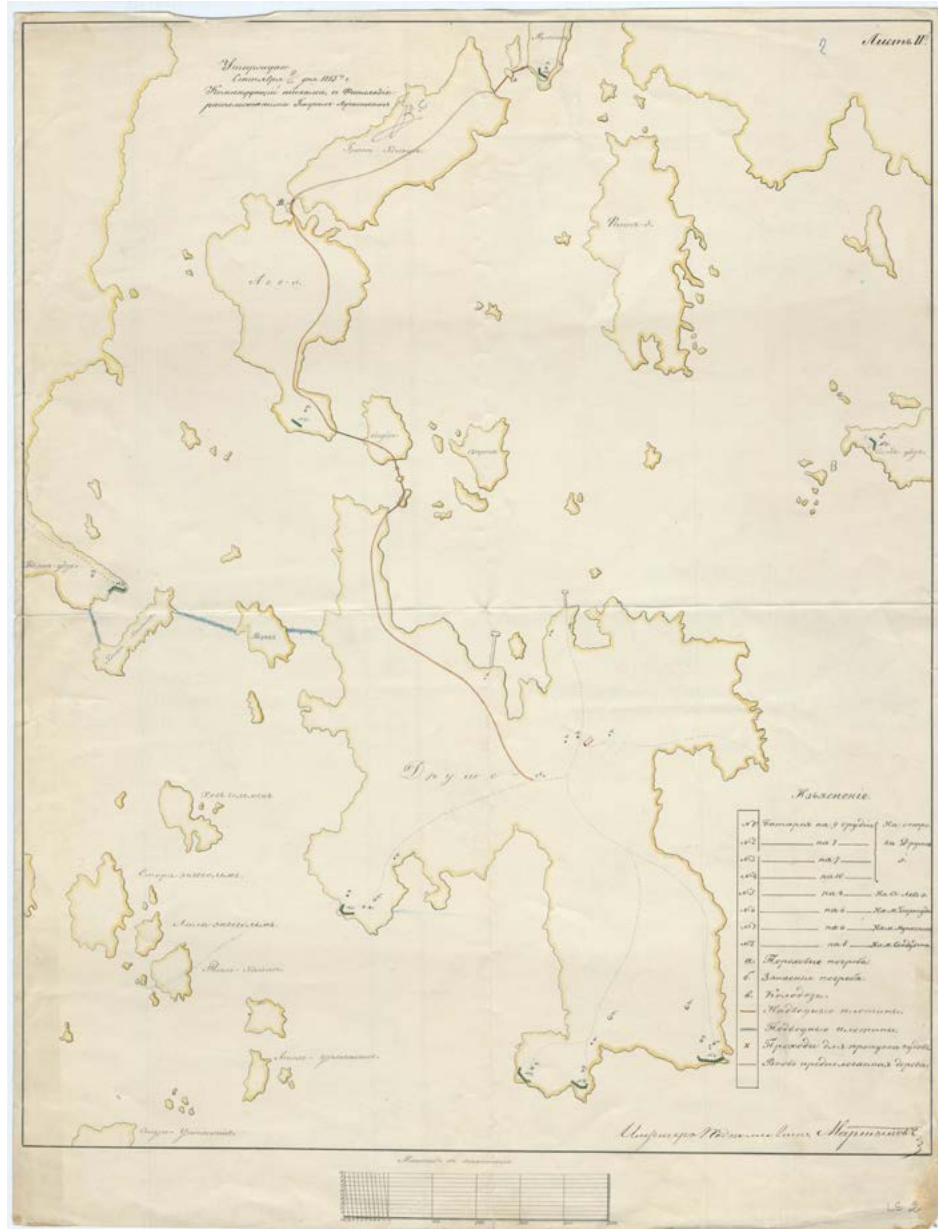


Isojakokartta 1810 (osa), KA. Otnäs Seteries och Björnvik Hemmans Ägor, Afmätte och Storskiftade år 1810, GA Fredenborg. 2. karttaosa. Otnäs in ja Björnvikin (myöh. Hagalundin) tilojen jako.

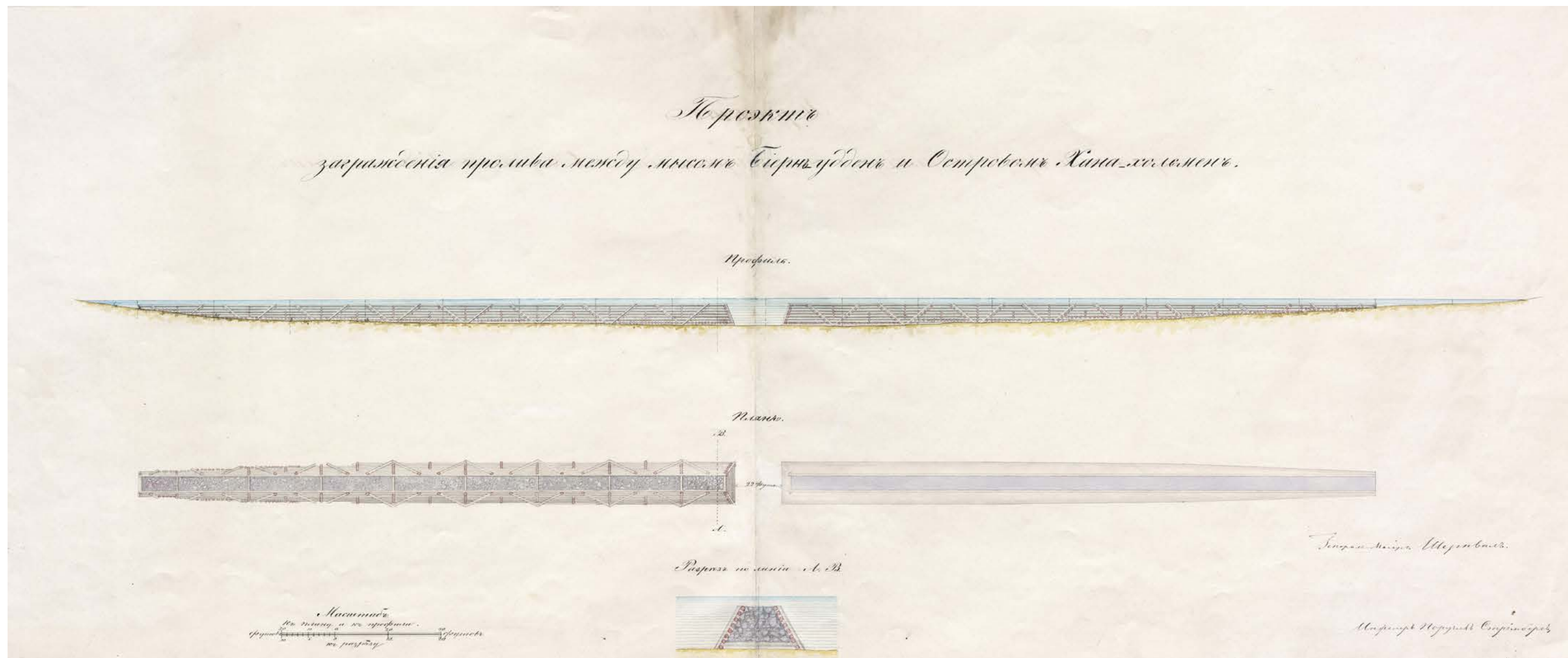
Karhusaaren alue koostuu kallioista ja kivikkoisesta kuusimetsästä, ranta on kivikkoinen. Vihreällä sävytetty alue on niittyä. Björnholmin torpan yhteydessä on perunamaa.

- 137 Kivikkoista kuusimetsää, Stenbunden granskog (Otnäs gård)
- 139 Kivikkoista kaskimaata, Afsvedjad stenbunden mark (Otnäs gård)
- 155 Kallio, Berg (Otnäs gård)
- 140 Sileä kivikkoranta, Slät stenstrand (Otnäs gård)
- 64 Björnholmin niitty, Björnholms Äng (Otnäs gård)
- 66 Perunamaa, Pärönland vid Björnholm (Otnäs gård)
- 67 Perunamaa ja puutarha, Pärönland med Trädgården (Otnäs gård)

1853-1859 Krimin sodan aikaiset linnoitussuunnitelmat

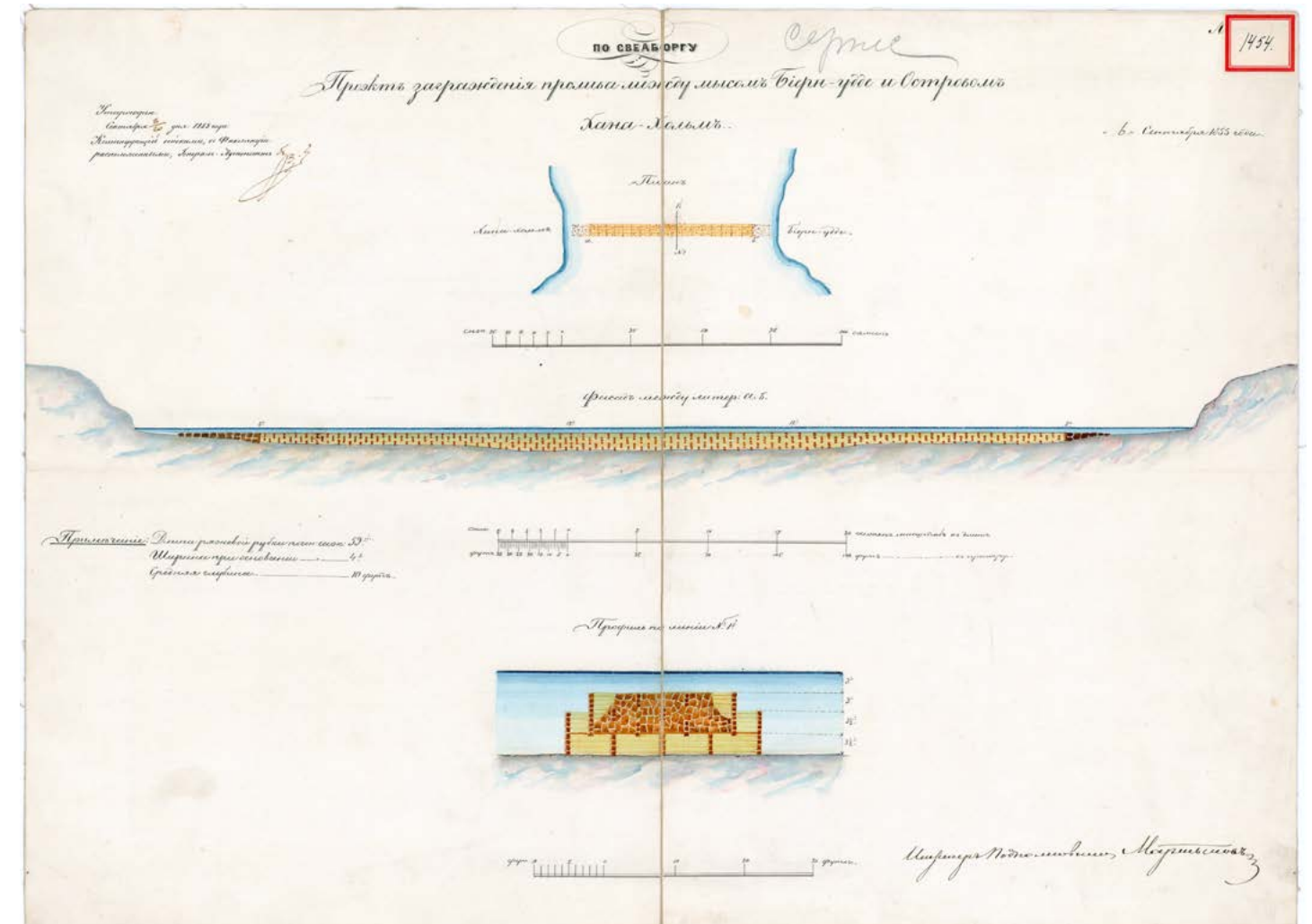
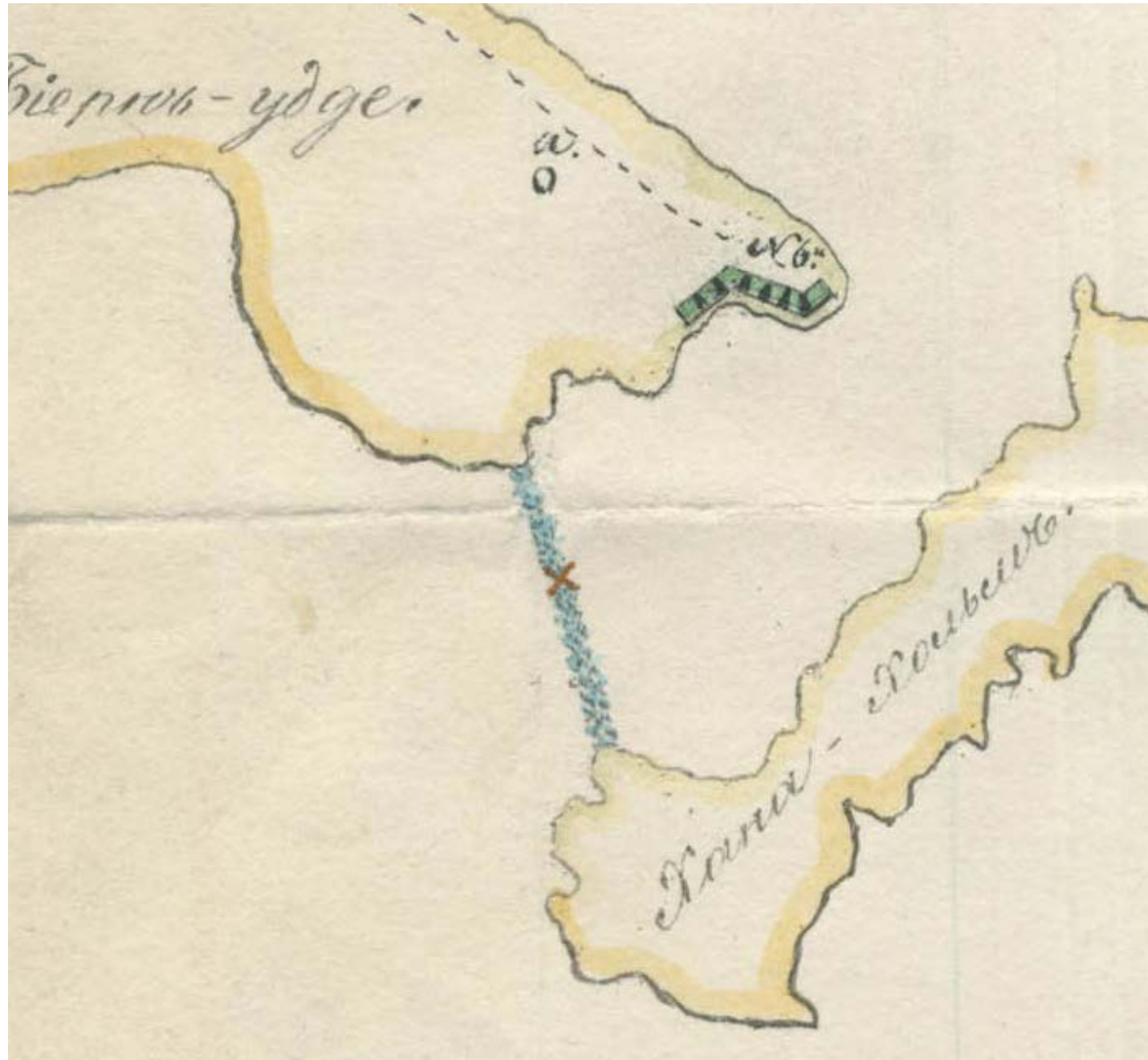


Krimin sodan aikaiset, Viaporin linnoituksen puolustukseen liittyvät patteri- ja väyläestesuunnitelmat 1853-1856, KA. Karttakopiot Espoon kaupunginmuseum. Kartta kokonaisena ja osasuurennoksena Karhusaaren kohdalta. Itäpäähän on suunniteltu taitteinen kuuden tykin patteri, jonka länsipuolella on a) ruutikellari. Tykkitie myötäilee Karhusaaren pohjoisranta.



Karhusalmen vedenalaisen vähylästeen suunnitelma, piirt. insinööriluutnantti Georg Strömberg, TVH / KA

Linnoituspiirustukset 1855-1859, KA



1454 Viapori. Vedenalaisen väylästeen suunnitelma Björn-udden niemen ja Hana-holmin saaren väli-
seen salmeen. 6. syyskuuta 1855. KA

Pohjapiirros (mittakaava sylvä).

Julkisivu AB (pituussuunnassa mittakaavayksikkönä sylvä, syvyyssuunnassa jalkaa)

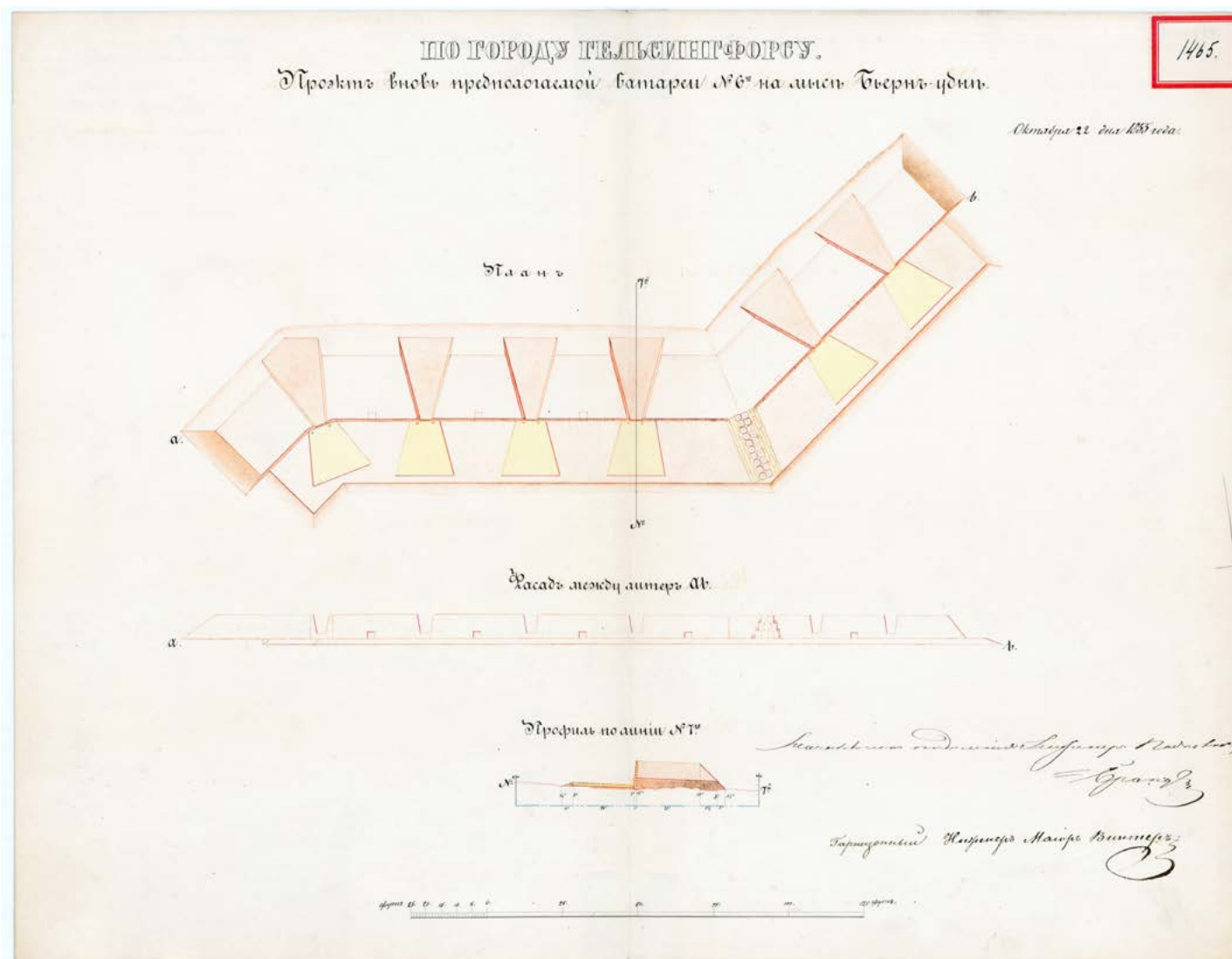
Leikkaus 1 (mittakaavayksikkö on jalka)

Huomautuksia: arkkurakenteen pituus 59 sylvä

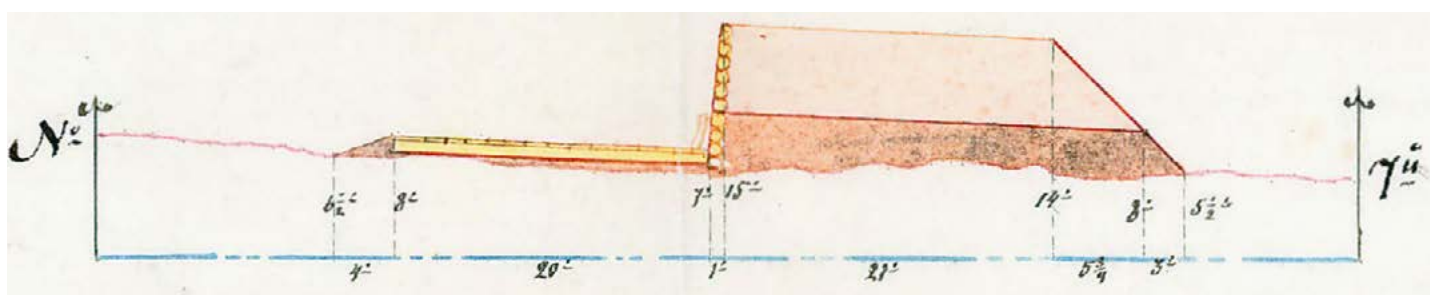
Leveys pohjassa: 4 sylvä?

Keskimääräinen syvyys 10 jalkaa

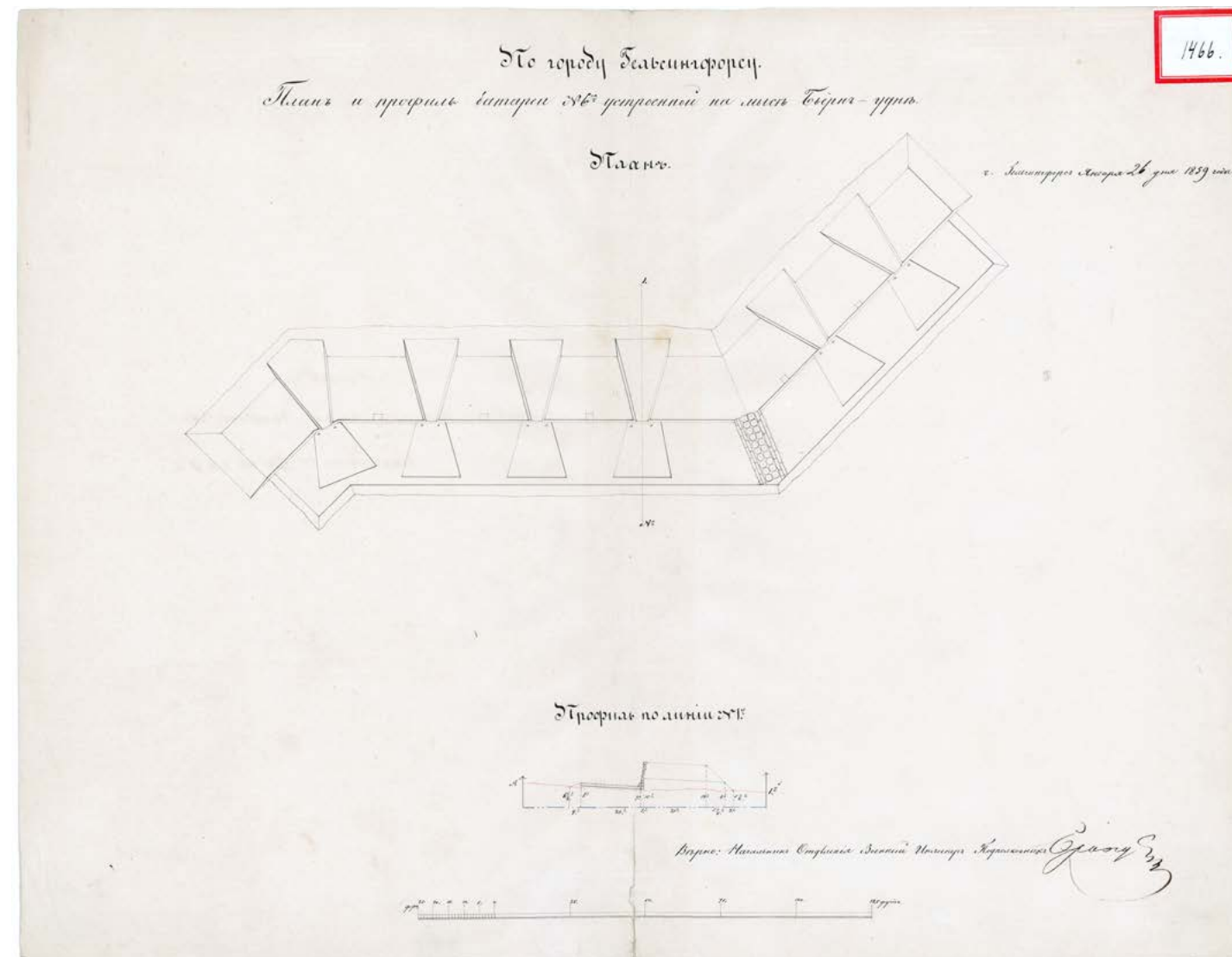
Vahvistanut 8/20 syyskuuta 1855 Suomeen sijoitettujen joukko-osastojen komentaja, kenraaliadjutantti
Berg. Alla allekirjoitus Insinööri everstiluutnantti Martynov



1465 Helsingin kaupunki. Björn-udnen niemelle rakennettavaksi aiotun patterin nro 6 suunnitelma 22. lokakuuta 1855. KA
Pohjapiirros, Julkisivu АБ, Leikkaus, mittakaava jalkaa
Osastonjohtaja insinööri everstiluutnantti Brandt
Varuskuntainsinööri majuri Vinter



Leikkaus osasuurennoksena



1466 Helsingin kaupunki. Björn-udnen niemelle rakennetun patterin nro 6 pohjapiirros ja leikkaus Mittakaava jalkaa. KA
Helsingissä, 26. tammikuuta 1859
Todistan oikeaksi: osastonjohtaja, sotilasinsinööri everstiluutnantti Brandt

Linnoituspiirustukset 1853-1856, KA



Krimin sodan aikaiset, Viaporin linnoituksen puolustukseen liittyvä suunnitelma 1853-1856 Lauttasaaresta länteen. Kartta kokonaisena ja osasuurennoksena Karhusaaren kohdalta. KA, karttakopiot Espoon kaupunginmuseo. Eteläisempänä sijaitsevat Krimin sodan aikana rakennetut ns. kivääripatterit. Niihin johtava tie on esitetty viitteellisesti.

1872 Topografinen kartta



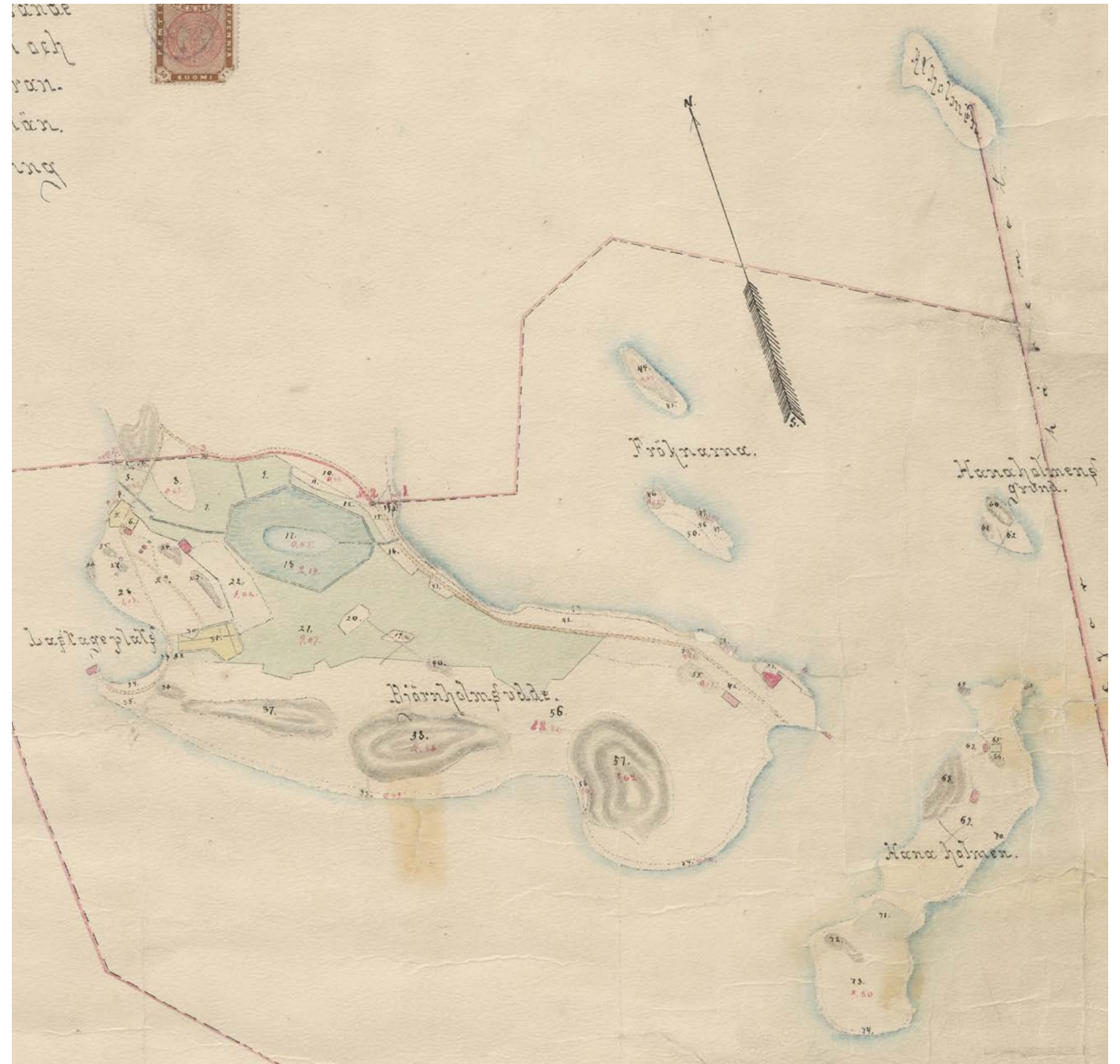
Venäläinen topografinen kartta 1871-1872 (osa), KA. Karhusaaren torppa vasemmalla.

1889 Jakokartta

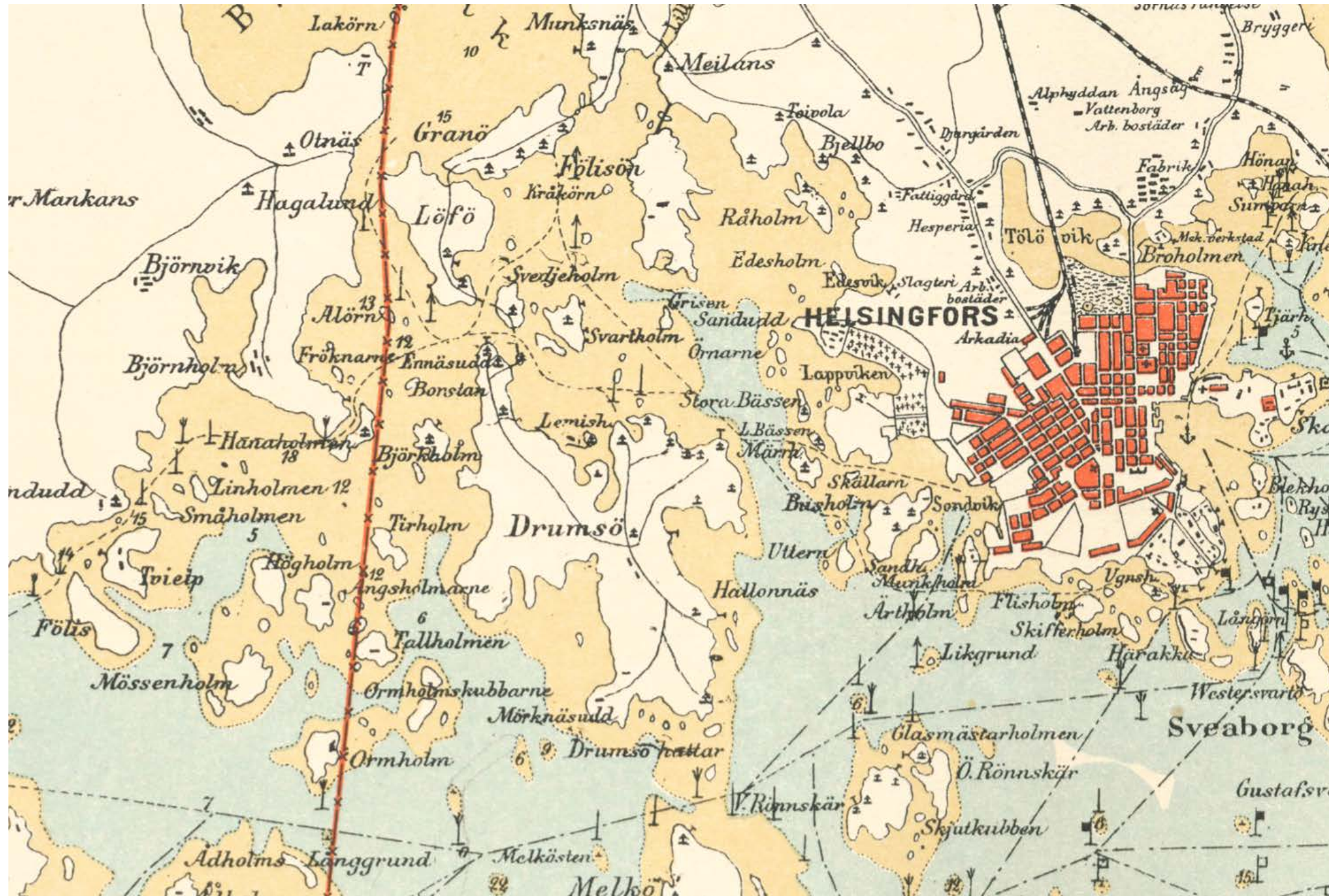


Jakokartta 1889 (osa), MML. Karta öfver en del af Björnholms udde holmarna Hanaholm, Hanaholmens gräsgrund och Fröknarna hörande till Hagalunds egendom, Otnäs säteri och Björnviks skattehemman i sambruk varande lägenheter i Esbo socken. Upptecknad för tillernad jordafsöndring år 1889 af John Sarlin.

Karhusaari, Hanasaari ja niiden pohjoispuolella olevat luodot siirtyivät jaon jälkeen vesialueineen Nicolas Sinebryhoffille 1890. Karhusaaren niemenkärjessä on uusi, punaisella merkitty huvilarakennus, sen lounaispuolella oleva talousrakennus on ns. Hevosmiehen talo. Huvilalle johtava tie seuraa pohjoisrantaa ja kaikesta päätellen Krimin sodan aikaisen tykkien linjaa. Karhusalmen puolella on laituri.



1893 Painettu kartta



*Helsingin ympäristöä esittävä painettu kartta vuodelta 1893. Kartassa esitetään mm. laivaväylät, joista sisempi saaristoväylä Espoon suuntaan kiertää Lauttasaa-
ren pohjoisimman niemen ja jatkuu Karhusaaren suuntaan. Vanhasta väyläesteestä huolimatta laivat kulkivat Karhusalmen kautta, ja sanomalehdissä kerrottiin
silloin tällöin höyryalusten ajautuneen karille salmen kohdalla. Karta öfver Helsingfors omgifningar upptagande delar af Helsinge, Sibbo, Esbo, Kyrkslätt Uppr.
1887, kompl af J F Sevón 1893. 1893 Edlunds förlag. www.doria.fi/handle/10024/92007#&gid=1&pid=1*

Helsingin linnoitusplanaadi 1800-luvun lopulla



Viaporin linnoituspiirin alueet ja rajat. KA. Karttapiirros vuodelta 1900 esittää 1893 vahvistetun esplanadialueen käsittämät vesialueet ja saaret. Linnoitusplanadin rajat myötäilevät Karhusaaren rantoja, mutta itse niemi uusine huviloineen on kuitenkin jätetty linnoitusplanadin rajan ulkopuolelle. Hanasaari kuuluu sen sijaan rakennusrajoitusten piiriin.

Karhusaaren huvila ja sen rakennuttajat



Karhusaaren huvilan rakennuttajat, Anna (os. Nordenstam) ja Nicolas Sinebrychoff, valokuva Daniel Nyblin 1879, Museoviraston kuvakokoelmat.

Vuonna 1819 Nikolai Sinebrychoff (1789-1848) perusti panimon Helsingin Hietalahteen. Nikolain toimesta panimon kortteliin istutettiin laaja puutarha- ja puistoalue ja rakennettiin perheen asuinpalatsi, nykyinen Sinebrychoffin museo.

Nikolain jälkeen panimon johdossa toimi ensin hänen veljensä Ivan, myöhemmin Paul (1799-1883). Paul Sinebrychoff osti Björnvikin (Hagalundin) tilan ja Otnäsin kartanon 1857-1860. Hagalundista tuli Anna (1830-1904) ja Paul Sinebrychoffin perheen kesäasunto, jonne usein matkustettiin omalla höyrylaivalla. Sinebrychoffien toimesta kartanoalueella korjattiin Krimin sodan tuhoja, kehitettiin karjataloutta ja kunnostettiin alueen metsiä ja pelloja. Anna Sinebrychoff osallistui antaumuksella kaupunkipalatsin ja Hagalundin puutarhojen hoitoon. Sinebrychoffien ylipuutarhureina työskentelivät mm. Pietarin keisarillisissa puutarhoissa harjoittelijana toiminut Christian Bohnhof ja puutarhuri C.J. Helm. Kartanon kasvihuoneiden, lehmuskujien sekä laajan englantilaistyyllisen puiston hoitamiseksi palkattiin ammattipuutarhuri. Omenatarhan taimia tilattiin kauppatuttavalta aina Riiasta asti. (Mäkelä-Alitalo e.a. 2009, 132-133; Ruoff 2001, 182-185; Hautamäki 200, 51-58)

Kesällä 1856 syntyi perheen vanhin poika Nicolas. Hänestä kehittyi varakkaan perheen ”iloinen hulivili”, joka kuitenkin jo 22-vuotiaana joutui ottamaan vastuun perheyhtiöstä Paul vanhemman sairastuttua 1878. Hän oli kouluttautunut tulevaan tehtäväänsä mm. Piehl & Fehlingin kauppahuoneen luona Lyypekissä sekä Ranskaan, Saksaan, Ruotsiin, Sveitsiin ja Venäjälle tekemillään opintomatkoilla.

Nicolas solmi 1878 Anna Nordenstamin kanssa avioliiton, jonka sanotaan nostaneen Sinebrychoffit lopullisesti niin korkealle kuin suomalais-venäläisessä yhteiskunnassa ylipäänsä oli mahdollista nousta. Annan äiti Olga oli venäläistä sukua, isä oli Johan Mauritz Nordenstam, vapaaherra, kenraali ja Se-

naatin talousosaston varapuheenjohtaja, joka useita kertoja toimi Suomen kenraalikuvernöörinä.

Vuonna 1883 Annan sisar Sofia Nordenstam meni Pariisissa naimisiin vararikon jälkeen ulkomaille paenneen Carl Robert Mannerheimin kanssa. Sofiasta tuli avioliiton kautta kreivi Mannerheimin seitsemän lapsen, mm. Carl Gustaf Mannerheimin äitipuoli. Myöhemmin Mannerheimit vierailivat usein Nicolas ja Anna Sinebrychoffin rakennuttamassa Karhusaaren huvilassa.

Tuberkuloosia sairastavan Nicolasin kausi Sinebrychoffin johtajana jäi lyhyeksi, jo 1886 hän matkusti ulkomaille hoitamaan terveyttään. Perheyhtyksessä oli uusi tilanne, sillä Paul Sinebrychoff vanhempi oli kuollut 1883 ja leskeksi jäänyt Anna oli saanut testamentin mukaan oikeuden hallita kaikkea miehensä hallussa ollutta omaisuutta ilman että lapsille olisi tarvinnut jakaa näiden osuutta. Nicolasille maksettiin tästä lähtien palkkaa ja muita varoja Anna Sinebrychoffin toimesta.

Yritys muutettiin osakeyhtiöksi 1888 ja samassa yhteydessä muuttui pahoin velkaantuneen Nicolasin asema, tosin hän toimi vielä hallituksen jäsenenä 1888-1889 ja tilintarkastajana 1891-1896.

Sinebrychoffin perheen historiaa käsittelevässä kirjassa todetaan, että Nicolas Sinebrychoff oli sairaudestaan huolimatta reipas ulkoilmaihminen, jota kiinnosti ennen kaikkea purjehdus ja metsästys. Hänestä tuli 28-vuotiaana Nyländska Jaktklubbenin kommodori ja perheen omistamasta pienestä saaresta Lauttasaaren edustalla tuli NJK:n ensimmäinen ”kotipaikka”. Nicolas oli kiinnostunut laivanrakennuksesta, hän oli mm. yksi Hanasaaren ja Blekholmenin laivatelakoiden omistajista.

Nicolas Sinebrychoff sai 1890 oman merenrantapalstan Kar-

husaaresta, johon kuuluivat myös mm. Hanasaari ja Fröknarne-luodot. Karhusaareen oli jo rakenteilla Nicolasin ja Annan näyttävä huvilakokonaisuus puutarhoineen ja maatiloineen. Hanasaaren rakennukset varattiin palveluskunnalle.

Huvilan suunnittelija oli rakennuttajan hyvä ystävä, vapaa-herra ja arkkitehti Karl August Wrede (1859-1943). Kaksikerroksinen, hirsirakenteinen päärakennus valmistui vuonna 1892. Terassien ympäröimän, korkealle kohoavan huvilan tasakattoinen ulkohahmo leveine kattolistoineen oli lainattu renessanssiarkkitehtuurista, johon arkkitehti oli perehtynyt sekä opinnoissaan että opintomatallaan Italiaan. Se poikkesi monella tavalla ajan huvila-arkkitehtuurin malliratkaisuista, sama koski siihen liittyvien talousrakennusten ryhmittelyä ja ulkoasua.

Karhusaaren huvilakokonaisuuteen kuuluivat päärakennuksen lisäksi lasiseinäinen huvimaja, sauna, venevaja, uimahuone, vaunuvaja, talli, karjarakennus, meijeri, palvelijoiden asunnot, kasvihuone ja viljamakasiini.

Päärakennus, huvimaja, sauna ja venevaja ja niiden takana olevat talousrakennukset rakennettiin arkkitehtuuriltaan yhtenäiseksi rintamaksi. Karhusalmen kautta kulki läntiseen saaristoon johtava höyrylaivareitti ja huvilalle saavuttiin usein perheen omalla Haga-nimisellä höyrylaivalla. Huvilakokonaisuuden ”pääjulkisivu” suuntautui koilliseen ja hallitsi maisemanäkymää, joka avautui Helsingin suunnalta saapuvien laivamatkustajien silmien edessä.

Vaikka Karhusaaren huvilaan kuului maatalousrakennuksia, hyötypuutarha, peltola ja laitumia, huvilan ensisijaisena tarkoituksena oli tarjota puitteet säätyläisten seurustelulle, virkistykselle, ulkoilmassa nautituille kahvi- tai teehetkille, promenadeille ja ratsastusretkille.

(Mäkelä-Alitalo e.a. 2009, 64-69)

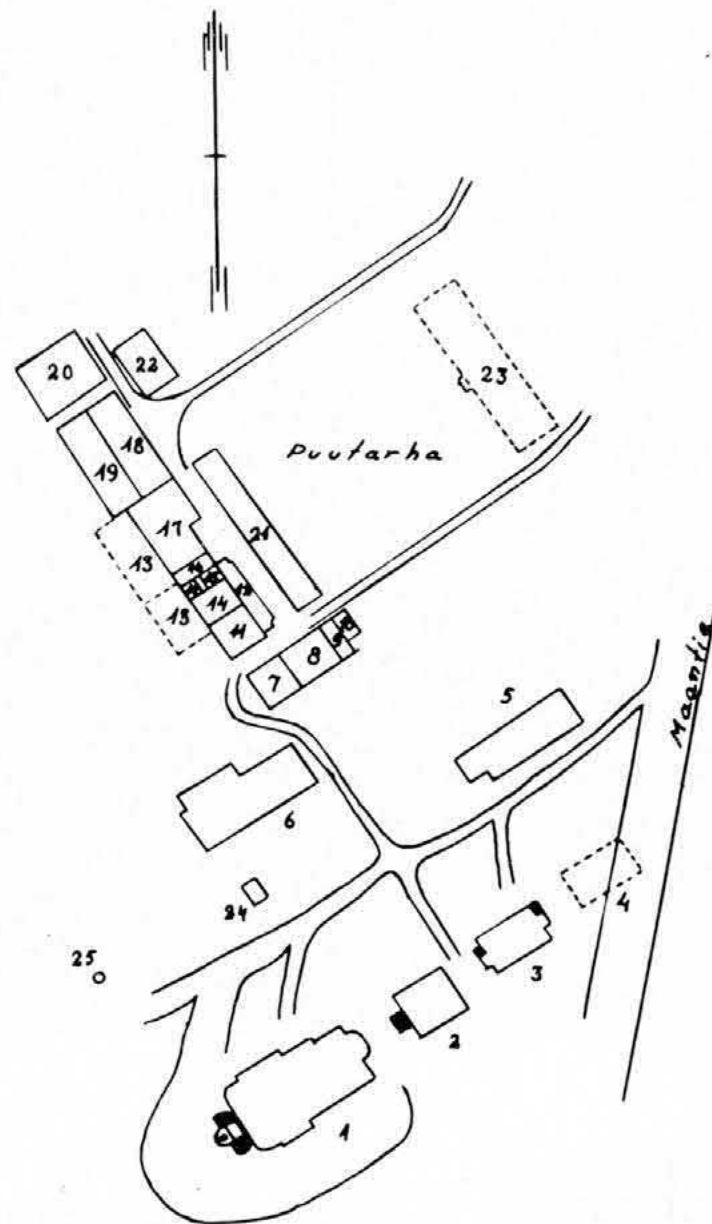
Nicolas ja Anna Sinebrychoff jatkoivat Karhusaareessa perheen puutarhaperinteitä. Ranja Hautamäki on kuvaillut huvilan puutarhan ja puistomaisen ympäristön piirteitä kirjassa Espoon kartanopuistot: ”Vaihtelevaa maastoa ja niemeltä aukeavia näkymiä käytettiin taitavasti hyväksi rakennusten muodostamassa terassisommitelmassa. Päärakennuksen eteen rakennettiin kiviterassi, jolta aukesi näkymä merelle. Terassia reunusti balusterikaide ja lehmusrivi. Pääsisäänkäynnin portaikon juuressa oli suihkulähde, jonka keskellä oli kurkea esittävä veistos. Suihkulähteen molemmin puolin kasvoivat runkosyreenit, ja vesialtaan reunoilla oli perennaistutuksia. Päärakennuksen pohjoispuolelle rakennettiin jääkellarin päälle ristikkorakenteinen, lasiseinäinen huvimaja. Huvimajan sisällä oli istutussommitelma ja koristeellinen katos. Terassin lounaispuolella oli ruusutarha, jonka keskellä oli todennäköisesti kaivo. Pihapiirin länsiosassa oli talousrakennusten ympäröimä, neljään kortteliin jakautunut hyötypuutarha, jossa kasvoi omenapuita ja marjapensaita. Hyötypuutarhan pohjoisreunassa oli kasvihuone.

Karhusaaren niemen rantaan oli pengerretty käytävä, joka johti uimarannalle ja kaivolle. Rannasta Hagalundin rajalle johti vaahteroista ja lehmuksista istutettu kujanne, joka päättyi jyrkään porttiin.” (Hautamäki 2000, 81-88)

Huvilan ympäristö 1900-luvun vaihteessa

Björnholmin kartano

1:1000
0 10 100 m.



- 1 Päärakennus
- 2 Huvimaja (jääkellari alla)
- 3 Sauna
- 4 Hävitetty venevaja
- 5 Puuliiteri
- 6 Palvelusväen asuinrak.
- 7 Puuvaja (ent. talli)
- 8 Viljamakasiini
- 9 Liiteri
- 10 Öljy- ja bensoliini varasto
- 11 Vaunuliiteri
- 12 Jättesäiliö
- 13 Hävitetty kanala
- 14 Talli
- 15 Rehüraja
- 16 Valjashuone
- 17 Puutarhurin asuinrak.
- 18 Navetta
- 19 Sikala } nyk. varastoja
- 20 Lontasäiliö
- 21 Vaja
- 22 Entinen meijeri
- 23 Karvihuoneen rauniot
- 24 Leikkimaja
- 25 Kaivo

Piirtänyt v. 1936

Heikki Nieminen.

Karhusaaren asemapiirros (alkuperäinen mittakaava 1:1000), piirtänyt Heikki Nieminen 1936. Piirros, joka esittää Jorvaksentien alta purettuja rakennuksia katkoviivalla, on julkaistu kirjassa Eskola 1972, 55. Pohjoisnuolen suunta on esitetty virheellisesti.



Talvinen näkymä vuodelta 1896. EKM / Åbo Akademin kuva-arkisto, Donnerin kokoelmat

Päärakennuksen hallitseva rakennusrintama



Huvilan pohjoisrannalta avautuu laaja näkymä tyynelle ulapalle. Etualalla vasemmalla uimahuone. Kuva 1900-luvun vaihteesta. EKM / Åbo Akademin kuva-arkisto, Donnerin kokoelmat

Huvila osana maisemanäkymää



Näkymä kohti Karhusaaren niemenkärkeä ja huvilarakennusta. Kuva 1900-luvun vaihteesta. EKM / Åbo Akademin kuva-arkisto, Donnerin kokoelmat



Isola Bella, Lago Maggiore, Italia. Postikortti 1900-luvun vaihteesta. Kuuluisa huvilakokonaisuus terassipuutarhoineen on mahdollisesti Karhusaaren huvilakokonaisuuden esikuva.

Huvilan ranta-alue 1900-luvun vaihteessa



Näkymä Karhusaaren pohjoispuolelta kohti Hanasaaren pohjoiskärkeä. Kuva 1900-luvun vaihteesta. EKM / Åbo Akademin kuva-arkisto, Donnerin kokoelmat

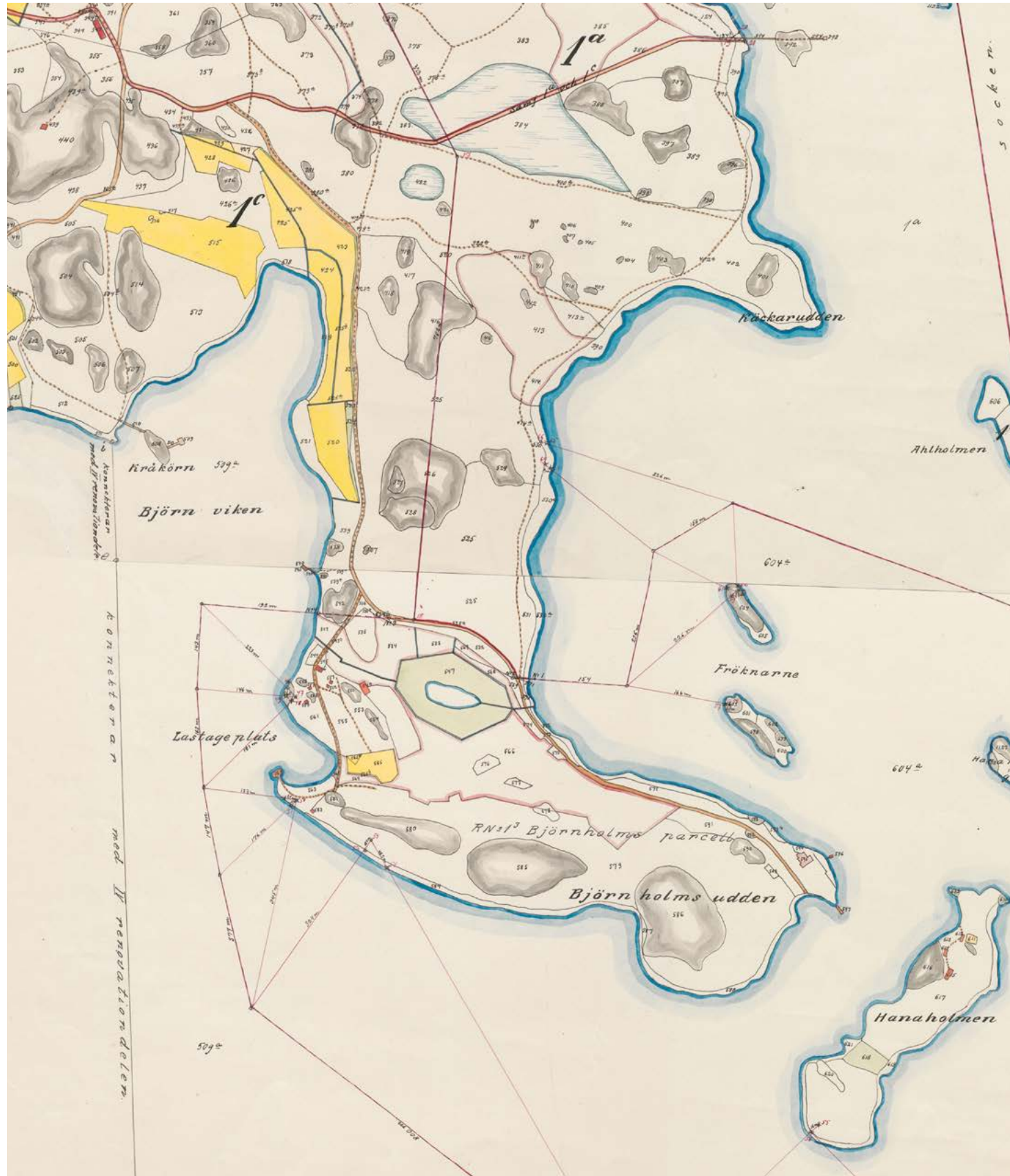


Karhusaaren vanha laituri, taustalla Hanasaari. Rantapuuston lomassa ei kasva korkeaa aluskasvillisuutta tai vesakkoa, meri näkyy runkojen välistä. Kuvassa merkintä HBL 22.6.1935. KSF Media



Näkymä huvilasta kohti Fröknarna-saaressa sijaitsevaa uimahuonetta. Vasemmalla kapea, pengerretty rantakaistale laitureineen. Kuva 1900-luvun vaihteesta. EKM / Åbo Akademin kuva-arkisto, Donnerin kokoelmat

1922 / 1887



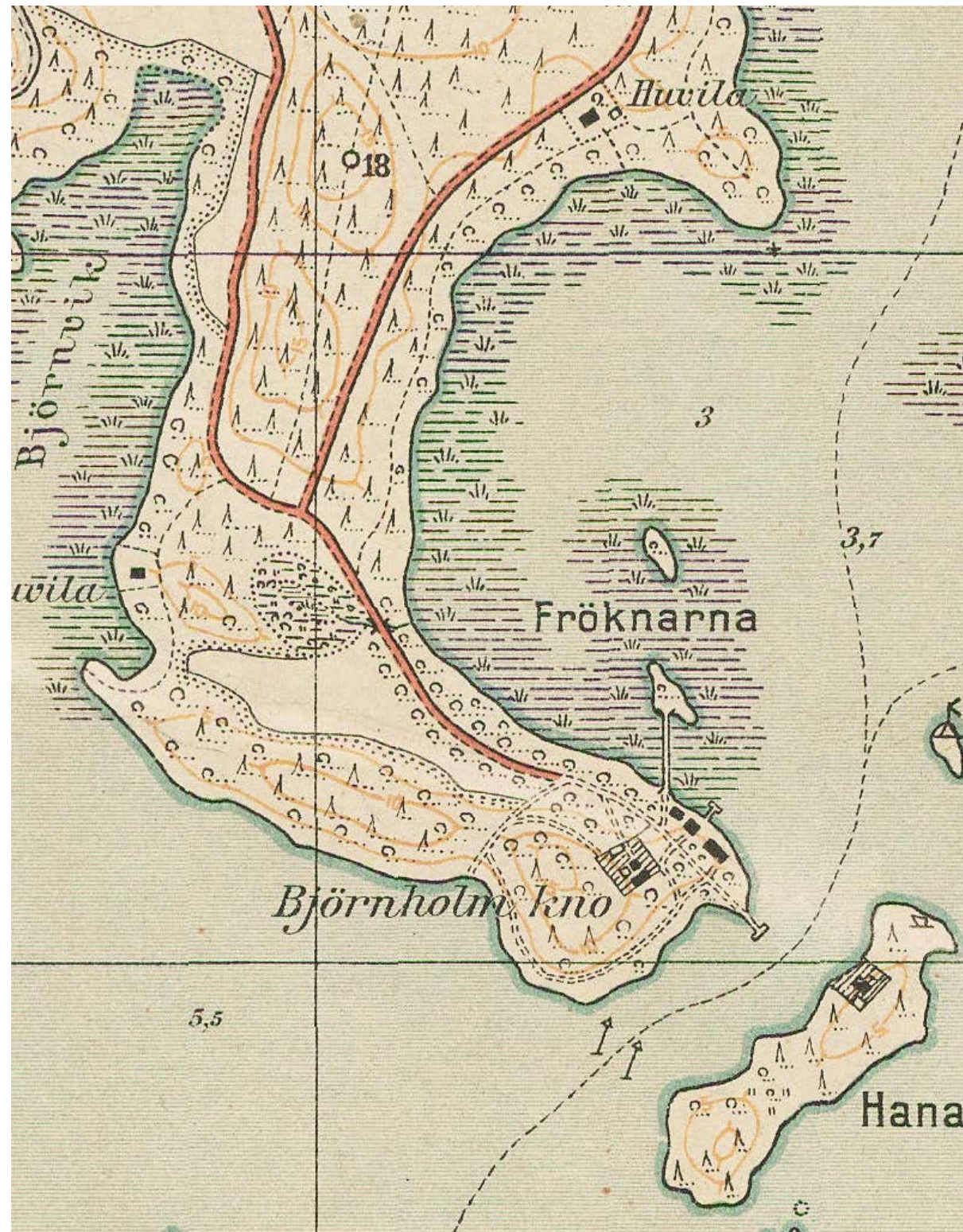
Uudistuskartta 1922 (osa). KA. Uudistustoimenpide vahvistettu 1923. Karta över Hagalund bestående af Otnäs säteri och Björnvik hemman, uppmätt 1887 af John Sarlin. Styckning 1922.

Vuonna 1922 Otnäs ja Björnvik sekä Tvielp yhdistettiin Hagalundin tilaksi No 1.

Leskikauppaneuvoksetar Fanny Sinebrychoff oli perinyt Hagalundin kartanon mieheltään Paul Sinebrychoffilta. Pariskunnalla ei ollut lapsia ja kun Fanny kuoli 1921, hänen omaisuutensa jaettiin testamentin mukaan perillisten kesken siten, että Gusti Olin sai Vehkasaaren, Mimmi Olin sai Varsasaaren, Arne Grahn sai puolet Hagalundin kartanosta ja Irene ja Carl af Forselles toisen puoliskon. Otnäsin tila sai oikeuden käyttää mm. Karhusaaressa sijaitsevaa laituria ("spillningsbryggan", no 562 länsikärjessä) sekä siihen johtavaa tietä. Björnholmin pinta-alaksi vahvistettiin 33,19 ha maata ja 117,105 ha vettä.

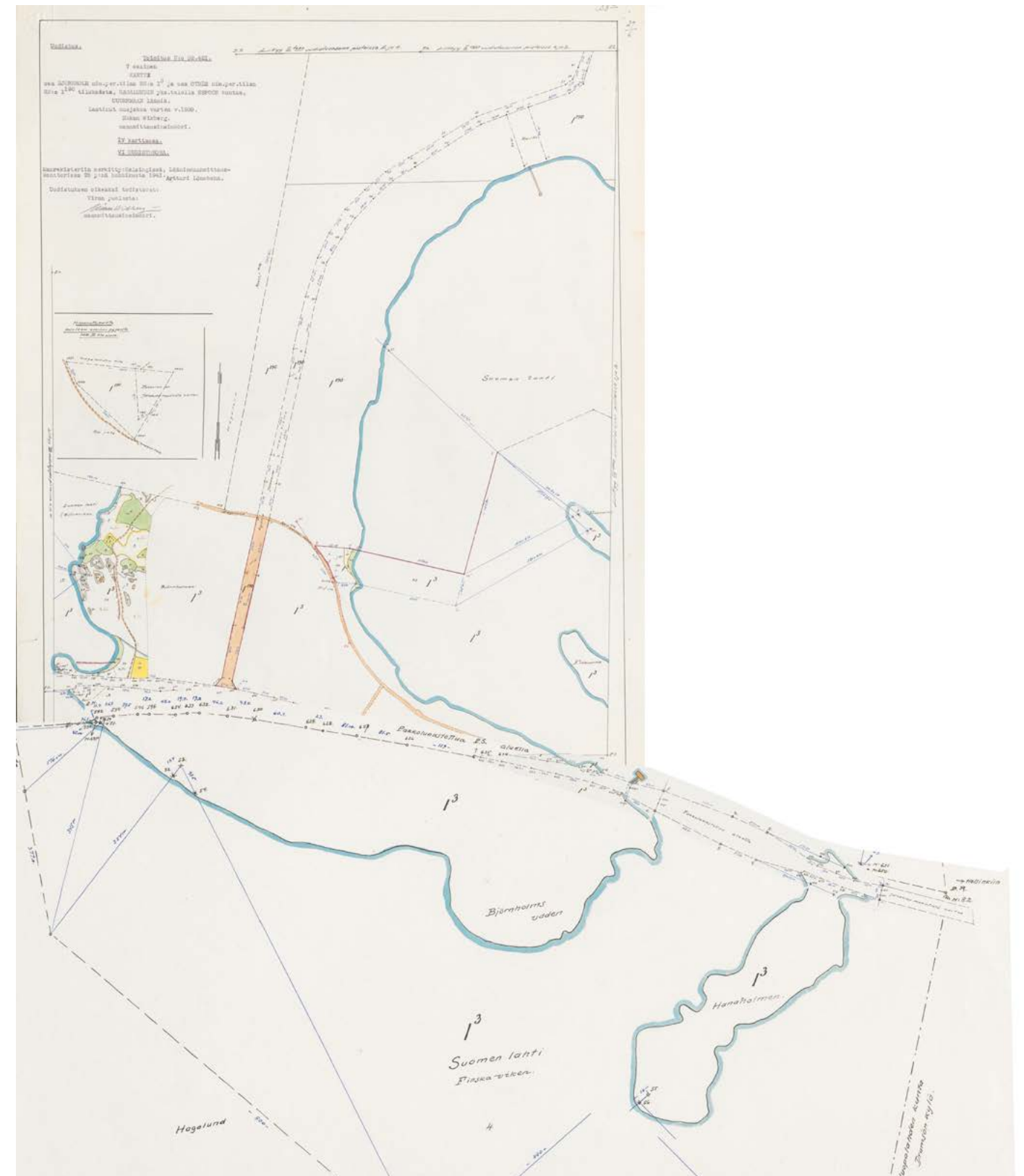
Samana vuonna päivätyssä vesien jakokartassa on esitetty läntisen niemen "lastageplats", aiemmin jo kartoissa näkynyt laituri. Karhusaaren rasitelastauspaikka poistettiin 1939, kun se jäi Jorvaksentien alle.

1932



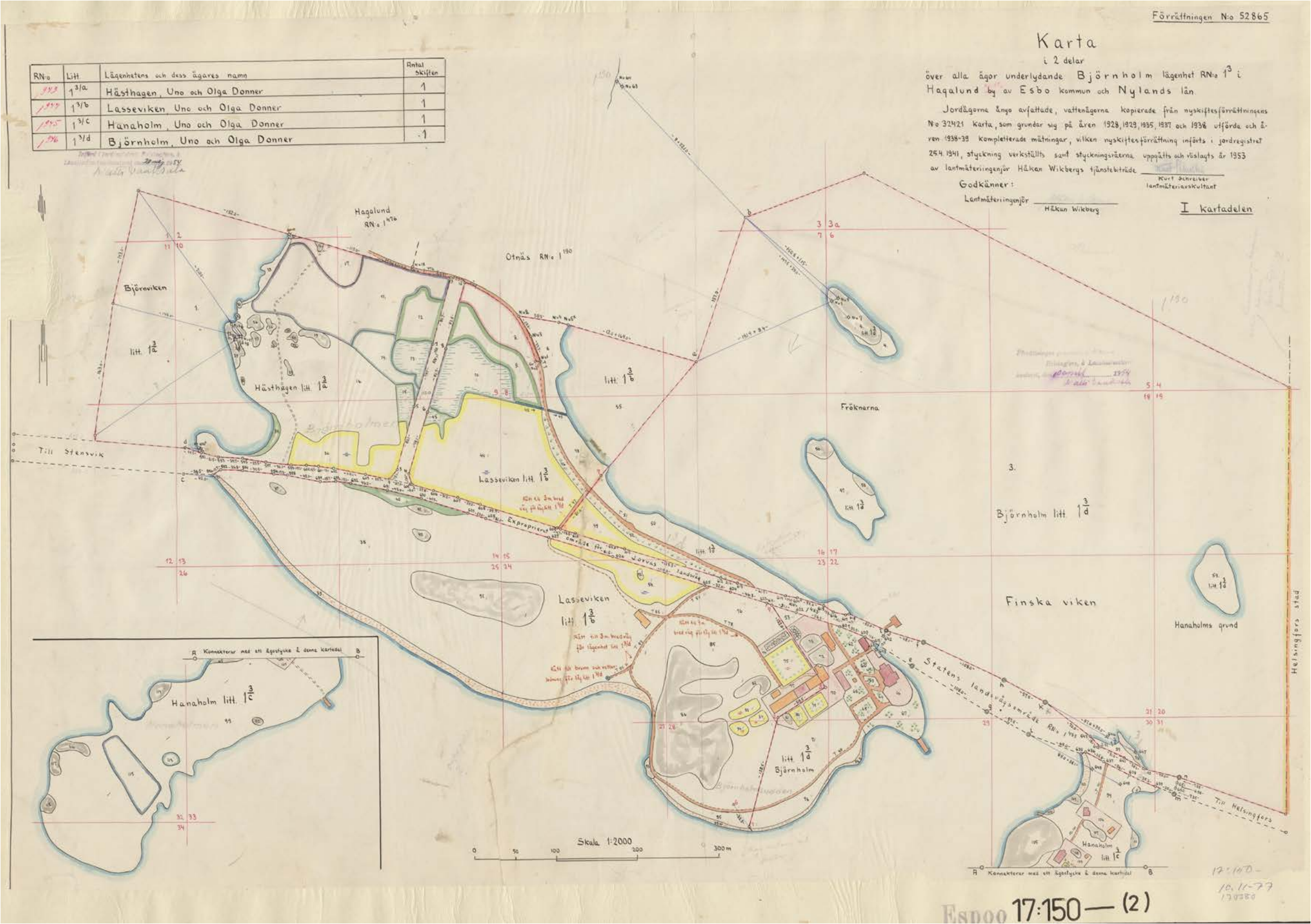
Topografinen kartta vuodelta 1932 (osa). MML

1939



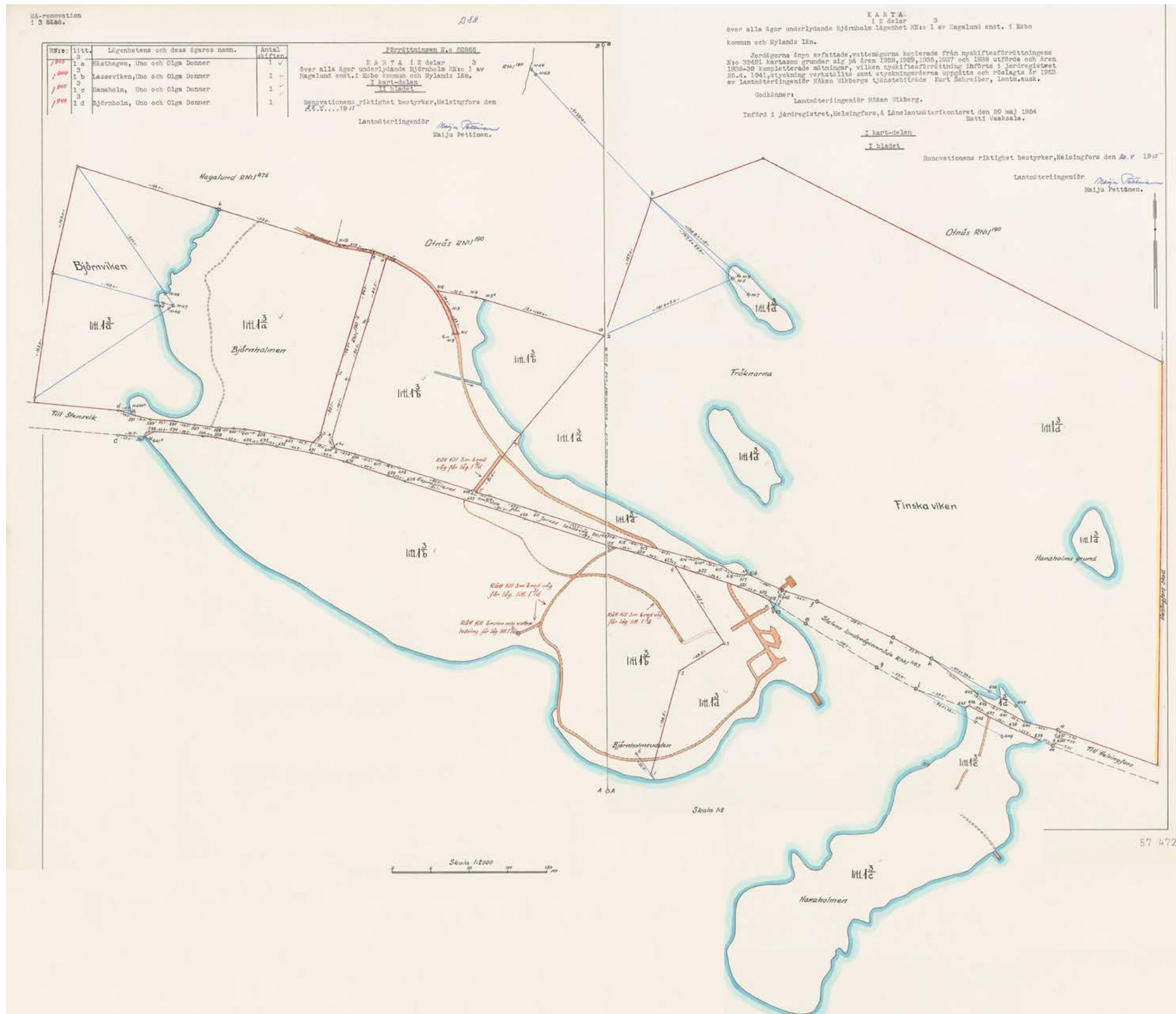
1939 uudistuskartta (osa). KA
Karhusaaren pohjoisosa on jäänyt Jorvaksentietä varten pakkolunastetulle alueelle.

1928 / 1953



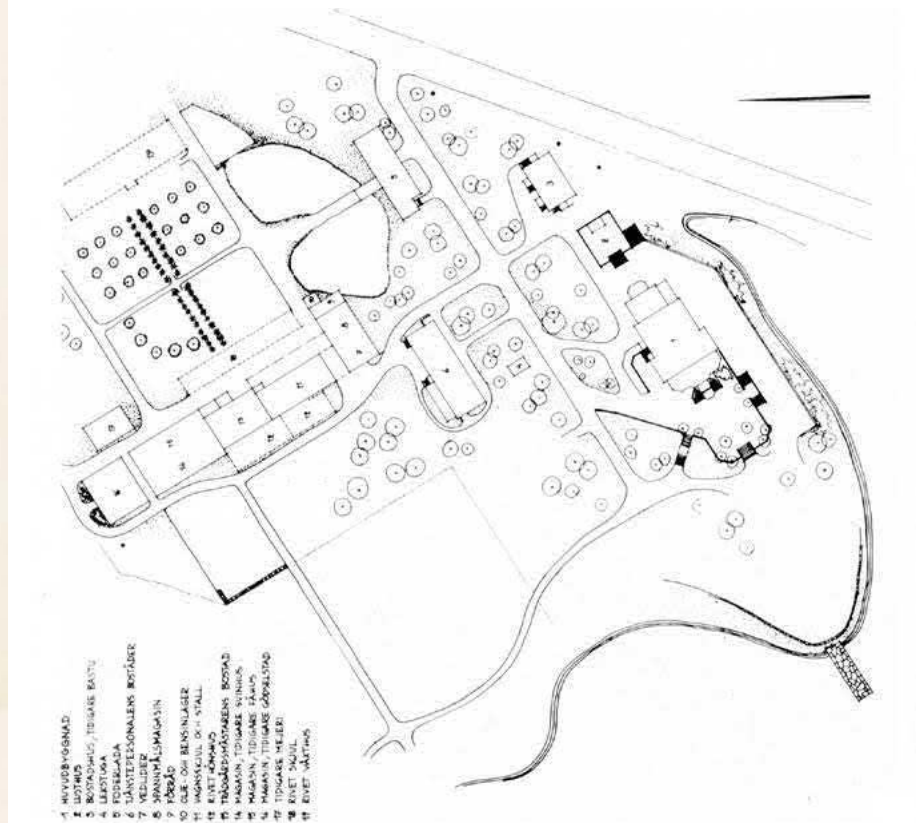
Lohkomiskartta 1953, MML. Ote vuoden 1928 mittauksiin perustuvasta lohkomiskartasta.

1953



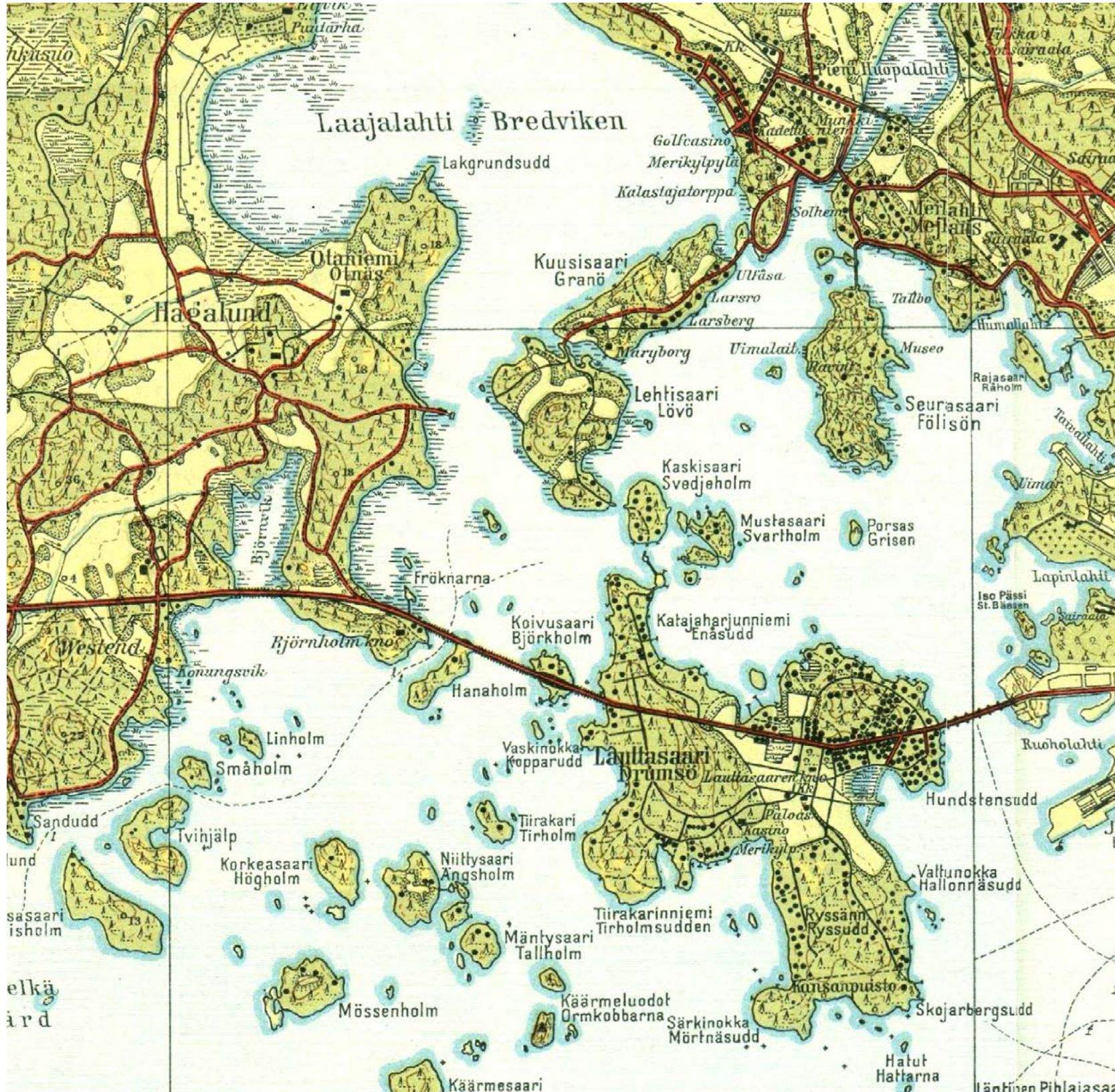
Instrument över styckning av Björnholms lägenhet RN:o 1:3 av Hagalunds ens. i Esbo kommun. Upprättat 1953. KA

Lohkomistoimituksessa muodostettiin 1:943 Hästhagen, 1:944 Lasseviken, 1:945 Hanaholm ja 1:946 Björnholm, omistajat Uno ja Olga Donner. karttaosa 1:n mukaan Björnholmille säilytettiin oikeus kaivoon ja vesijohtoon sekä kaivolle koillisesta johtavan 3 metrin levyisen tien oikeus.



Asemapiirros ja rakennuskanta, tilanne Jorvaksentien rakentamisen jälkeen. Ei vuosilukua tai otsikkoa. Julkaistu kirjassa Eskola 1972, s.58.

1945



Kartta vuodelta 1945 perustuu vuosien 1931-1932 mittauksiin. Maanmittaushallituksen topografinen toimisto, painettu kartta, KS. Hanasalmen laivaväylä on merkitty katkoviivalla.



Uusi Jorvaksentie kuvattuna 1930-luvun lopulla Koivusaaren suunnalta. Taustalla häämöttää Sinebrychoffin huvila tienäkymän katseenvangitsijana. Tie kaartaa Hanasaaren kohdalla oikealle väistäen huvilaa muutamalla metrillä. EKM

Jorvaksentie



Viistokuva vuoden 1961 huhtikuulta. Kuvassa näkyvät lumipeitteiset, avoimet niittyaukeat ja hyötypuutarhan säännönmukaiset istutukset. Huvilan ja vanhan laiturin kiviarkun välissä sijaitseva tykkipatteri näkyy myös selvästi. Saunarakennus on vielä jäljellä huvimajan länsipuolella. KSF Media



Näkymä huvilalta Fröknarna-saaria kohti, etualalla Jorvaksentie. Kuva vuodelta 1957, KSF Media



Jorvaksentie Sinebrychoffin huvilan kohdalla. Kuva 1950-luvun lopulta, valokuvaaja Sergei Pogrebov. EKM



Ongintakilpailut Helsingin ja Espoon rajalla 1950-luvulla, taustalla Karhusaaren kartano. Tuntematon kuvaaja, HKM.



Huvilan terassit ja paljas rantakallio ovat olleet Karhusaaren pohjoisen rannan vaikuttava piirre. Kuva EKM

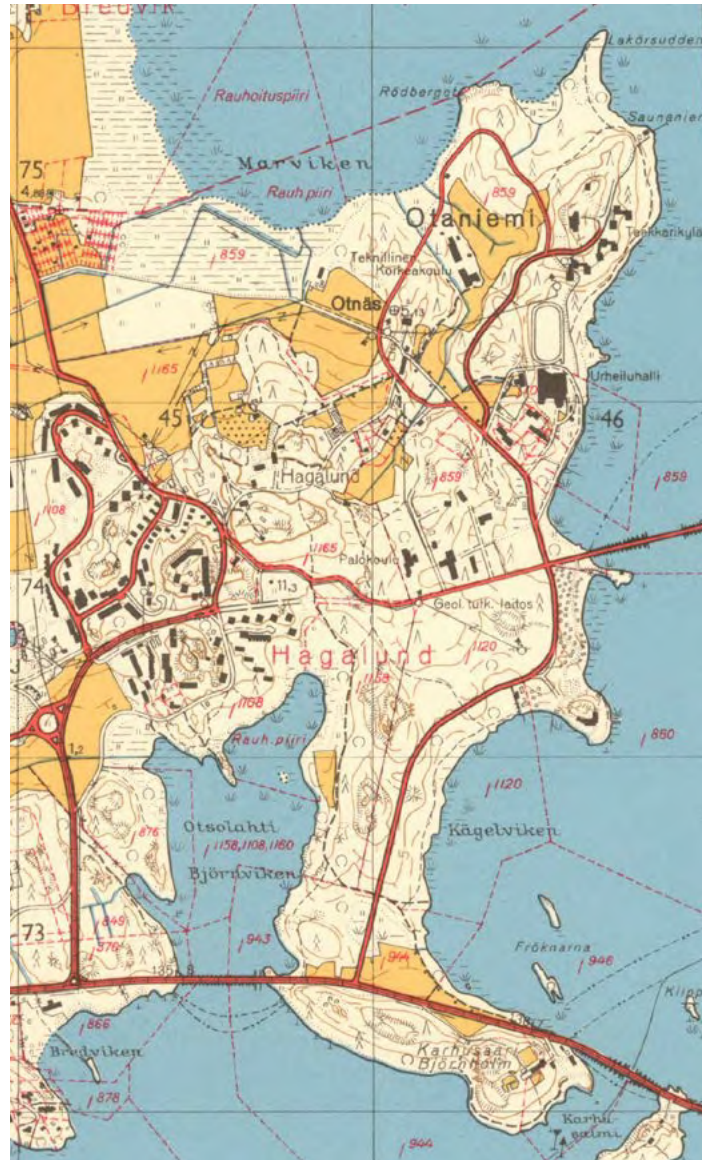
1960-luku



Henkilöautoja Jorvaksentiellä kesällä 1960. Taustalla Espoon Karhusaari ja Sinebrychoffin huvila. Volker von Bonin, HKM.



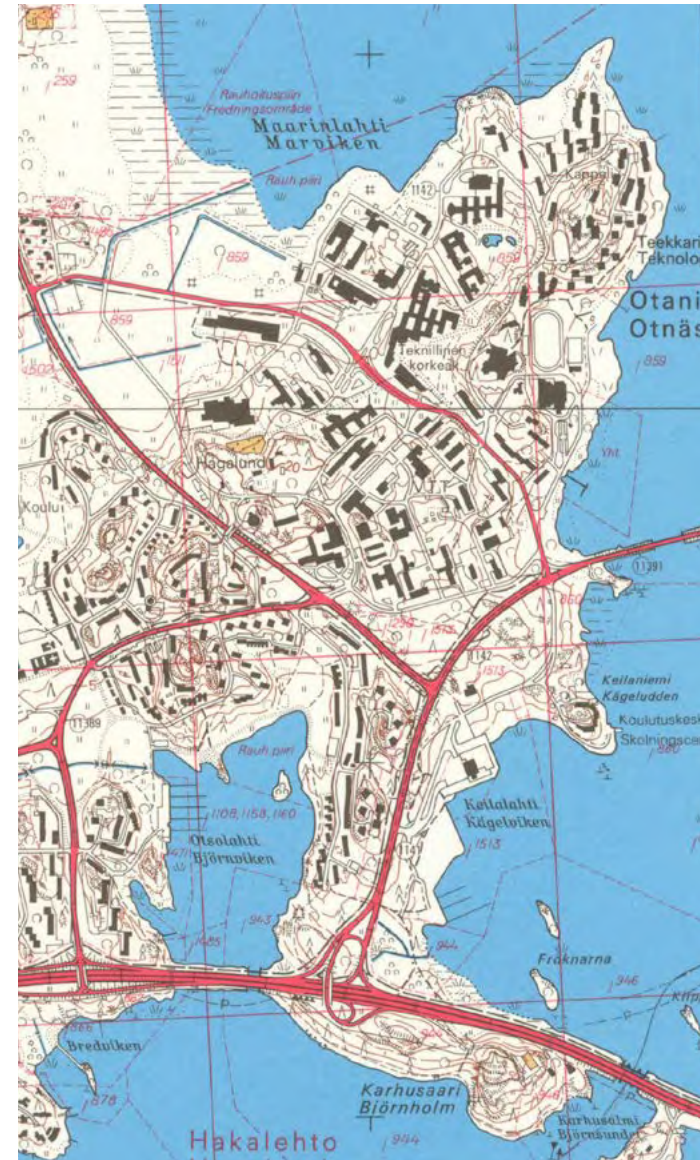
1960



1967



1979



1991



Länsiväylän ja uuden liittymän rakentaminen oli Karhusaaren kan-
nalta ratkaiseva muutos 1960-luvulla. Kartat MML



Karhusaari, Länsiväylä ja Otaniemen uusi liittymä, taustalla Lauttasaari. Viistokuva vuodelta 1967. EKM

Rakennetun ympäristön vaiheet

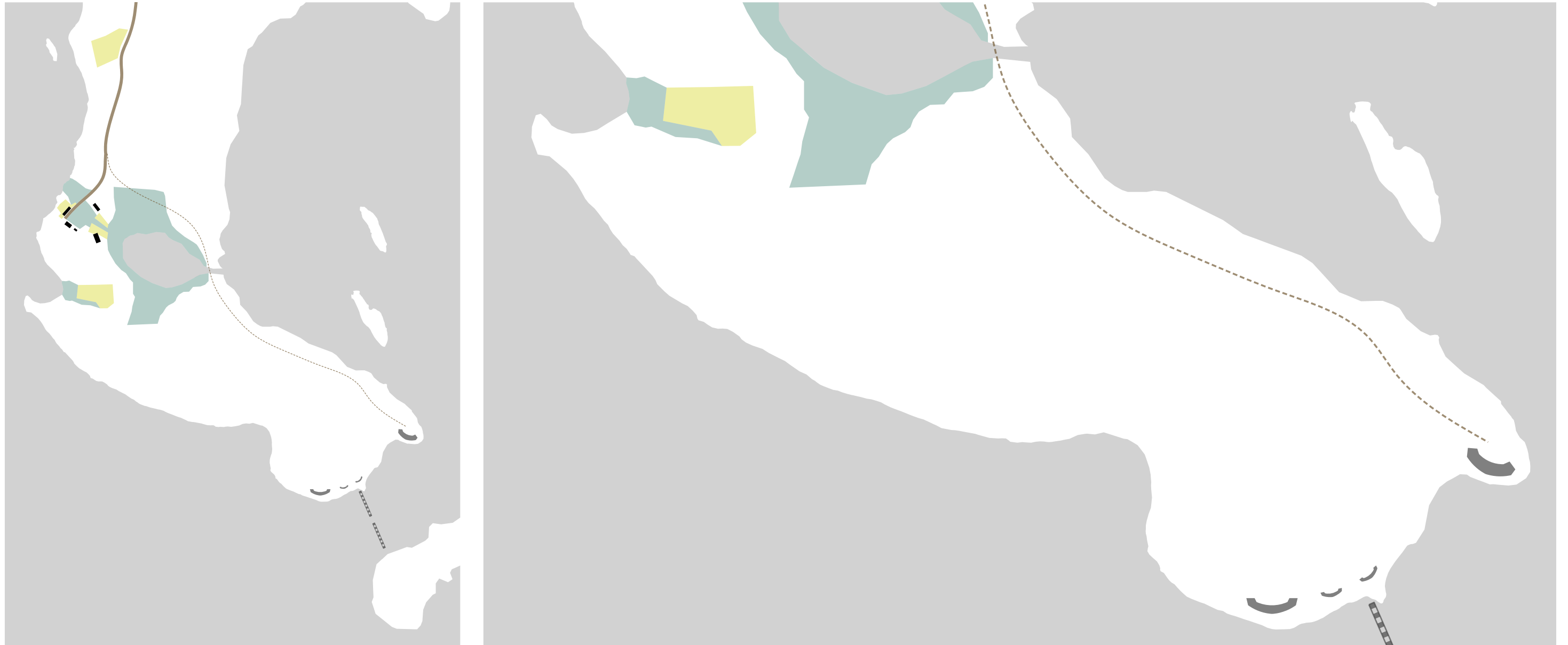
1810



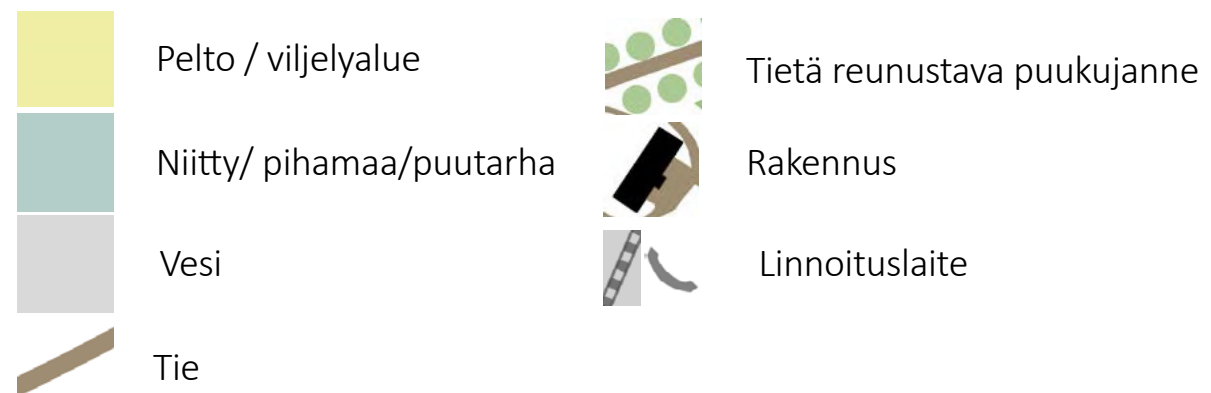
Alueen tiestö, rakennukset ja viljelyalueet vuonna 1810.



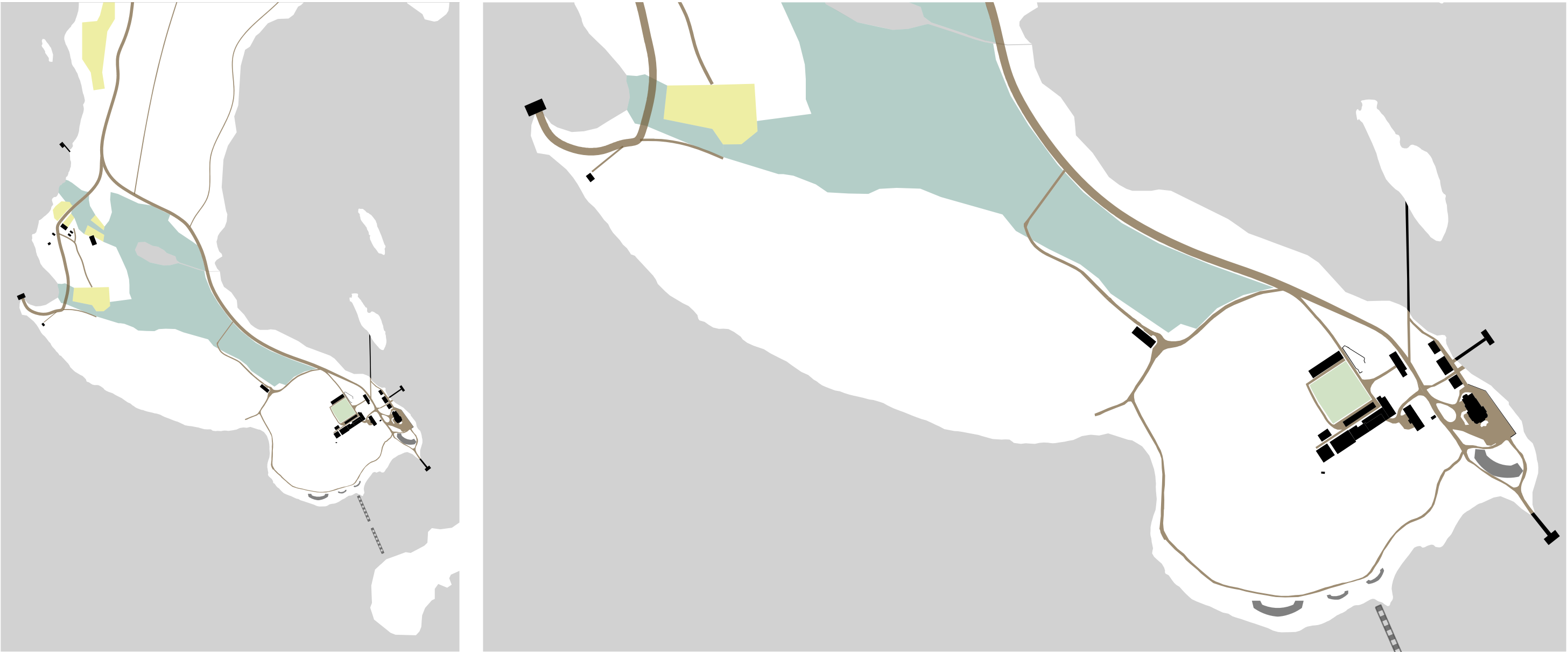
N. 1855



Alueen tiestö, rakennukset ja viljelyalueet n. vuonna 1855.



N. 1890



Alueen tiestö, rakennukset ja viljelyalueet n. vuonna 1890.

- | | | | |
|---|---------------------------|---|-----------------------------|
|  | Pelto / viljelyalue |  | Tietä reunustava puukujanne |
|  | Niitty/ pihamaa/ puutarha |  | Rakennus |
|  | Vesi |  | Linnoituslaite |
|  | Tie | | |

1932



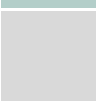
Alueen tiestö, rakennukset ja viljelyalueet vuonna 1932.



1943



Alueen tiestö, rakennukset ja viljelyalueet vuonna 1943.

- | | | | |
|---|---------------------------|---|-----------------------------|
|  | Pelto / viljelyalue |  | Tietä reunustava puukujanne |
|  | Niitty/ pihamaa/ puutarha |  | Rakennus |
|  | Vesi |  | Linnoituslaite |
|  | Tie | | |

1950



Alueen tiestö, rakennukset ja viljelyalueet vuonna 1950.



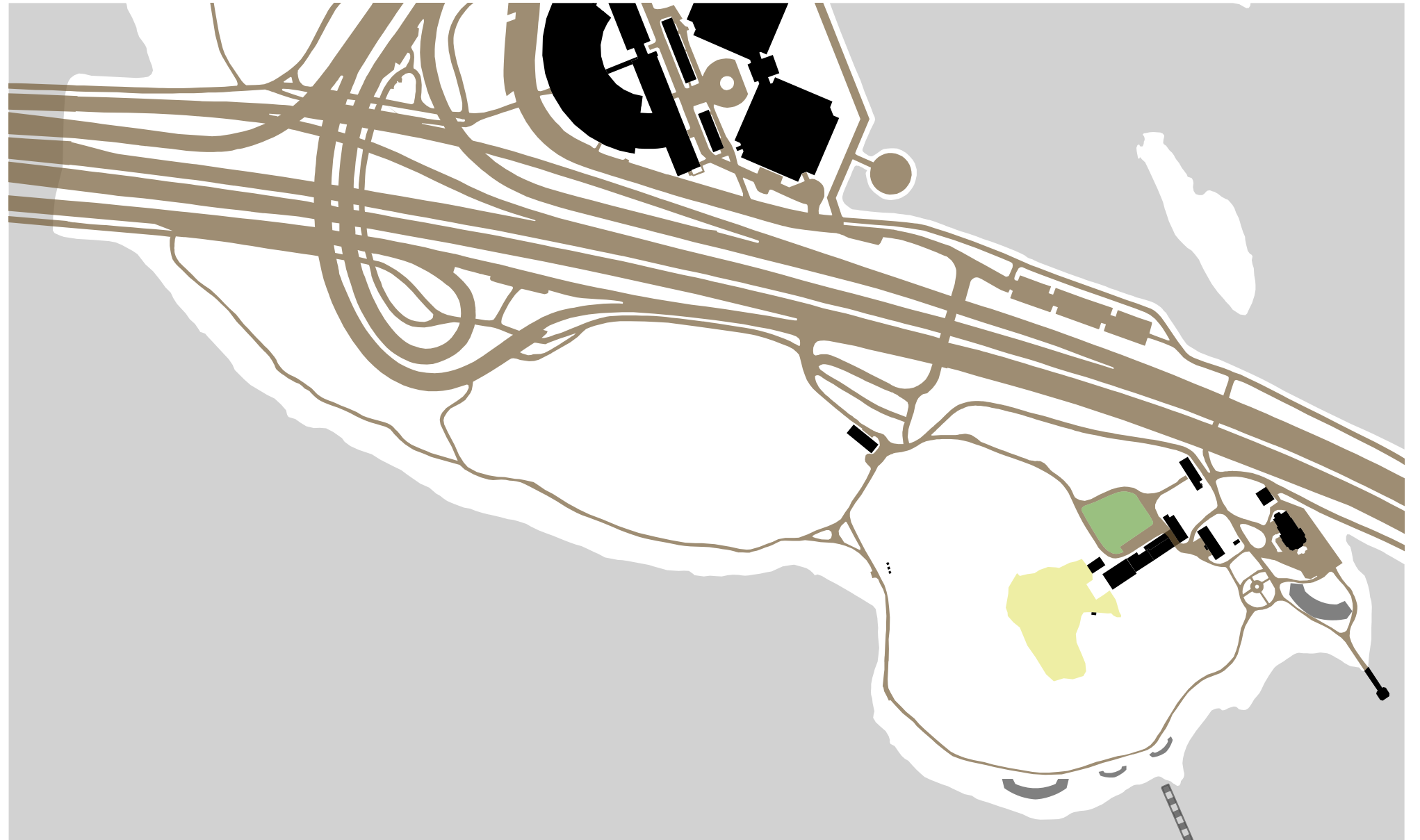
1969



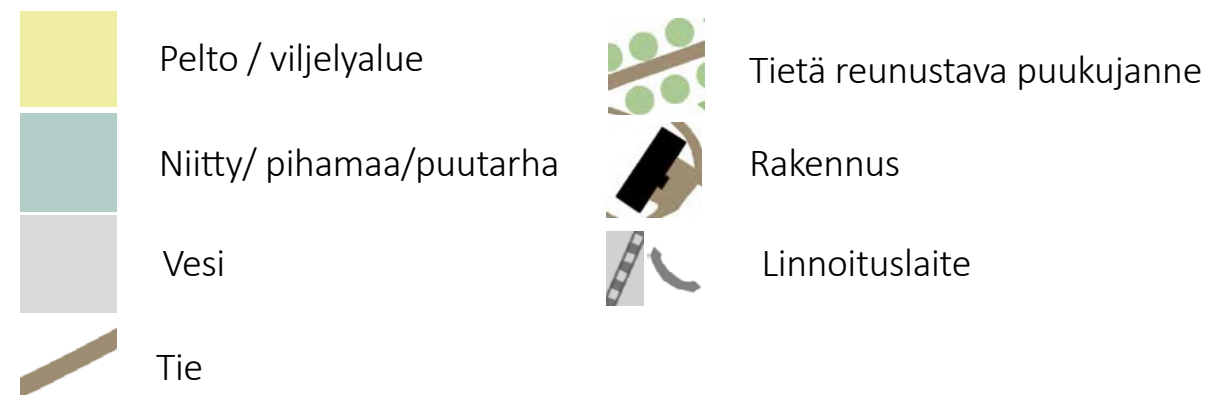
Alueen tiestö, rakennukset ja viljelyalueet vuonna 1969.

- | | | | |
|---|---------------------------|---|-----------------------------|
|  | Pelto / viljelyalue |  | Tietä reunustava puukujanne |
|  | Niitty/ pihamaa/ puutarha |  | Rakennus |
|  | Vesi |  | Linnoituslaite |
|  | Tie | | |

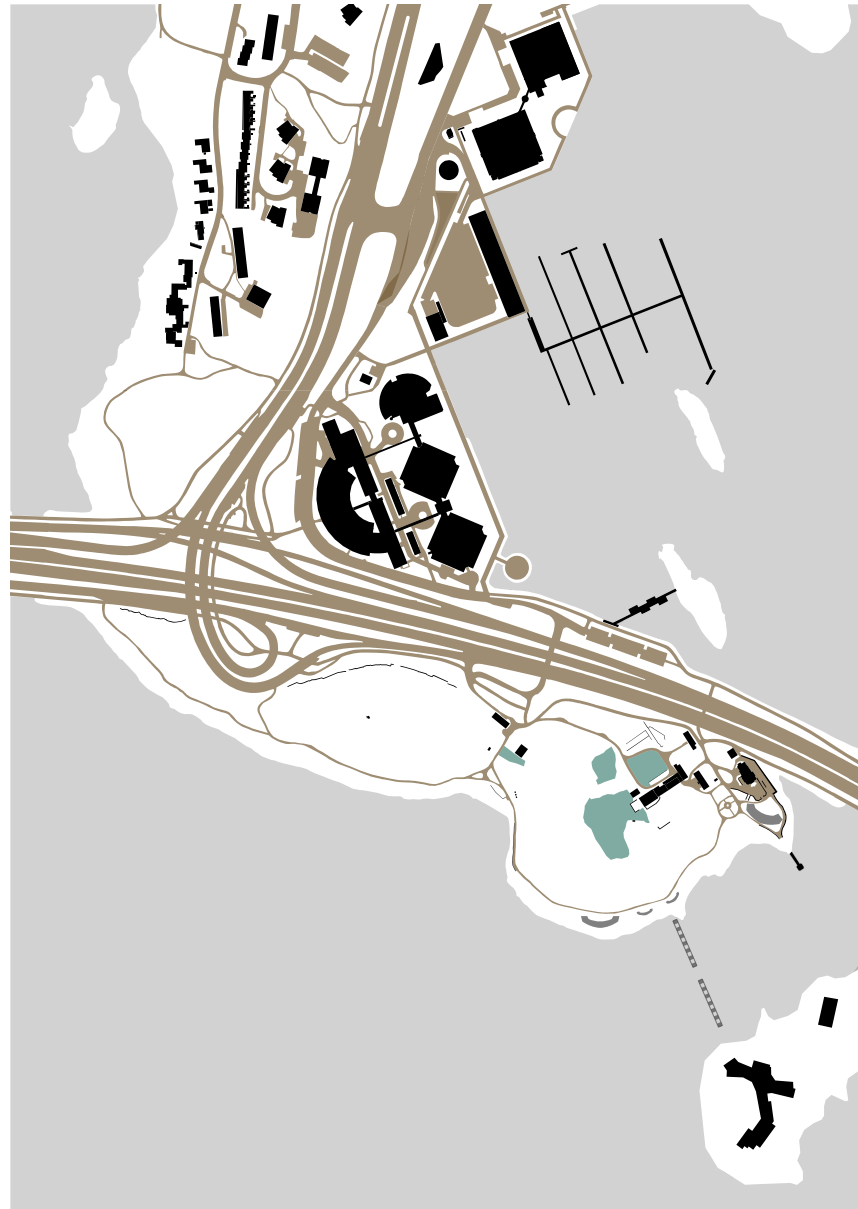
1997



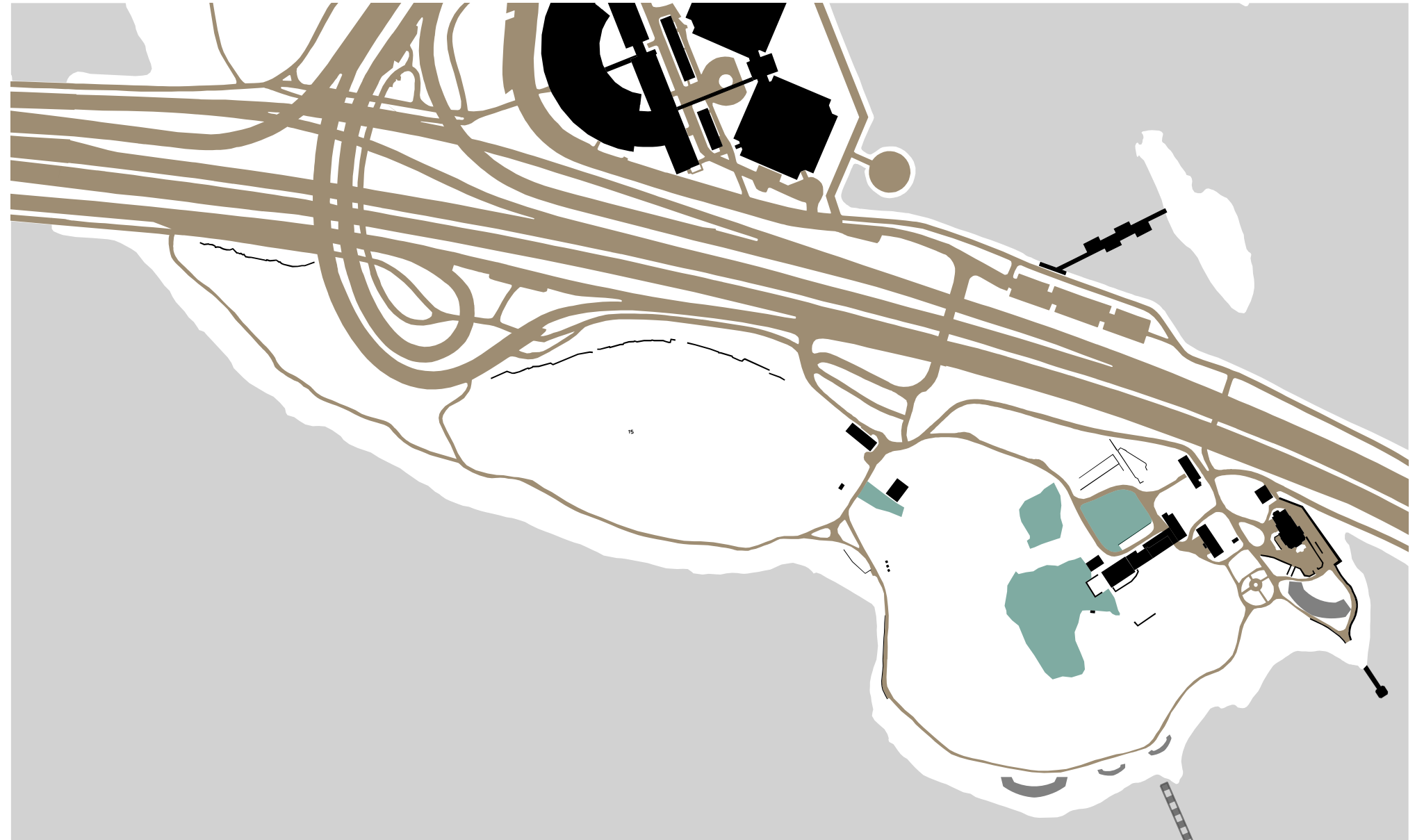
Alueen tiestö, rakennukset ja viljelyalueet vuonna 1997.



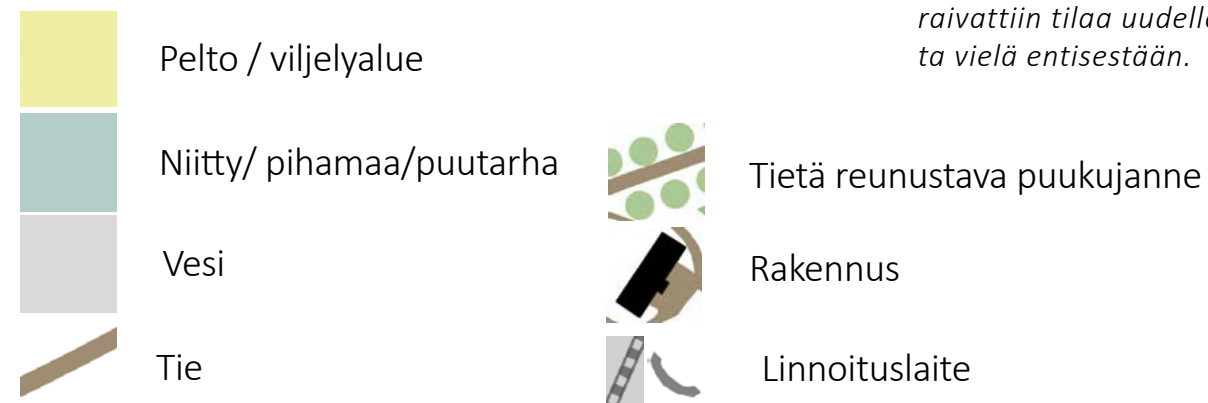
2017



Alueen tiestö ja rakennukset vuonna 2017.



Suurimmat muutokset alueen luonteeseen ovat seuranneet Jorvaksentien, myöhemmin Länsiväylän rakentamisesta 1930-luvulla sekä sen laajentamisesta 1960-luvulla, jolloin Otsolahden ja huvilan välinen, osa-aluetta pohjoisessa rajannut laaja peltoalue poistui maisemasta. Kallioleikkauksin raivattiin tilaa uudelle valtaväylälle. Myöhemmin Karhusaarensolmun liittymän ja moottoritien levennys on kaventanut Karhusaaren puiston aluetta vielä entisestään.





1932



1943



1950



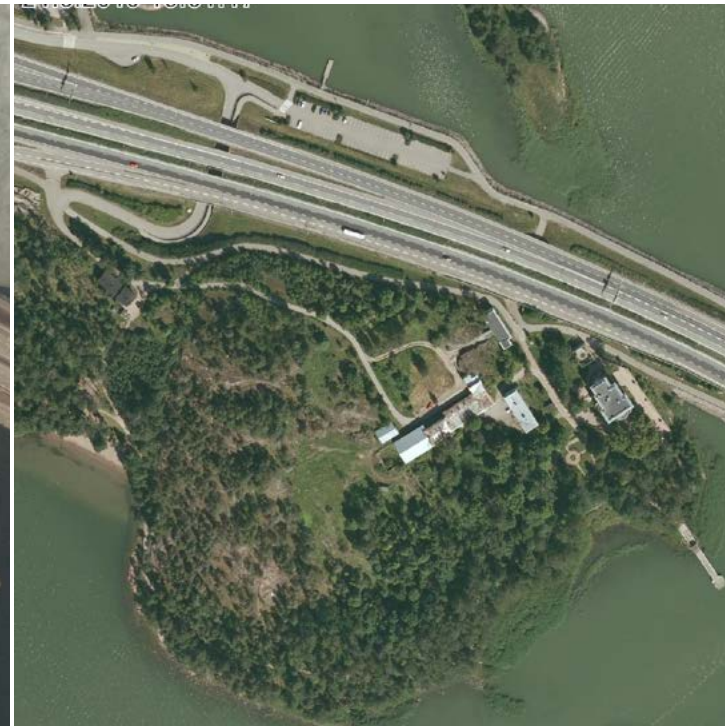
1969



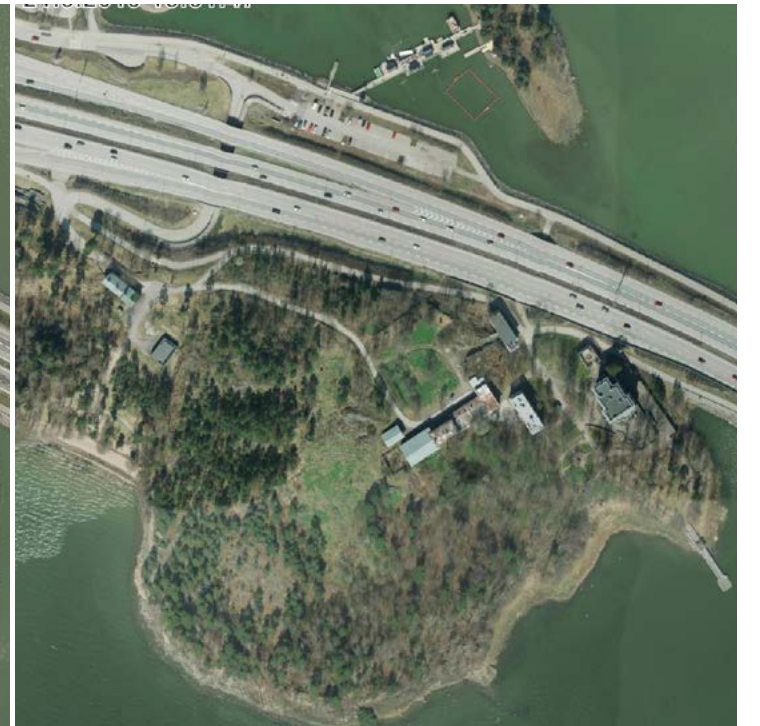
1976



1997



2008

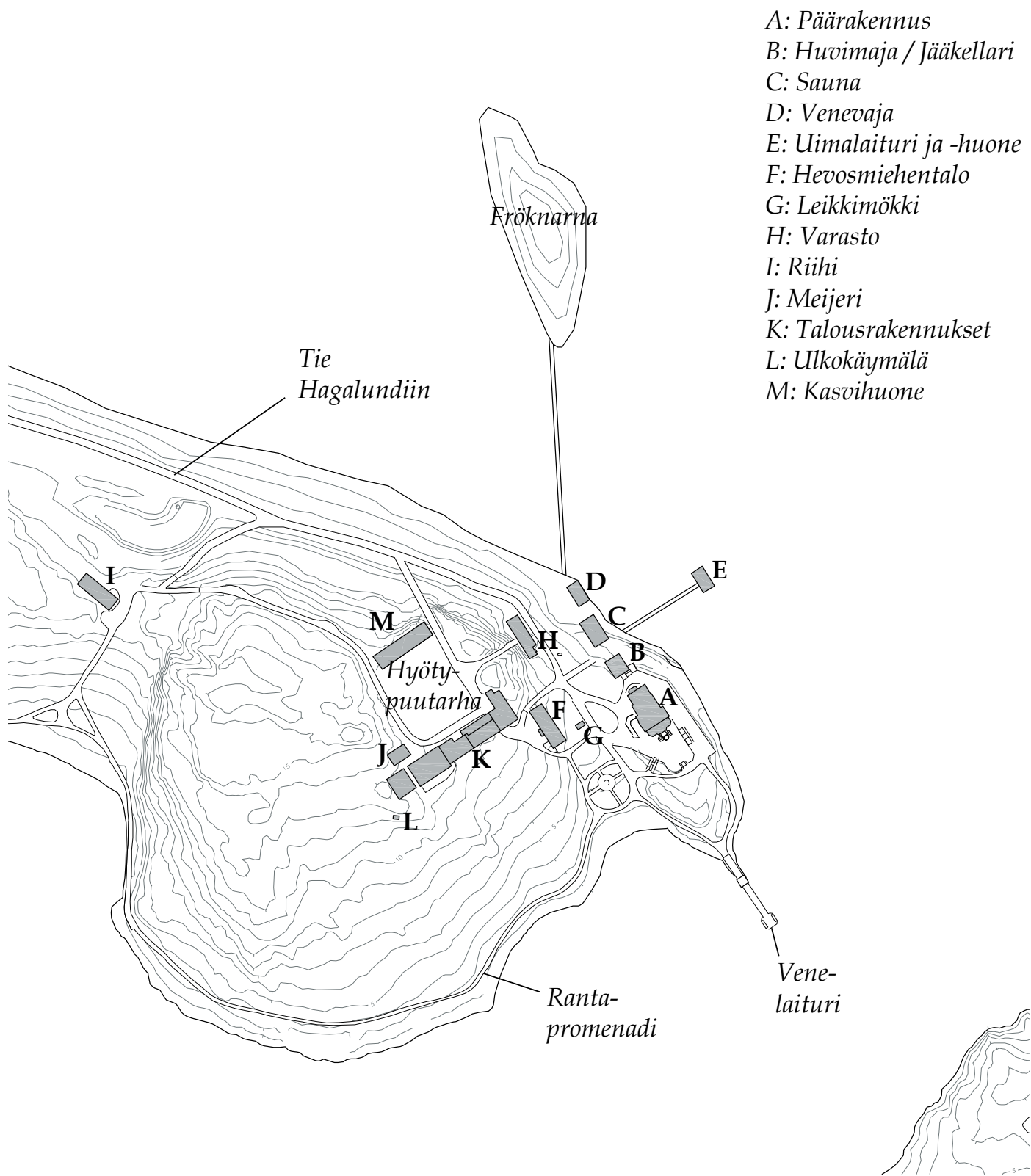


2018

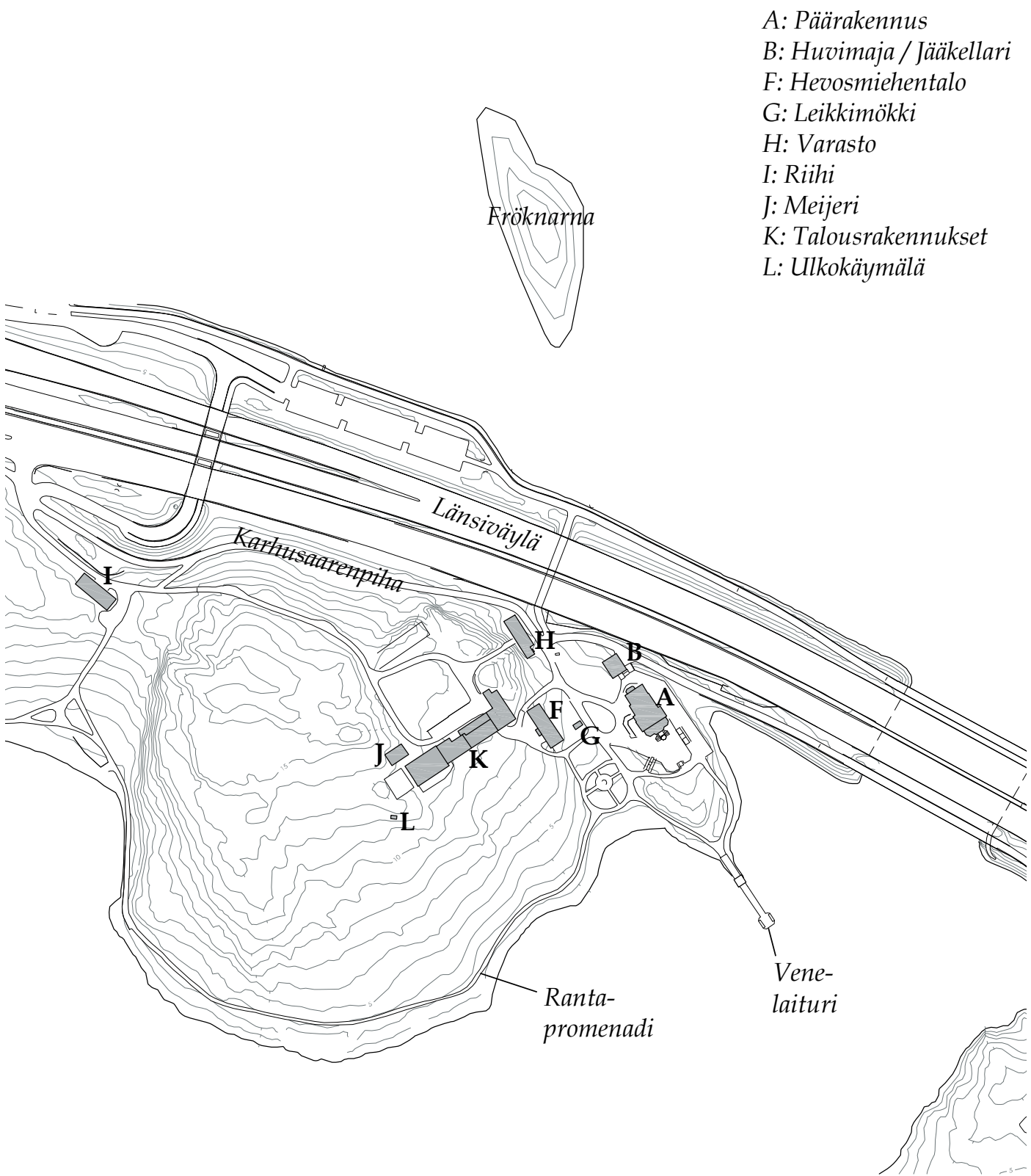
kuvat: Helsingin karttapalvelu

RAKENNETUN KULTTUURIYMPÄRISTÖN ELEMENTIT

Rakennukset



Karhusaaren rakennukset 1890. Lähde Siren 2013



Karhusaaren rakennukset vuonna 2013. Lähde Siren 2013

Rakennettu rantavyöhyke



Karhusaaren tiivis, rantakaistaleelle ilman kehystävää puustoa sijoittuva rakennusryhmä on lajissaan harvinainen, 1800-luvun loppuvaiheen tunnusomaisesta huvilamiljööstä poikkeava ratkaisu. Palikkamaiset, riviin sijoitetut rakennukset, joiden laakeat vesikatot ja ulkonevat räystäät korostavat kuutiomaista vaikutelmaa, on toinen harvinainen piirre. Kuva 1900-luvun vaihteesta. EKM / Åbo Akademin kuva-arkisto, Donnerin kokoelmat



Huvilan terassimuuri on alun perin rakennettu jyrkän, paljaan rantakallion päälle. Kuva 1900-luvun vaihteesta. EKM / Åbo Akademin kuva-arkisto, Donnerin kokoelmat

Maiseman tarkastelun paikat



Lomaileva seurue on asettunut huvilan koilliseen katsovalle terassille viettämään leppoisaa iltapäivää. Kuva 1900-luvun vaihteesta. EKM / Åbo Akademin kuva-arkisto, Donnerin kokoelmat



Hanasalmen höyrylaivalaiturilta avautui näkymiä pohjoiseen ja etelään. Laiturilta huvilalle johtava käytävä kiertää niemen rantaa tykkipatterin ulkopuolella. Kuva 1900-luvun vaihteesta. EKM / Åbo Akademin kuva-arkisto, Donnerin kokoelmat

Aukeaman valokuvat ovat mahdollisesti vuodelta 1905, jolloin Carl Gustaf Mannerheim kokeili uutta Zeiss-kameraansa.



Näkymä huvilan terassilta pohjoiseen. Kuva 1900-luvun vaihteesta. EKM / Åbo Akademin kuva-arkisto, Donnerin kokoelmat



Huvilan pohjoisrannalta avautuu laaja näkymä tyynelle ulapalle. Etualalla vasemmalla uimahuone. Kuva 1900-luvun vaihteesta. EKM / Åbo Akademin kuva-arkisto, Donnerin kokoelmat

Huvilarakennus



Huvilarakennus kuvattuna talvella. Kuva 1900-luvun vaihteesta. EKM / Åbo Akademin kuva-arkisto, Donnerin kokoelmat



Huvilan interiööri alkuperäisessä käytössä, kuvaaja J. Salo, Museovirasto



Huvilan interiööri, Ilari Järvinen, EKM

Terassipuutarhat ja koristeistutukset

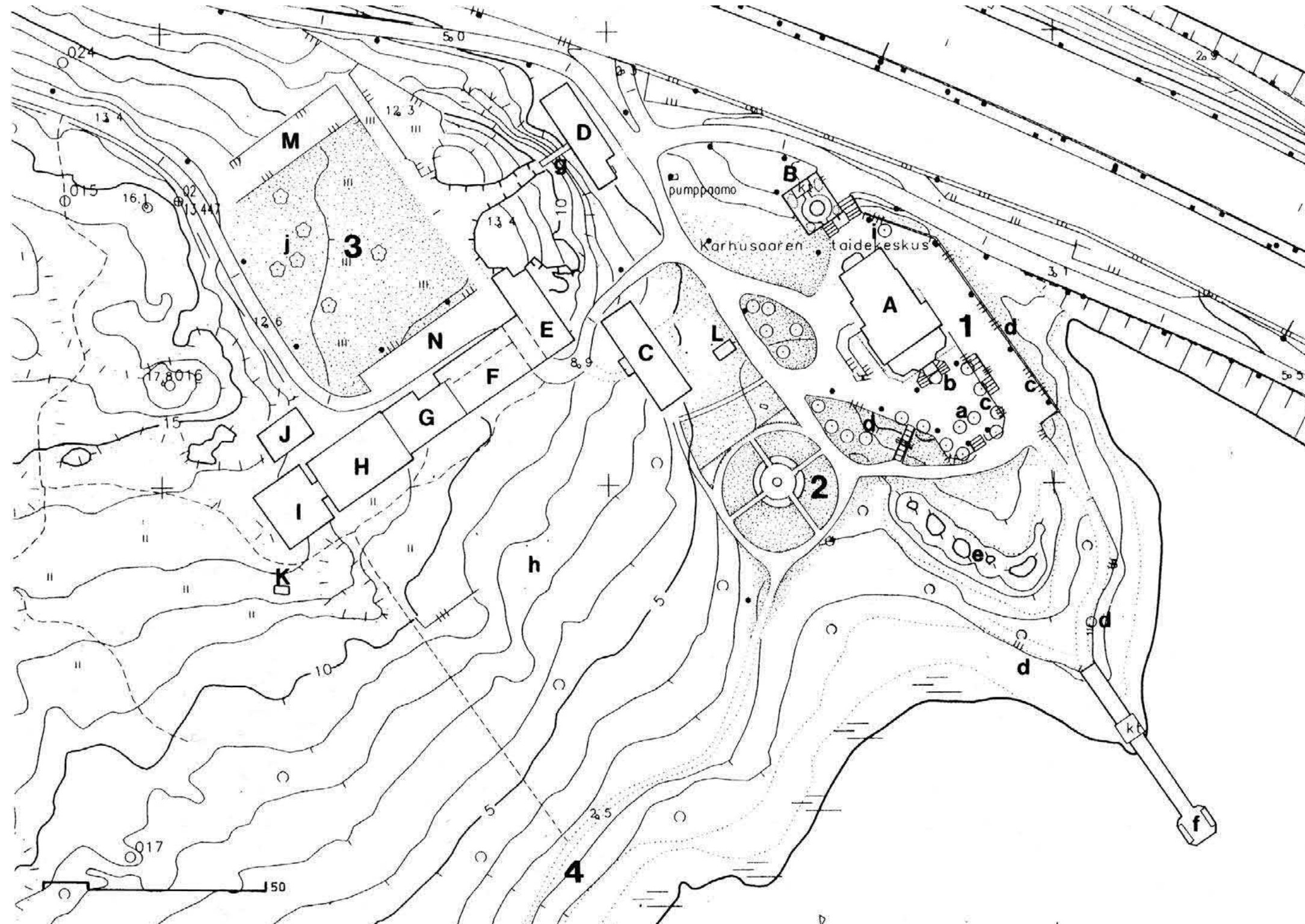


Huvilan ylemmälle terassille johtaa leveä luiska. Kuva 1900-luvun vaihteesta. EKM / Åbo Akademin kuva-arkisto, Donnerin kokoelmat



Huvilan puutarha talviasussa, etualalla myöhemmin purettu kaivo. Kuva 1900-luvun vaihteesta. EKM / Åbo Akademin kuva-arkisto, Donnerin kokoelmat

Huvilaympäristön puutarha- ja puistoalueet



OSA-ALUEET JA ELEMENTIT

HUVILAKULTTUURIIN LIITTYVÄT OSA-ALUEET

1. Terrassipuutarhat ja huvimaja
2. Ruusutarha, istutussuunnitelma 1990-luvulta
3. Hyötypuutarha
4. Puistometsä ja rantapromenadi

PUUTARHA- JA PUISTOALUEEN ELEMENTIT

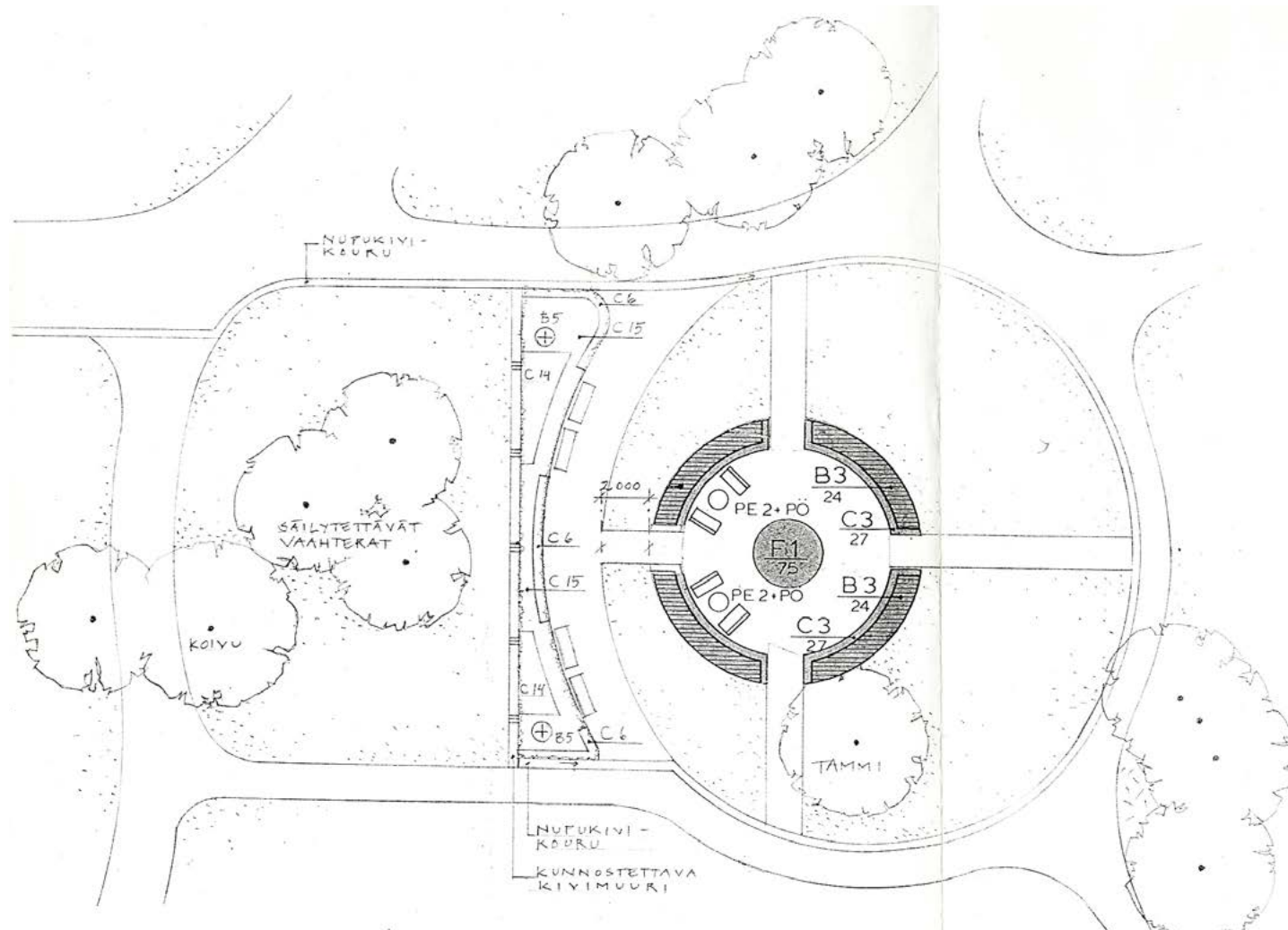
- a. Lehmukset
- b. Vesiaihe
- c. Balusterikaide
- d. Pengermuuri
- e. Krimin sodan aikaiset linnoitusvallit
- f. Entinen laivalaituri
- g. Silta
- h. Vaahterametsikkö
- i. Maisemallisesti merkittävä mänty
- j. Omenapuut

RAKENNUSKANTA

- A. Päärakennus
- B. Huvimaja
- C. Hevosmiehen talo
- D. Varasto
- E. Liiteri - viljamakasiini - polttoainevarasto
- F. Talli - vaunuvaja
- G. Työväenasunto
- H. Navetta - sikala
- I. Lantala
- J. Meijeri - jäävarasto
- K. Käymälä
- L. Leikkimökki
- M. Kasvihuoneen kivijalka
- N. Liiterin kivijalka

Espoon kartanopuistoja käsittelevässä julkaisussa käsitellään myös Karhusaaren huvilan ympäristön ominaispiirteitä. Ranja Hautamäen laatima karttapiirros esittää tilannetta vuonna 2000, jolloin 1990-luvulla suoritetuilla kunnostustoimenpiteillä on pyritty palauttamaan kadonneita, edustavia elementtejä huvilan lähiympäristöön, kuten uusi laituri ja ruusutarhaksi nimetty koristeistutus. (Hautamäki 2001)

Ruusutarhan istutussuunnitelma 1996



Ruusutarhan suunnitelma. 2.9.1996 Maisemasuunnittelu Hemgård.

Suunnitelmassa esiintyvät kasvilajit lyhenteineen

Pensaat:

B3 ROSA NITIDA,
nukkeruusu

B5 SYRINGA VULGARIS-HYBR.,
runggollinen jalosyreeni

Perennat:

C3 DIANTHUS DELTOIDES,
ketoneilikka

C6 GERANIUM PLATYPETALUM,
kaukasiankurjenpolvi

C14 PHLOX PANICULATA PAX,
syysleimu

C15 PHLOX PANICULATA EVENTIDE,
syysleimu

Kesäkukat:
F1 NEPETA X FAASSENII,
mirrinminttu

Päärakennuksen lounaispuolella on 1990-luvulla perustettu ruusuistutus, joka sijaitsee alkuperäisen ruusutarhan kaakkoispuolella. Paikalta aukeaa näkymä merelle. Istutussuunnitelman muoto pe-

rustuu suunnittelijan keräämiin haastattelutietoihin. (Hautamäki 2001, 84-85). Nykyinen istutus ei toteutukseltaan vastaa suunnitelmaa.

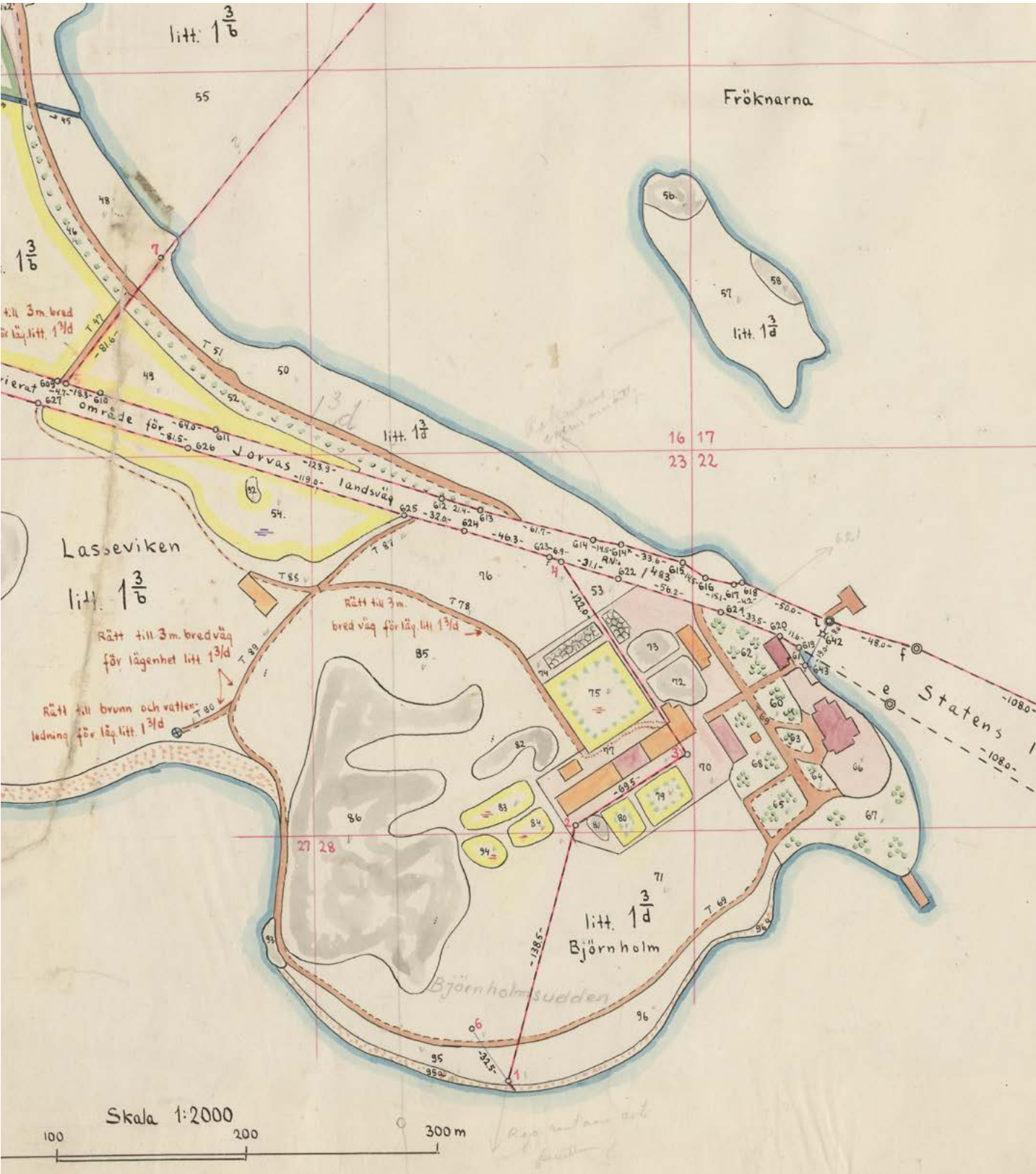


Nykyiset istutukset eivät vastaa 1990-luvulla tehtyä istutussuunnitelmaa. Kuva: Maisemasuunnittelu Hemgård, 2019.



Nykyiset istutukset eivät vastaa suunnitelmassa esitettyjä ruusu-, perennat- tai kesäkukkaistutuksia. Kuva: Maisemasuunnittelu Hemgård, 2019.

Pihat ja puutarhat karttakaavioiden mukaan



Lohkomiskartta 1953, MML. Ote vuoden 1928 mittauksiin perustuvasta lohkomiskartasta.

1. Päärakennus

2. Huvimaja

3. Asuinrakennus, entinen sauna

4. Leikkimökki

5. Rehuvarasto

6. Henkilökunnan asunnot

7. Halkovaja

8. Viljavarasto

9. Varasto

10. Öljy- ja polttoainevarasto
11. Vaunuliiteri ja talli

12. Purettu kanala

13. Puutarhurin asunto

14. Varasto, entinen sikala

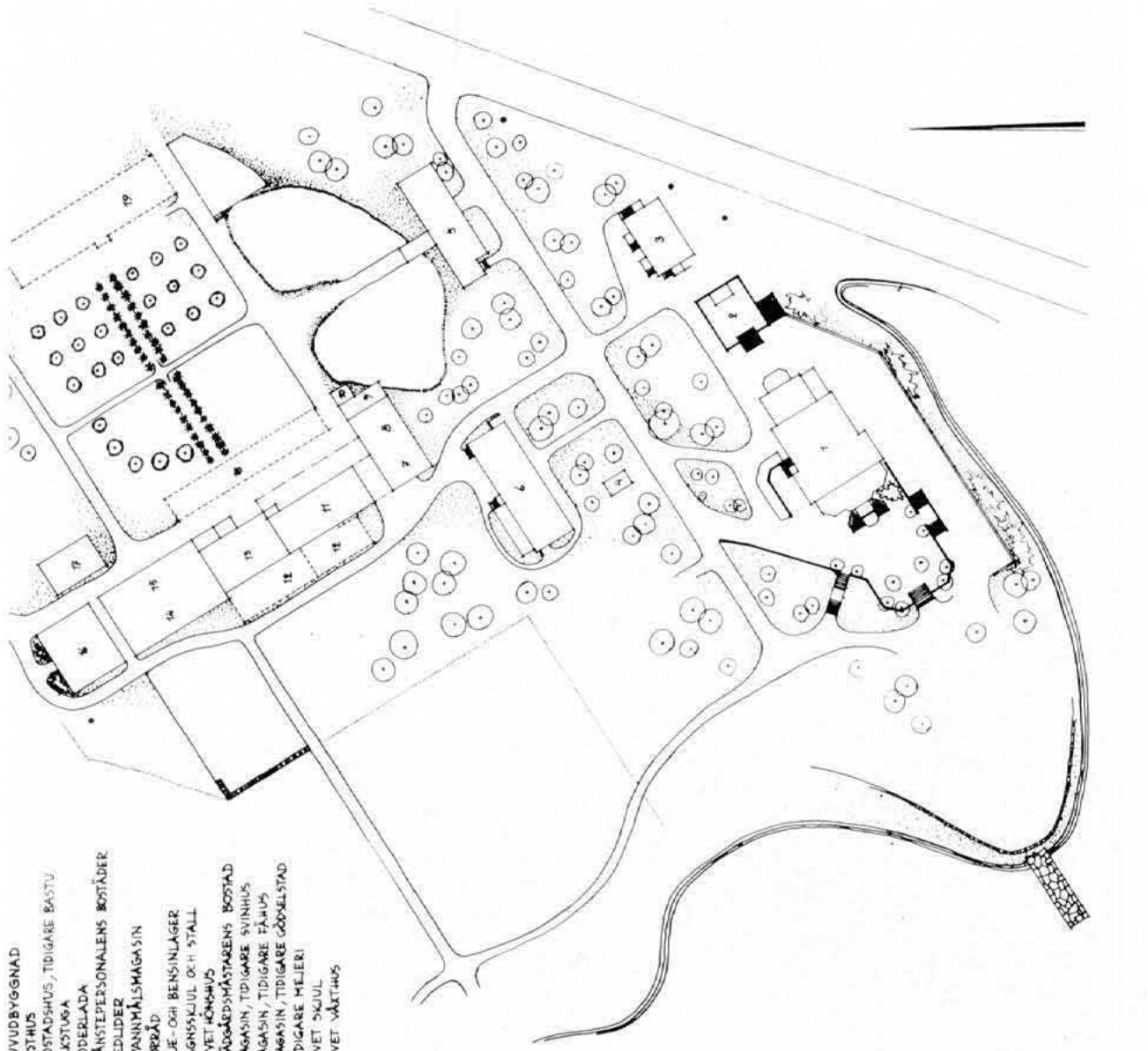
15. Varasto, entinen navetta

16. Varasto, entinen lantala

17. Entinen meijeri

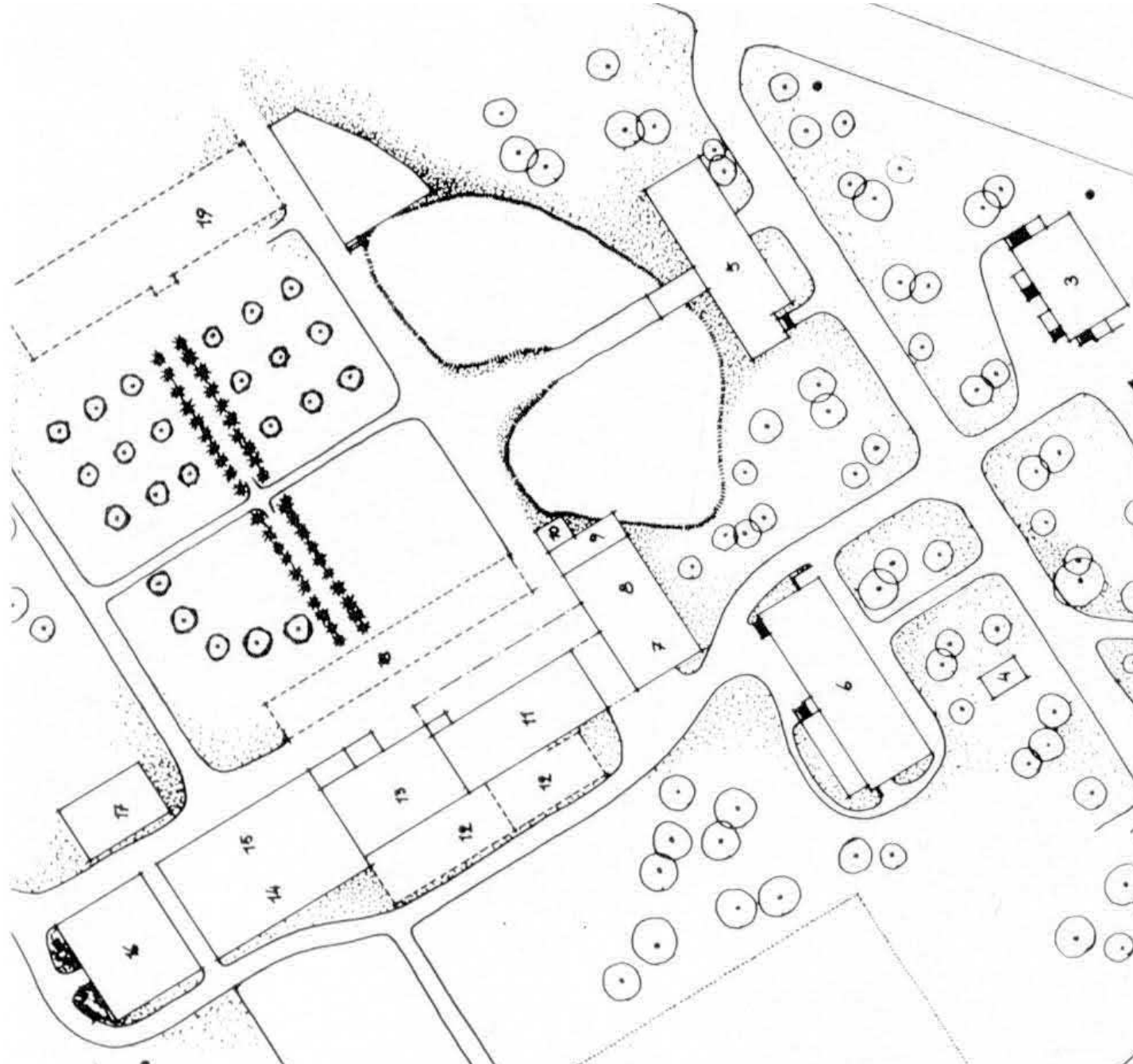
18. Purettu vaja

19. Purettu kasvihuone



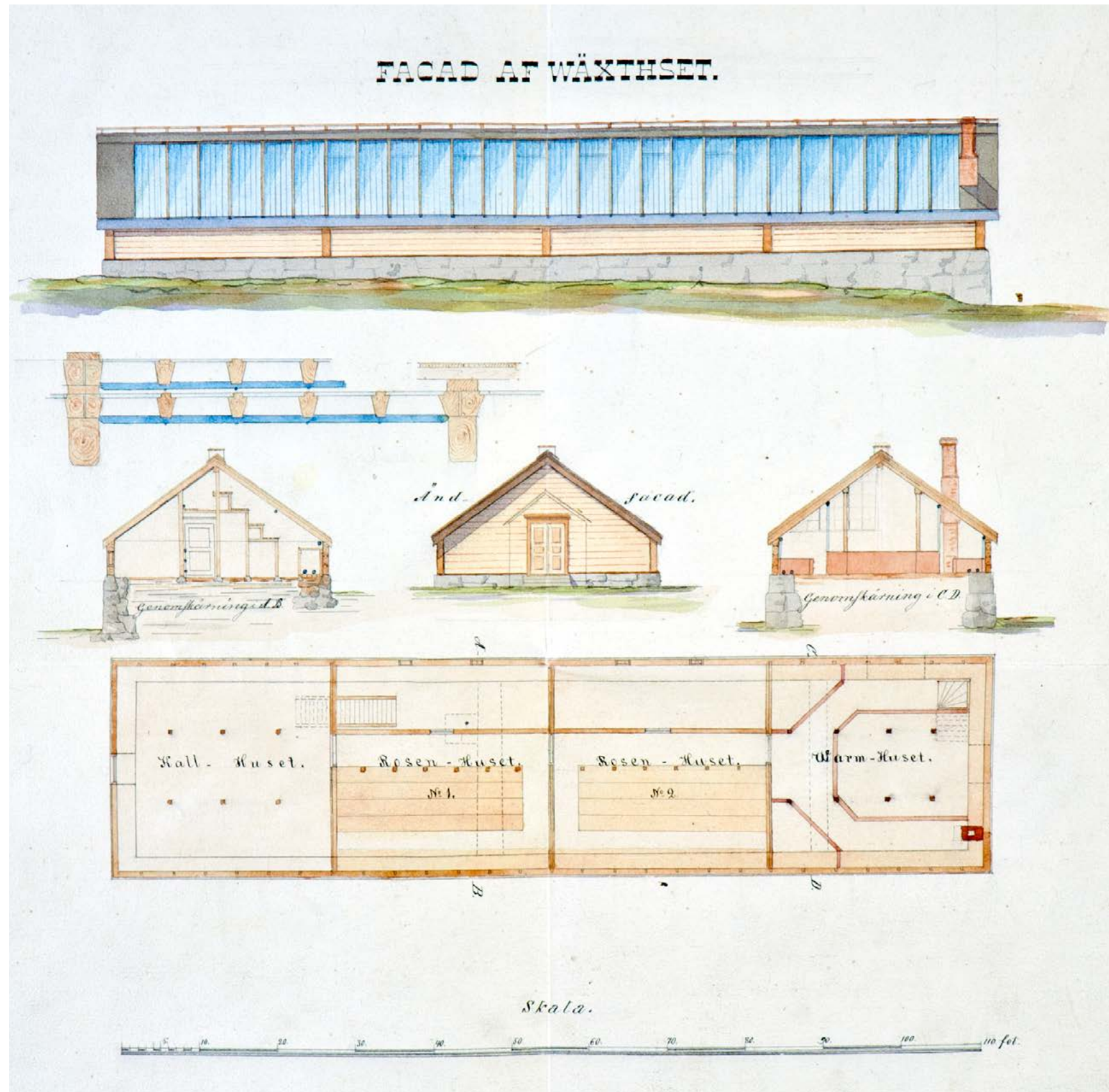
Rakennuskanta, käytävät ja istutukset, tilanne Jorvaksentien rakentamisen jälkeen. Ei vuosilu- kua, karttapiirros on julkaistu kirjassa Eskola 1972, s.58.

Hyötypuutarhaa rajaavat talousrakennukset



Talousrakennusten piha 1900-luvun vaihteessa. Matalat siipirakennukset on myöhemmin purettu. EKM / Åbo Akademin kuva-arkisto, Donnerin kokoelmat

Kasvihuone



Näkymä hyötypuutarhan lounaisreunalta kohti kasvihuonetta. Kuva 1900-luvun alusta. EKM / Åbo Akademin kuva-arkisto, Donnerin kokoelmat

Karhusaaren huvilan kasvihuoneen piirustus; julkisivut ja pohja / Facad af växthuset. Reprokuva EKM, alkuperäinen Åbo Akademin arkisto.

Kasvihuone paloi 1927.

Hyötypuutarha



Hyötypuutarhan mansikkamaa 1900-luvun vaihteessa. Omenapuut reunustavat keskikäytävää. EKM / Åbo Akademin kuva-arkisto, Donnerin kokoelmat



*Hyötypuutarha, taustalla talousrakennusrivi.
Kuva 1900-luvun vaihteesta. EKM / Åbo
Akademin kuva-arkisto, Donnerin kokoelmat*

Hyötypuutarha



Näkymä säleaidan suojaaman hyötypuutarhan yli kohti kasvihuonetta. Kuva 1900-luvun alusta. EKM / Åbo Akademin kuva-arkisto, Donnerin kokoelmat

Tenniskenttä



Tenniskenttä rakennettiin nykyisen riihi- ja talousrakennuksen pohjoispuolelle. Oikealla taustalla näkyy rantaa myötäilevä kujanne. Kuva 1890-luvulta. EKM / Åbo Akademin kuva-arkisto, Donnerin kokoelmat

Kuva esittää arkistotietojen mukaan Karhusaaren tenniskenttää. Kentän reunalla näkyy kivimuurin tukema luiska, joka kaikesta päätellen johtaa riihen eteen luoteesta. Kuva voisi olla aamupäivältä, kun aurinko on korkealla. Ajoittamaton valokuva. EKM / Åbo Akademin kuva-arkisto, Donnerin kokoelmat

Rantaraitti



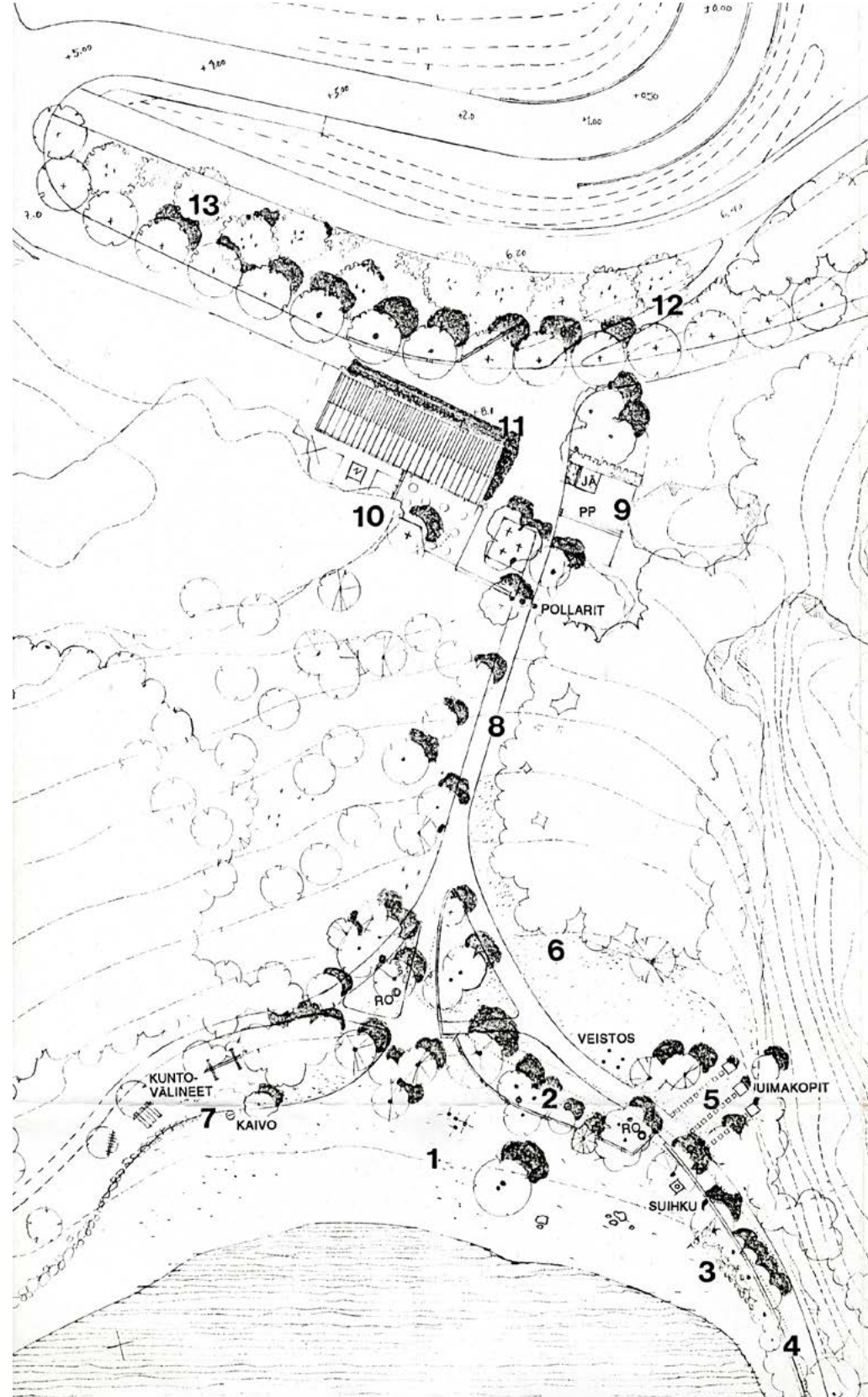
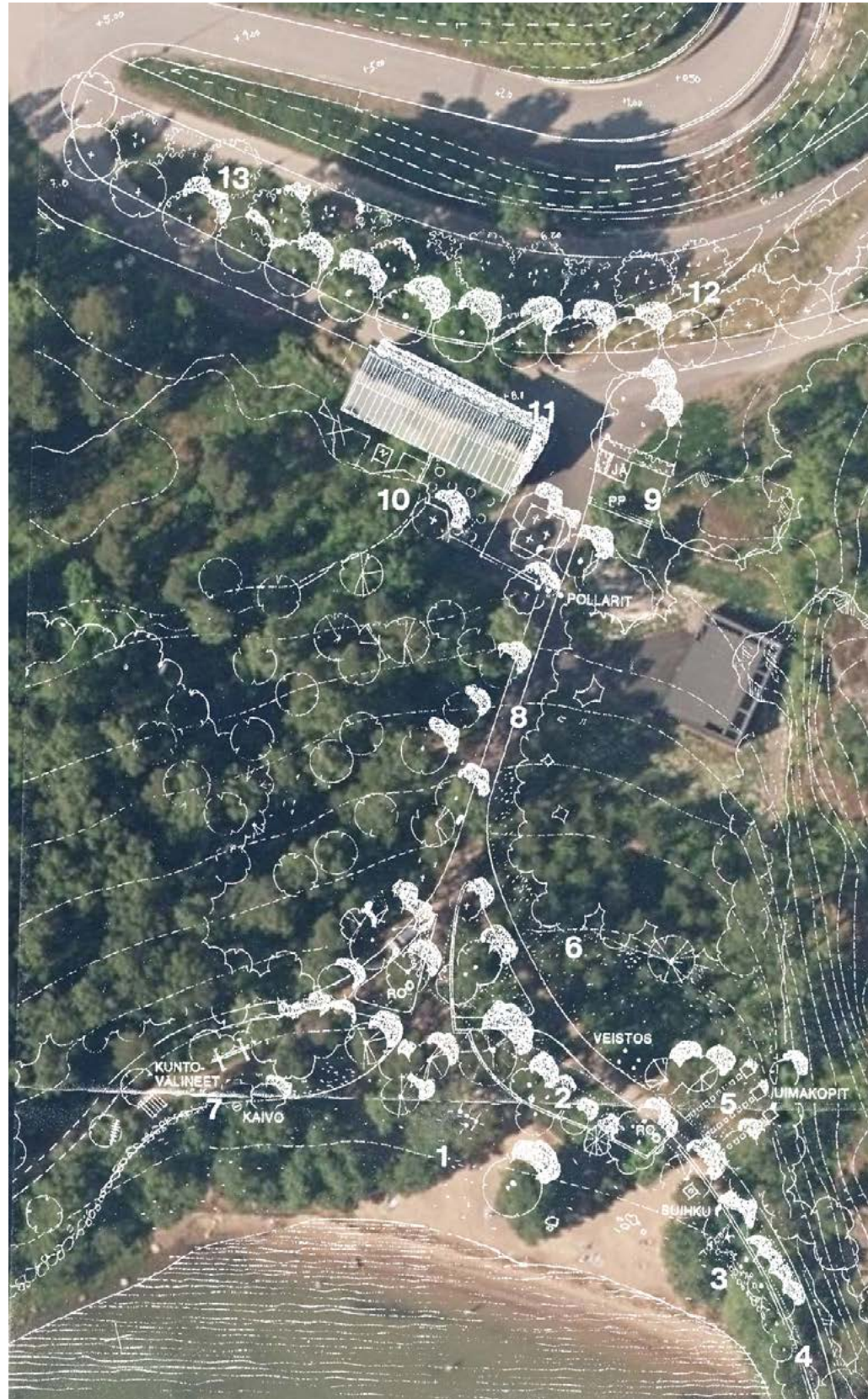
Pengermuurin varaan rakennettu rantakäytävä kaartaa kohti nykyistä uimarantaa. Oikealla saaristolle tyypillistä karua kalliometsää. Kuva 1900-luvun vaihteesta. EKM / Åbo Akademin kuva-arkisto, Donnerin kokoelmat

Karhusaaren itäosan rantaa myötäilevä käytävä rakennettiin jyvistä lohkokivistä rakennetun pengermuurin varaan. Kuva 1900-luvun vaihteesta. EKM / Åbo Akademin kuva-arkisto, Donnerin kokoelmat



Kuva meren puoleiselta rannalta 1900-luvun vaihteessa. EKM / Åbo Akademin kuva-arkisto, Donnerin kokoelmat

Uimarannan parannussuunnitelma 1993



Uimarannan parannussuunnitelma (17.12.1993. Maisemasuunnittelu Hemgård) sovitettuna nykypäivän ortoilmakuvan päälle. Kuvasovituksesta nähdään, miten vanhan riihen ja uimarannan välinen sekä uimarantaa reunustavan käytävän pohjoispuolinen alue on jäänyt raivaamatta avoimemmaksi.

1992-1995 Vastuu kallioleikkaus, Hannu Siren

Länsiväylä, Otaniemen liittymä, Espoo

Materiaali: Kallioleikkaus

Mitat: pituus n. 200m

Nokian toimitaloa vastapäätä sijaitsevaan kallioleikkaukseen sisältyy noin 200 metrin pituisen kallioleikkauksen lisäksi lohkareinstallaatio, suoja-aidat, muurit ja valaistus. Kivi-installaatio on eräänlainen muistuma maisemassa tapahtuneesta muutoksesta. Kalliomassojen poisto tapahtui ns. tarkkuuslouhintamenetelmällä, lustien oletettuja suuntia tarkkaillen ja arvioiden. Oli tehtävä samanaikaisesti taiteellisia ja louhintateknisiä ratkaisuja erityyppisten graniittilajien välisistä suhteista sekä arvioitava räjäytysten seuraukset ja mahdolliset haittavaikutukset. Tavoitteena oli luoda kalliotaid- ja ympäristökokonaisuus, joka ottaa huomioon rakennuskohteen kallion olemuksen ja visuaalisen merkityksen sekä elävöittää maisemaa, jonka päivittäin ohittaa noin kuusikymmentätuhatta ajoneuvoa. (www.hannusiren.fi/fi/4)

Teksti on lainattu Hannu Sirenin omasta kuvauksesta.



W. Zakowski



W. Zakowski

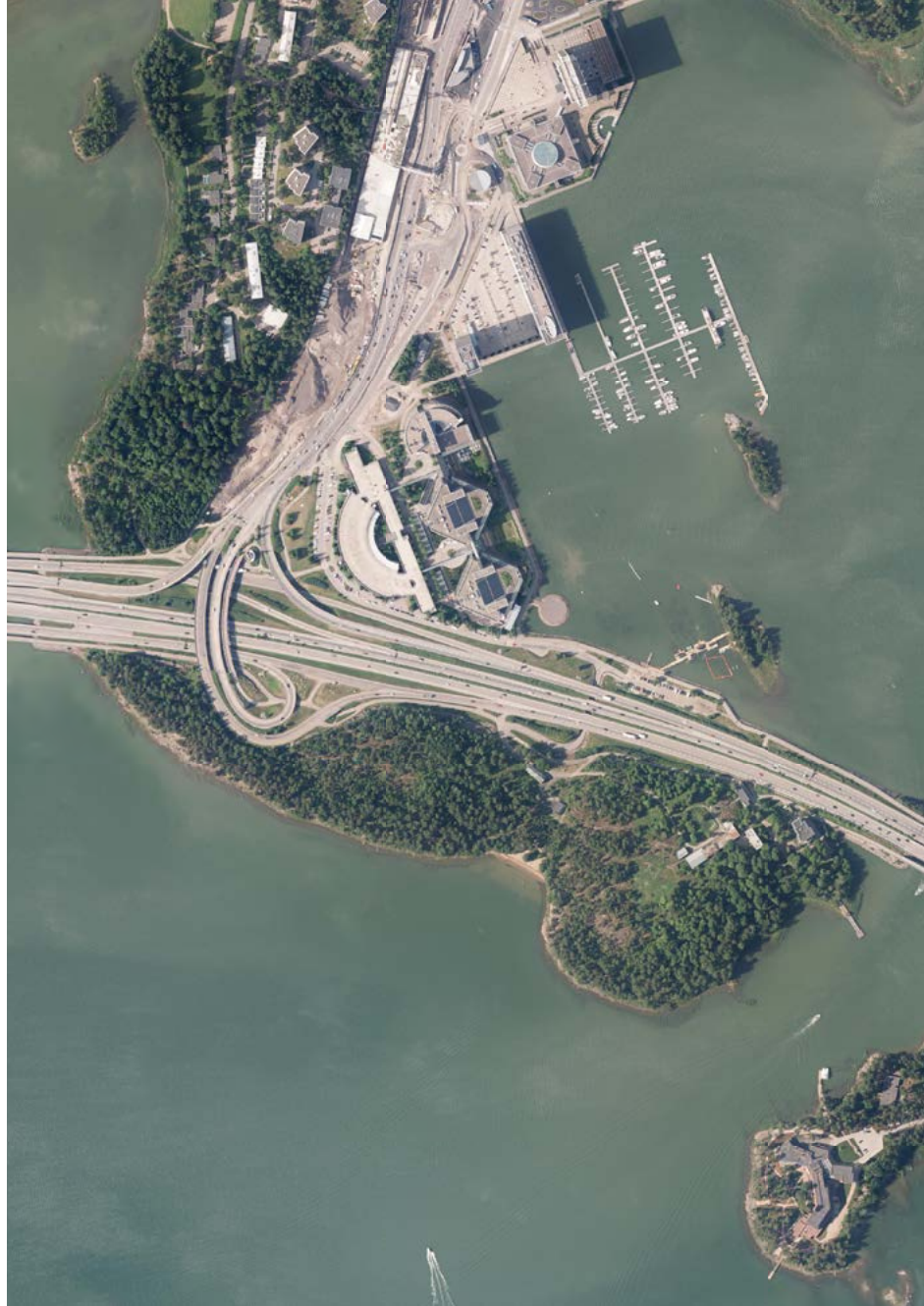


W. Zakowski



W. Zakowski

2 NYKYTILA - OMINAISPIIRTEET JA SÄILYNEISYYS



Ortoilmakuva 2017

Karhusaaren kulttuuriympäristöä tarkastellaan tässä viiden eri pääteeman avulla:

- Maisemalliset ominaispiirteet, metsä- ja kallioalue
- Rantavyöhyke käytävineen ja uimarantoinen
- Huvila ja talousrakennukset sekä niihin liittyvät pihat ja puutarhat
- Krimin sodan aikaiset linnoitusrakennelmat
- Liikenneväylien verkosto; liittyminen ja rajautuminen Länsiväylään

Länsiväylän rajaaman Karhusaaren alueen itäosassa sijaitsee Nicolas ja Anna Sinebrychoffin 1890-luvun vaihteessa rakennuttama kesähuvilakokonaisuus, jonka muodostavat päärakennus terasseineen, huvimajoineen ja puutarhaistutuksineen sekä samanaikaisesti rakennetut talousrakennukset piha-alueineen. Ajan ihanteiden mukaan Sinebrychoffin huvilan ympäristöstä muodostettiin puutarhaviljelyn ja huvilakulttuurin leimaama kokonaisuus laitureineen, siltoineen, rantapromenadeineen, hyöty- ja koristepuutarhoineen viljelyksineen ja niittyineen. Rantavyöhykkeellä sijaitsevat Krimin sodan aikana rakennetut tykistöpatterit ja kivääripatterit ja oletettavasti myös pohjoisrantaa myötäillyt tykkitie säilyivät

ainakin osittain.

Karhusaaren alue on tyypillistä rannikon ja saariston huvila-alueita, jossa maankäyttö on ollut väljää. Näin ollen maiseman luonne on säilynyt suurelta osin luonnontilaisena - Karhusaaren puistoalue onkin suurimmalta osin virkistyskäytössä olevaa, rakentamatonta metsää. Alue on kapeahkon, mereen pistävän niemen eteläisin osa ja sille luonteenomaista on osin hyvin jyrkkäpiirteisesti vaihteleva selänne- ja rinnemaasto. Karun ja rehevän kasvillisuuden voimakas vaihtelu luo alueelle monipuolisen, eriluonteisten ympäristöjen sarjan. Rantaviiva koostuu uimarantaa lukuun ottamatta yhtenäisestä kivikkorannasta, jota ulkoilureitti hienovaraisesti seurailee.

Suurimmat muutokset alueen luonteeseen ovat seuranneet Jorvaksentien, myöhemmin Länsiväylän rakentamisesta 1930-luvulla sekä sen laajentamisesta 1960-luvulla, jolloin Otsolahden ja huvilan välinen, osa-alueita pohjoisessa rajannut laaja peltoalue katosi. Kallioleikkauksin raivattiin tilaa uudelle valtaväylälle. Myöhemmin Karhusaarensolmun liittymän ja moottoritien levennys kavensi Karhusaaren puiston aluetta vielä entisestään. Osa Karhusaaren rakennuksista on kunnostettu 1980-luvulta alkaen ja huvilan interiöörejä on restauroitu.



Viistokuva vuodelta 2012. SkyFoto Group. EKM



Länsimetron rakentamista vuonna 2012, viistokuva. EKM



2.1 MAISEMALLISET OMINAISPIIRTEET

Luonnonolot

Karhusaaren alue on kapeahkon, mereen pistävän niemen eteläisin osa ja sille luonteenomaista on osin hyvin jyrkkäpiirteisesti vaihteleva selänne- ja rinnemaasto, jossa näkyy mannerjään vaikutus. Alueen korkeimmat kallioiden lakialueet nousevat noin 16 ja 18 metrin korkeuteen meren pinnasta. Rannikkosijainnista johtuen alue on altis sään voimakkailla vaihteluille. Selänteen itä-länsisuuntaisuus estää myös vallitsevien lounaistuulten etenemistä Laajalahden alueelle.

Sijaintinsa vuoksi Karhusaaren maaperä on voimakkaasti huuhtoutunutta. Korkeimmat selänteet ja avomeren puoleiset rinteet ovat siten karuimmat ja kalliooperän ruhjealueet ja suojaisat lahdet ovat keränneet hienojakoisen, ravinteikkaan maa-aineksen. Karun ja rehevän kasvillisuuden voimakas vaihtelu luo alueelle monipuolisen, eriluonteisten ympäristöjen sarjan.

Alue on suurimmalta osin rakentamatonta, luonnontilaista metsää. Korkeimmilla selänteillä, jotka ovat voimakkaimmin alttiita sään vaikutuksille, on tyypillistä harvaa rannikkokallioiden vanhaa mäntymetsää. Mäntyä kasvaa myös laajemmin alueella nuoremman puuston ylipuustona. Kalliopainanteissa on ravinteikkaampien maalajien ja edullisten vesiolosuhteiden vuoksi rehevämpää ja tiheämpää kasvillisuutta. Suojaisissa painanteissa ja rannoilla on reheviä lehtomaisia alueita. Rantavyöhykkeen tervaleppäkasvustot antavat leimallisen ilmeen lähes koko rannan pituudelta.

Rantaviiva koostuu pääosin yhtenäisestä kivikkorannasta.

Maisemarakenne

Pääosa alueesta on voimakaspiirteistä, karua vedenjakaja- ja rantaselännettä, jolta aukeaa näyttäviä ja vaihtelevia näkymiä niin merelle ja saaristoon kuin kontrastisesti myös Keilaniemien toimistotornien suuntaan. Suurmaisemassa metsäinen ja topografialtaan vaihteleva alue luo selvän rajan salmien ja lahtien muodostamalle avointen tilojen ketjulle.

Kahden kallioselänteen väliin jäävälle kannakselle, jossa uimarannan lahdelma ja entisen pellon alavampi alue kurtuvat toisiaan kohden, on sijoittunut kulku saaren läpi pohjois-eteläsuunnassa. Sinne on sijoitettu myös huvilan pihapiiristä erillään olevat rakennukset sekä autoliikenne.

Kallioselänteiden aluskasvillisuudesta vapaat, avoimemmat alueet jatkuvat huvilan pihapiirin läheisyydessä niittynä. Laki-alueita reunustavat vaihtelevat metsäisemmät alueet, jotka rajautuvat rannan kapeaan kivikkoon.

Virkistysreitit ja –toiminnot

Rantaa myötäilee valaisematon, sorapäälysteinen kevyen liikenteen reitti, joka on osa Espoon Rantaraittia. Reitillä ei ole talvikunnossapitoa. Vanhat, näyttävät männyt reunustavat reittiä luoden sille uniikin tunnelman. Alueen eteläosan valvomattomalla, vuoden 1993 suunnitelman mukaan kunnostetulla uimarannalla on kolme uimakoppia, ulkokäymälä, ulkoliikuntatelineet sekä 1989 pystytetty, Espoon modernin taiteen museon kokoelmiin kuuluva, David Nashin tekemä puuveistos Ladder.

Länsiväylän vaikutus

Suurimmat muutokset alueen luonteeseen ovat seuranneet Jorvaksentien, myöhemmin Länsiväylän rakentamisesta 1930-luvulla sekä sen laajentamisesta 1960-luvulla, jolloin Otsolahden ja huvilan välinen, osa-alue pohjoisessa rajannut laaja peltoalue poistui maisemasta. Myöhemmin Karhusaarensolmun liittymän ja moottoritien levennys kavensi Karhusaaren puiston aluetta vielä entisestään.

Nykyään Karhusaarta pohjoispuolella rajaava Länsiväylä aiheuttaa osa-alueella huomattavia meluhaittoja sekä maisemallisen ja toiminnallisen esteen liikenneväylän pohjoispuolella sijaitsevien alueiden suhteen. Väyläviraston teettämien tilastojen mukaan Länsiväylän vuoden 2018 keskimääräisen vuorokausiliikenteen määrä Karhusaaren kohdalla oli 60 300 ajoneuvoa vuorokaudessa.

Maisemalliset herkkyystekijät

Arinta aluetta ekologisesti ja visuaalisesti ovat kaava-alueen eteläosan kuivat ja kallioiset lakimetsät. Aluetta luonnehtivat vanhat saaristomännyt kestävät hyvin huonosti kasvuolosuhteissa tapahtuvia muutoksia. Lisäksi näillä alueilla tehtävät muutokset näkyvät maisemassa hyvin laajalle. Saaren itäosan rakentamisella ei myöskään saisi turmella selänteen muodostamaa luontaista meluvallia. Heikosta kulutuksenkestävyydestä johtuen ulkoilutoimintoja ei myöskään pidä ohjata selännealueille. Puskuriluonteesta johtuen Karhusaaren etelärannat ja rinteet tulisi pitää voimakkaasti kasvullisina. Metsien uudistamisessa on oltava varovainen. Liian voimakas harventaminen ja aukkohakkuut johtavat tuulisuuden lisääntymiseen ja tuulivaurioihin puustossa. Reunavyöhykkeet tulisi yleensäkin pitää ehjinä ja kasvukykyisinä sekä visuaalisista että ekologisista syistä.

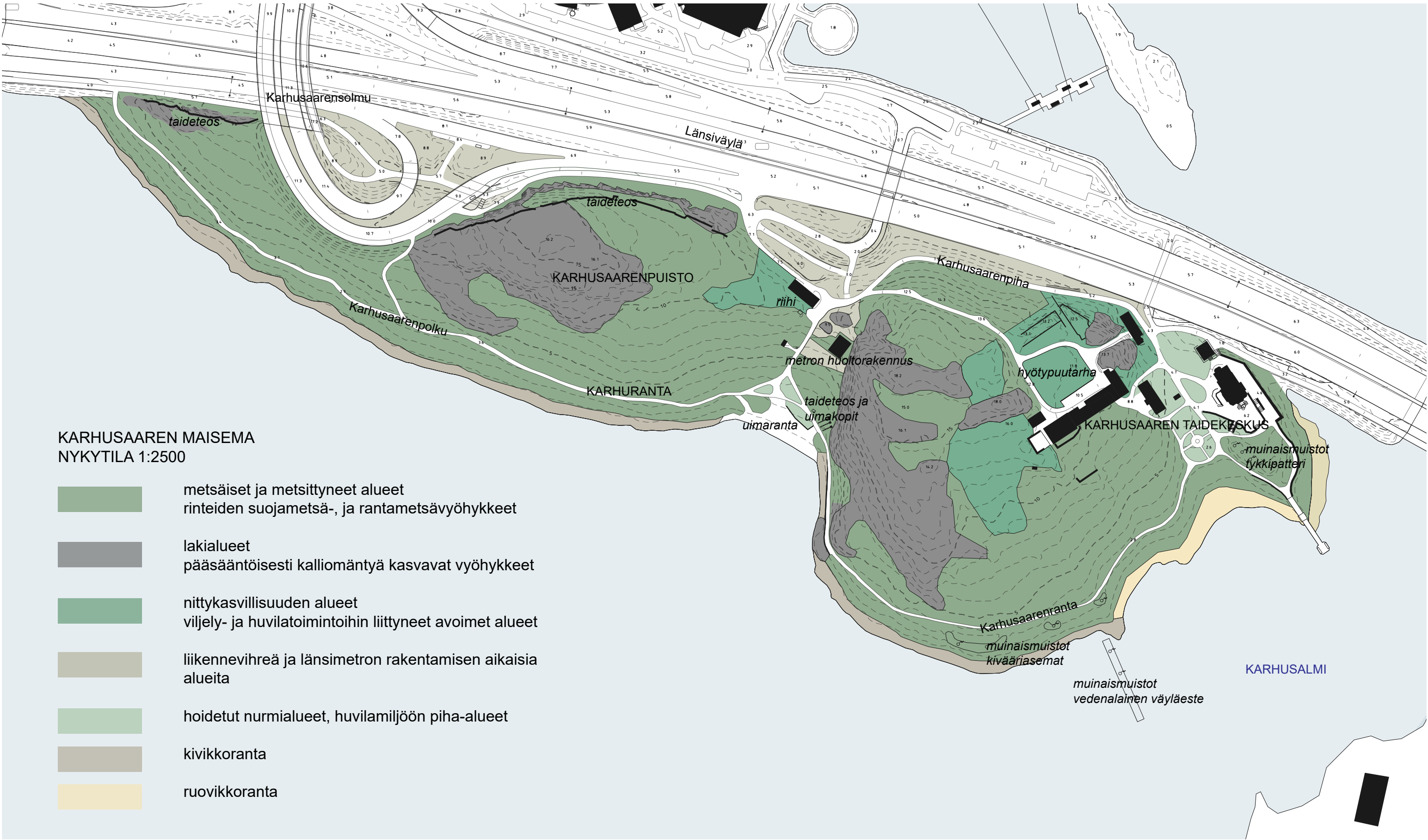
Maisemaa ja lähiympäristöä sekä maisemanhoito koskevat suunnitelmat

Alueelle on laadittu Maisema- ja lähiympäristösuunnitelma vuonna 1986 josta erityisesti laaditut metsänhoitosuunnitelma sekä yleissuunnitelma ovat ohjanneet Karhusaaren puistoalueen kehittymistä. Vuonna 1993 laaditussa puistosuunnitelmassa aiemmin tehtyä metsänhoitosuunnitelmaa on tarkennettu ja pääpaino on ollut uimarannan ja huvilan pihapiiriin liittyvän avoimen niityn suunnittelussa sekä huvilan ja uimarannan välisen rantavyöhykkeen maisemanhoidon ohjeistuksessa. 1980- 1990-luvulla laadituista suunnitelmista on vastannut Maisemasuunnittelu Hemgård. Karhusaaren luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelma vuosille 2013-2022 (Salla-Mari Keto; Espoon kaupunki, Tekninen keskus 2012) on viimeisin alueelle laadittu suunnitelma. Se käsittelee alueen puustoa eikä rakenteisiin tai pihan istutuksiin ole otettu työssä kantaa.

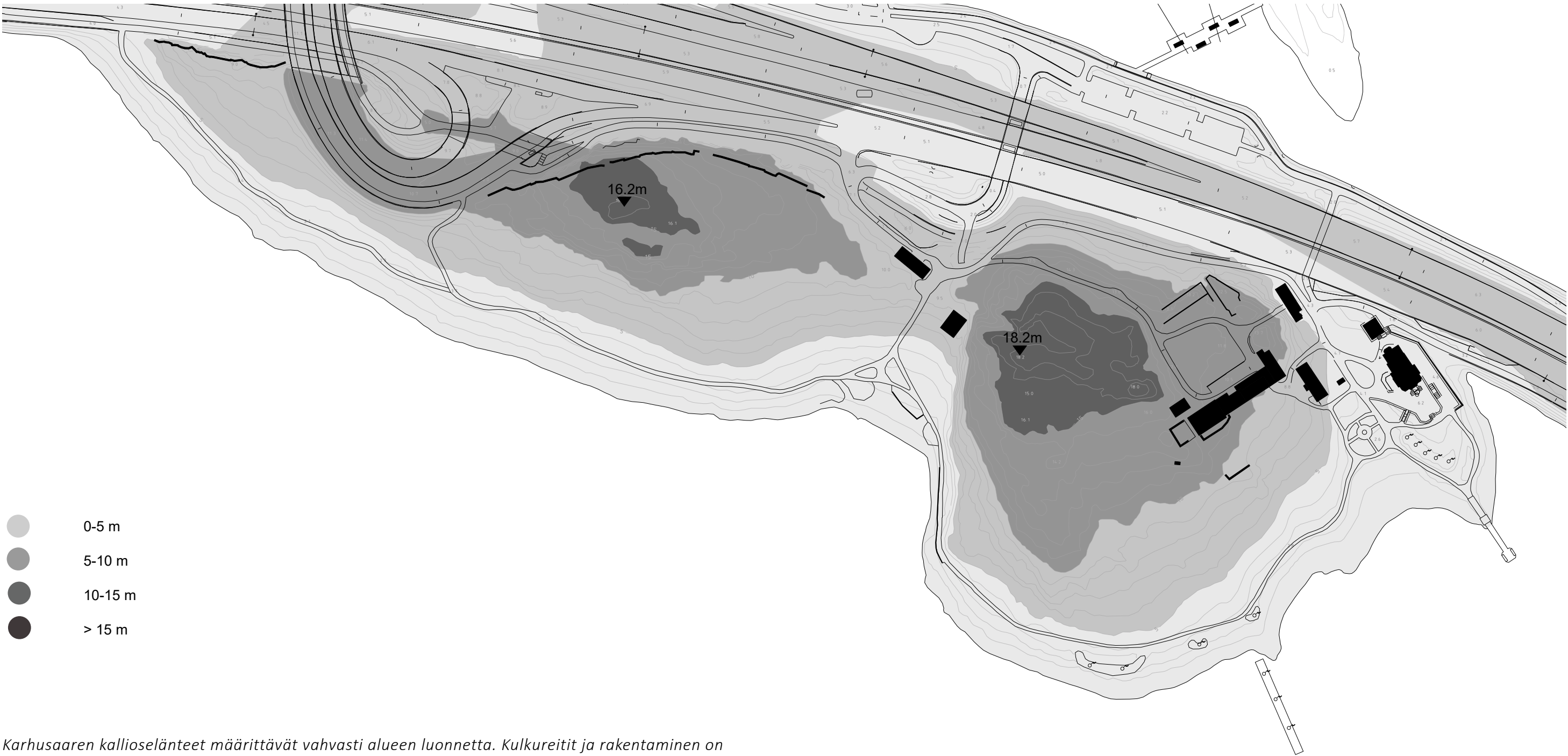
Ortokuva ja selvitysalueen rajaus



Karhusaaren maiseman nykytila



Alueen topografia

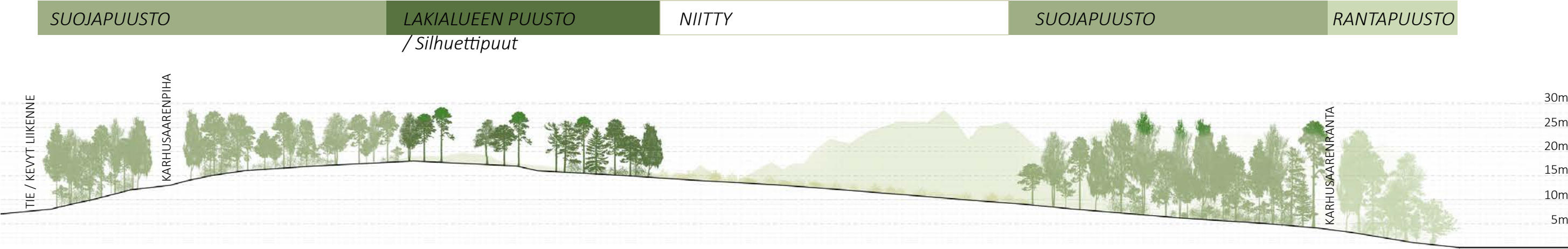


Karhusaaren kallioselänteet määrittävät vahvasti alueen luonnetta. Kulkureitit ja rakentaminen on sijoitettu maastonmuotoja kunnioittaen.

Latvuston peitteisyys ja luonne



Maisemarakenne



Leikkaus A-A' 1:1000. Ranta-, suoja- ja lakialueen puuston suhde toisiinsa, topografiaan sekä viljelymaana toimineeseen niittyyn.



Lähteet: Maastokäynnit; Karhusaaren luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelma, 2012; Ilmakuva 2017, Espoon kaupunki.



Kalliolaen kasvillisuutta. GH



Kalliopainanteen rehevää kasvustoa. GH



Kallioniitty, oikealla hyötypuutarhan meijerirakennus. GH



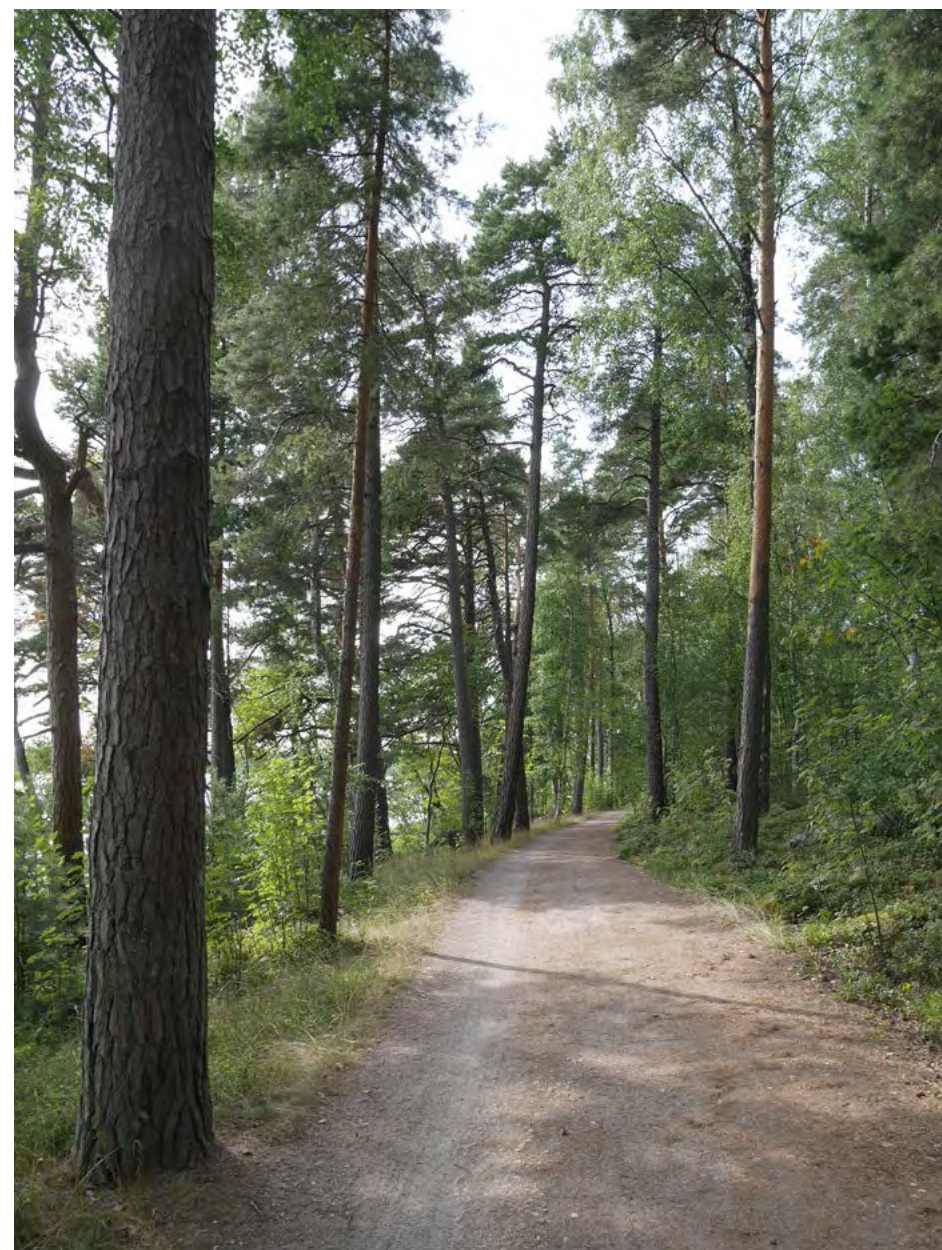
Männikön lomasta avautuva merinäkö. GH

Metsäiset alueet ovat menettäneet funktionsa kotitarvemetsinä, jonka jälkeen niiden karsitumman ja siistimmän ilmeen säilyttämiseksi on tehty metsänhoidollisia toimenpiteitä, jonka seurauksena metsäisten alueiden aluskasvillisuudesta on kehittynyt monipuolista, helpompikulkuista ja visuaalisesti miellyttävää.

Karhusaaren luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelmassa (Salla-Mari Keto, Espoon kaupunki, Tekninen keskus 2012) korostetaan myös rantapuuston sekä iäkkään männikön merkitystä ja tärkeyttä sekä näiden haavoittuvaisuutta karujen kasvuolosuhteiden johdosta.



Etelärinteen männikköä. GH



Vanhat, komeat männyt reunustavat rantaraittia.



Itäisen rantavyöhykkeen näkymä. GH

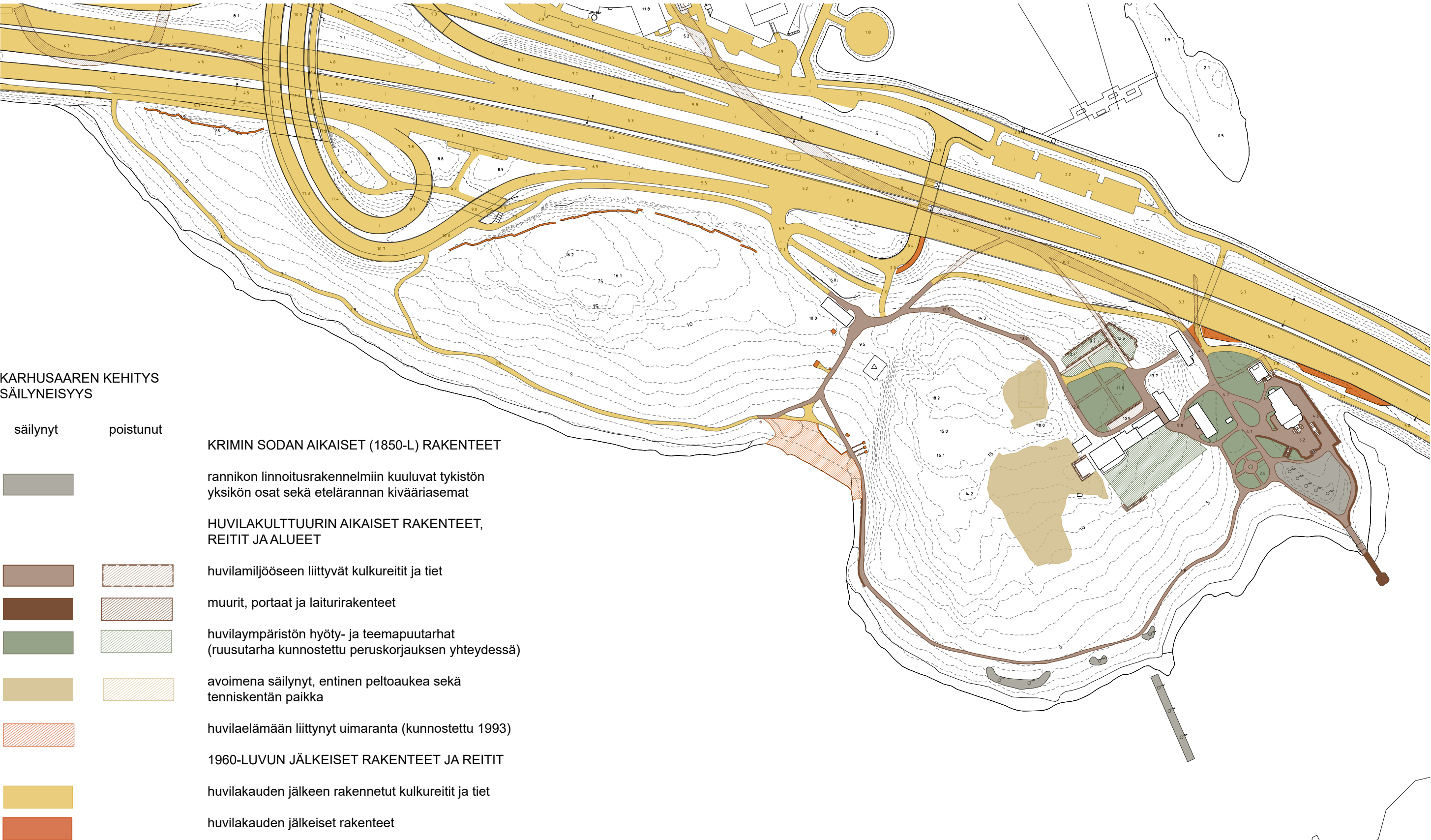


Huvilalta uimarannalle kulkeva rantareitti on aiemmin ollut hevosella ajettava tie ja se rakennettiin yhteydeksi uimarannalle ja siellä sijainneelle kaivolle. Säilyneet ja ennallistaen korjatut luonnonkivistä ladotut kivipengerrykset näkyvät edelleen hyvin uimarannan läheisyydessä.

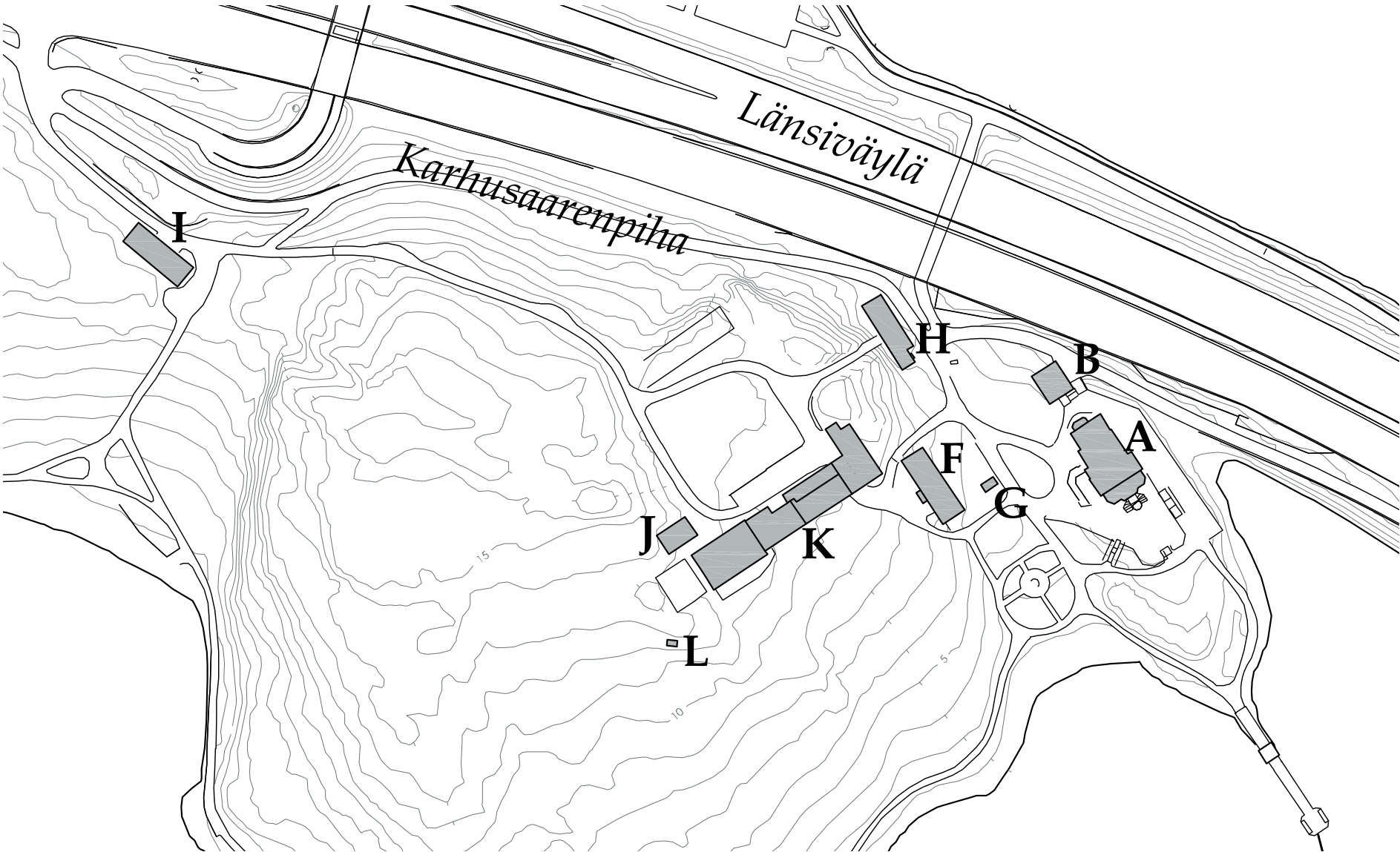


Eteläisen rantavyöhykkeen kivikkorantaa. GH

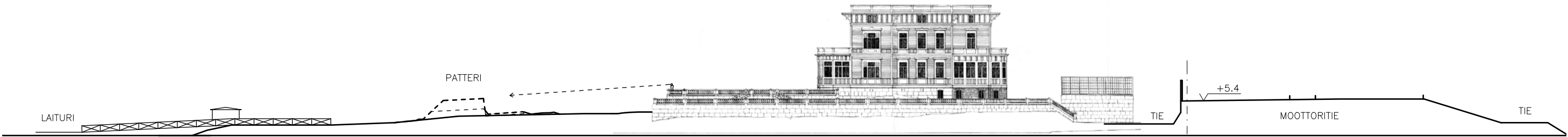
2.2 RAKENNETTU KULTTUURIYMPÄRISTÖ



Rakennukset, piha-alueet ja puutarhat



- A: Päärakennus
- B: Huvimaja / Jääkellari
- F: Hevosmiehentalo
- G: Leikkimökki
- H: Varasto
- I: Riihi
- J: Meijeri
- K: Talousrakennukset
- L: Ulkokäymälä



Huvilan rakennusrintama koillisen. Tykkiaseman profiili on esitetty v. 1859 linnoituspiirustuksen mukaisena.

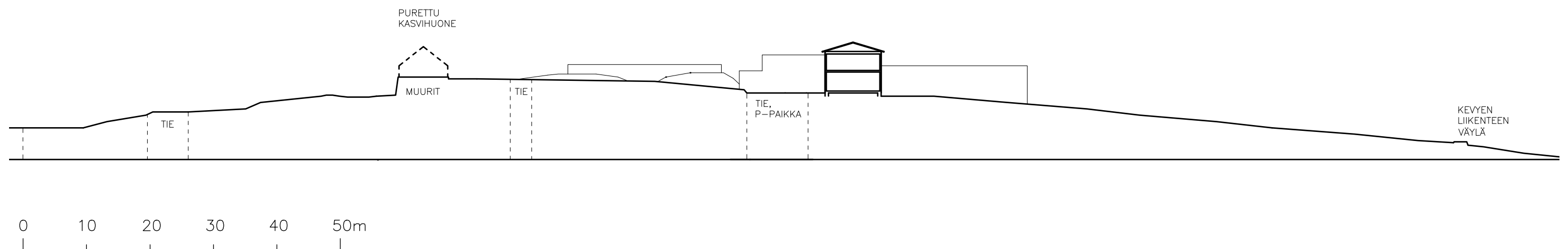
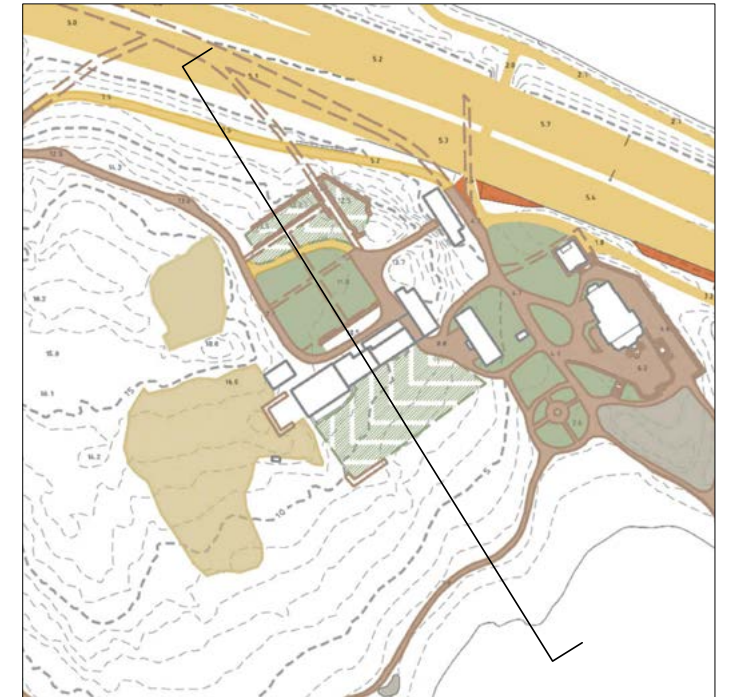
Kokonaisuuden keskeisiä, säilyneitä piirteitä ovat päärakennuksen hallitseva maisemallinen asema, sitä ympäröivät terrassisommitelma ja talousrakennusten ryhmä, mukaan lukien hyötypuutarhan rakennusrivi ja mm. kasvihuoneen jäänteet.

Huvilan sijoittamisessa on taitavasti hyödynnetty topografian ja ympäristön tarjoamia lähtökohtia. Rakennuksen asemaa ja sijaintia korostaa sitä kehystävä terrassisommitelma suihkulähteineen ja balusterikaiteineen. Lehmusten kehystämältä kiviterassilta on auennut näkymiä eri suuntiin merelle ja pohjoiseen Laajalahden suuntaan. Nykyään Länsiväylän penger ja rehevä puusto ovat näiden laajojen näkymien esteenä.

Huvilan pihapiiristä on Länsiväylän tieltä purettu sauna, venevaja ja viereisellä luodolla sijainnut uimahuone. Alkuperäisestä, pohjoisrantaa hallinneesta rakennusrivistä ovat jäljellä päärakennus ja korkealle kivijalustalle jääkellarin päälle rakennettu avokattoinen huvimaja. Huvilan pihapiiriin liittyneistä, arkkitehtuuriltaan yhtenäisistä talousrakennuksista ovat jäljellä ns. hevosmiehen talo ja varastorakennus. Hevosmiehen talon itäpuolella on säilynyt satulakattoinen leikkimökki.

Huvilan yläpuolisessa rinteessä on nurmeltuneen hyötypuutarhan reunalla säilynyt L-muotoinen, puu- ja tiilirakenteisten talousrakennusten rivi. Rakennusrivin molemmilta puolilta on aiemmin purettu eräitä matalampia talousrakennuksia, lukuun ottamatta vanhaa käymälää. Puutarhan luoteisreunalla kohoavat kasvihuoneen muurirakenteiden ja lämmitysuunin jäänteet. Kasvihuoneen koillispään ja viereisen, korkean kiviladelman välissä on aukko, jonne on johtanut ajoluiska alempana sijaitsevalta saapumistieltä. Puutarhan koillisreunaa myötäilevä, nykyään käytöstä jäänyt ajotie on jatkunut huvilan pihapiiriä kohti talousrakennusten kaakkoiskulmassa olevan ajoportin läpi.

Huvilan ja talousrakennukset on kaikki sijoitettu samaan, suorakulmaiseen koordinaatistoon. Kauempana ja erillään sijaitseva riihi ei noudata samaa järjestelmää. Kaksiosainen, ainakin osittain hirsirunkoinen riihi on säilynyt Karhusaaren nykyisen ajoliittymän ja Länsiväylää alittavan alikulkutunnelin leimaamassa ympäristössä, kadonneen niittyaukean eteläreunalla.



Leikkaus hyötypuutarhan kohdalta rannan suuntaan.



A Huvila

Aiemmin mm. rakennus 1 Päärakennus

Rakennusaika 1888-1892

Arkkitehti Karl August Wrede

Pysyvä rakennustunnus 102625582M

Aikaisempi tunnus 49-13-9903-27-1

(Nykyinen käyttöluokitus toimistorakennukset)

Kaksikerroksinen hirsirunkoinen, erkkereillä ja konsolien kannattamalla, voimakkaasti ulkonevalla kattolistalla varustettu, ilmeeltään tasakattoinen, palatsimainen uusrenessanssihuvila, joka tiilijalustan varassa kohoaa korkeiden, balusterikaiteilla varustettujen, pengerrettyjen terassien päältä. Terassit sijoittuvat rakennuksen koillis- ja kaakkoissivuille. Lounaissivulla rakennus liittyy ympäristöön ilman välittäviä pengerryksiä. Julkisivulle ominaisia piirteitä ovat profiloitujen listojen jakama paneliverhous, ikkunoiden renessanssityyliset kehyk-

set ja sabluunamaalauksin koristellut friisaiheet. Säilynyt ja restaurointityössä korjattu, poikkeuksellisen kiinteä sisustus on arvokas osa huvilan arkkitehtuuria.

Päärakennus oli vuokrattuna toimistokäyttöön ja työhuoneiksi vuodesta 1965 1980-luvulle.

Vuonna 1985 laaditun hanke- ja esisuunnitelman raportissa todettiin, että Sinebrychoffin komea huvila on restaurointikohde, jossa rakennusteknisten toimenpiteiden ja toiminnallisen suunnittelun lähtökohtana tulee olla rakennuksen alkuperäisten ominaispiirteiden säilyttäminen.

1993 valmistui päärakennuksen peruskorjaus ja restaurointi, jonka suunnittelusta vastasi Arkkitehtitoimisto Juhani Pallasmaa. Korjaustyön yhteydessä kellarikerrokseen rakennettiin uusi keittiö sekä wc- ja sosiaalitilat.

Peruskorjauksen ja restauroinnin jälkeen päärakennuksen alakertaa on vuokrattu juhlaikäyttöön ja yläkertaa työhuoneiksi mm. taiteilijoille.

Vuonna 2013 tehdyn kuntoarvion mukaan päärakennus on tyydyttävässä kunnossa. Huvilan rakennushistorian selvitys on valmistunut 2013 (Arkkitehtitoimisto Siren Oy).



B Huvimaja

Päärakennuksen pituusakselin linjaan sijoitettu puurakenteinen, lasiseinäinen, avokattoinen huvimaja istutuksineen ko-
hoaa korkean jalustan varaan, jossa on alun perin sijainnut
jääkellari. Huvimajan luoteispäädyssä on pieni katettu pa-
viljonki. Jalustan ulkoseinissä on lohkokiviverhous ja osittain
rappausta.

Huvimajan lasiseinät, puinen katosrakennelma ja istutukset
on kunnostettu 1990-luvun korjauksen yhteydessä. Vuon-
na 2013 tehdyn kuntoarvion mukaan huvimaja-jääkellari on
välttävissä kunnossa.

G Leikkimökki

Aiemmin rakennus 4

Pysyvä rakennustunnus 102625585R

Aikaisempi tunnus 49-13-9903-27-4

Pieni satulakattoinen puurakennus, jonka ulkoasussa ja sisä-
tiloissa on huvilarakennuksen yksityiskohtia ja koristemaalauksia muistuttavia aiheita.



Puutarhan nykytilanne ja ominaispiirteet

Alueen alkuperäiset piirteet ovat havaittavissa, mutta huvilaympäristön koillisen ranta-alueen jäätyä Jorvaksentien ja Länsiväylän alle, kokonaisuuden maisemalliset arvot eivät enää vastaa alkuperäistä tilannetta.

Huvilan lähialueelle istutettiin kukkivia pensaita ja perennaryhmiä, lounaispuolelle istutettiin ruusutarha. Lasiseinäinen huvimaja rakennettiin päärakennuksen luoteispuolelle, jääkellarin muodostamalle jalustalle.

Puutarhan istutusten nykyinen muoto perustuu historialliseen lähdeaineistoon ja ennen kunnostusta tehtyihin maas-

totutkimuksiin. 1990-luvulla suunniteltu ja toteutettu uusi puutarhasommitelma, huvilan länsipuolella sijaitseva ruusutarha, pyrkii luomaan mielikuvaa historiallisesta huvilapuutarhasta olematta sen varsinainen rekonstruktio.





F Hevosmiehen talo (aik. Muonamiehen talo), palvelusväen asuinrakennus

Aiemmin rakennus 2

Pysyvä rakennustunnus 102625583N

Aikaisempi tunnus 49-13-9903-27-2

Käyttöhistoria ks. karttapiirros H.N. 1956 ja Siren 2013.

(Nykyinen käyttöluokitus asuntolat)

Kapearunkoinen, pitkänomainen, ulkoasultaan huvilan uuserenessanssipiirteitä säestävä palvelusväen asuinrakennus sijoittuu rinnemastoon päärakennuksen länsipuolelle. Rakennusten väliin jää puistomainen piha-alue, jossa risteävät melko leveät käytävät – saapumistie sekä käytävät päärakennusta ja rannan puolella sijaitsevaa jääkellaria kohti.

Lohkokiviperustuksille rakennetun punatilisen kellarin päältä kohoaa varsinainen asuinkerros ja ikkunallinen ullakkokerros. Konsolien kannattaman leveän kattolistan päältä kohoaa vielä korkea attika.

Kellarin ulko-ovi on alarinteen puolella ja asuinkerroksen sisäänkäynti ylärinteessä, liittyen talousrakennusten piha-alueeseen. Kellarin toisessa päädyssä on sijainnut suuri leivintupa ja pesutupa, keskellä viinikellari ja toisessa päädyssä perunakellari. Varsinaisen asuinkerroksen keskellä oli rungon läpi ulottuva iso tupa ja päädyissä asuinhuoneita. Rakennuksen vintti oli jätetty avoimeksi pyykinkuivatustilaksi.

Hevosmiehen talo kunnostettiin taiteilijoiden työtiloiksi 1988 ja muutettiin talonmiehen asunnoksi ja kahdeksi työhuoneeksi 1998. (Arkkitehtitoimisto Juhani Pallasmaa).

Vuonna 2013 tehdyn kuntoarvion mukaan hevosmiehen talo on välttävässä kunnossa.



H Varasto

Aiemmin rakennus 3

Pysyvä rakennustunnus 102625584P

Aikaisempi tunnus 49-13-9903-27-3

(Muita nimikkeitä: Rehuvarasto, puuliiteri (H.N. 1956)

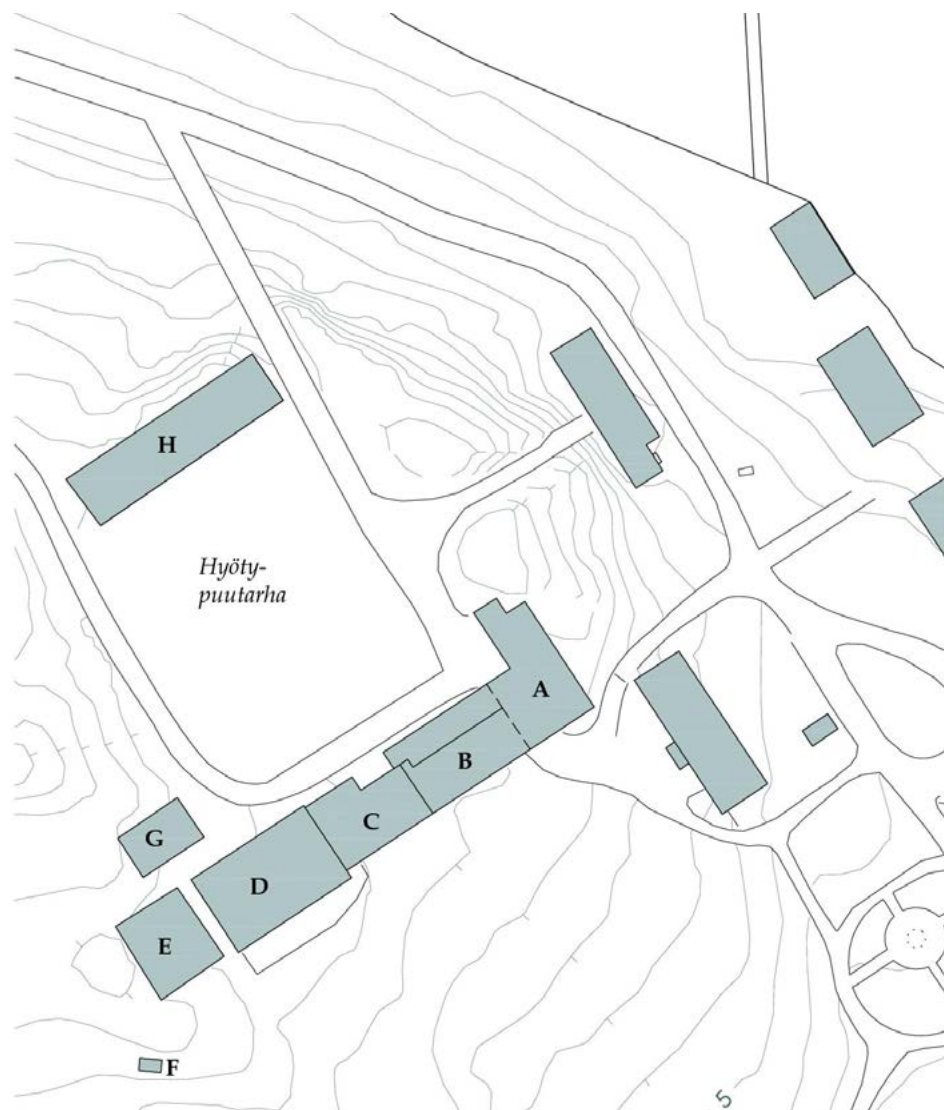
(Nykyinen käyttöluokitus talousrakennukset)

Kuten Hevosmiehen talo, varasto on kapearunkoinen, pitkänomainen, ulkoasultaan huvilan uusrenessanssi-tyylinen säestävä rakennus. Rakennuksen idänpuoleinen piha-alue on tilallisesti rikkonainen, pihan ilmeeseen vaikuttavat mm. kevyen liikenteen väylää myötäilevä betoninen tukimuuri, matalaan alikulkutunneliin johtava käytäväluiska ja runsaat liikennemerkit. Varastorakennus on ilmeeltään melko sulkeutunut. Itäisivulla on maantasossa useita ulko-ovia ja muutama ikkuna. Alemman kerroksen lattiana on sorakerros maanvaraisen alapohjan päällä.

Lämmittämätön varasto on sijoitettu kalliojyrkänteeseen eteen siten, että ullakolle voidaan ajaa kuormia hyötypuutarhan puolelta puurakenteista siltaa pitkin.

Varaston julkisivut on peruskorjattu 1980- ja 1990-lukujen taitteessa. Vuonna 2013 tehdyn kuntoarvion mukaan varasto on välttävissä kunnossa.





Rakennushistoriaselvityksen kaaviopiirros (Siren 2013)

A: Puuliiteri, viljamakasiini, polttoainevarasto

B: Talli, valjashuone, vaunuvarasto, kanala

C: Asuinrakennus

D: Navetta, sikala

E: Lantala

F: Palvelusväen käymälä

G: Meijeri

H: Kasvihuone

L: Käymälä



K Talousrakennus

Aiemmin rakennus 5

Pysyvä rakennustunnus 10262579J

Aikaisempi tunnus 49-13-9903-27-5

(Nykyinen käyttöluokitus yhden asunnon talot)

Pitkään, läpiajettavaan rakennusriviin ovat kuuluneet seuraavat rakennukset: vaunuvaja, talli, puutarhurin asunto, varastot, myöhemmin sikala ja navetta. Päädyssä on tukimuurien rajaama syvennys, entinen lantala, jonka päälle rakennettu varasto on purettu. Kaakkoispuolella ollut kanala on puret-

tu. L-muotoisen talousrakennuksen lyhempään sakaraan on sisältynyt puuvaja, viljamakasiini, liiteri ja polttoainevarasto (H.N. karttapiirroksen v. 1956 mukaan)

Puutarhaa reunustavien talousrakennusten on yleensä arvioitu olevan huonossa kunnossa. Jos rakennukset päätetään korjata, se tulisi tehdä kerralla. Vuonna 2013 tehdyn kuntoarvion mukaan liiteri-viljamakasiini-polttoainevarasto on välttävissä kunnossa ja talousrakennusrivistä parhaiten korjattavissa (Siren 2013).



*Talousrakennukset puutarhan puolelta: vasemmalta talli ja vaunu-
vaja, kaksikerroksinen, puurakenteinen palvelusväen asuinrakennus
ja tiilirakenteinen navetta-sikala. Rakennusrivin päädyssä oli lantala,
joka on romahtanut joskus vuosien 1996 ja 2010 välillä.*



J Entinen meijeri

Aiemmin rakennus 7 Vanha meijeri
Pysyvä rakennustunnus 1026258IL
Aikaisempi tunnus 49-13-9903-27-7
(Nykyinen käyttöluokitus erilliset vapaa-ajan asunnot)

Alaosastaan punatiilinen, yläosastaan paneeliverhoiltu yksi-kerroksinen, satulakattoinen rakennus.

L Ulkokäymälä

Aiemmin rakennus 8
Pysyvä rakennustunnus 10262580K
Aikaisempi tunnus 49-13-9903-27-8
(Nykyinen käyttöluokitus talousrakennukset)

I Riihi

Aiemmin rakennus 6 Riihi
Pysyvä rakennustunnus 10262578H
Aikaisempi tunnus 49-13-9903-27-6
(Nykyinen käyttöluokitus talousrakennukset)

Kuntoarvion mukaan riihi olisi parhaiten korjattavia talousrakennuksia. (Siren 2013, 51)



KK



KK

Hyötypuutarha

Hyötypuutarhan perustaminen Karhusaareen noudatti Si-nebrychoffien perheen puutarhaharrastuksen perinteitä näyttävine kasvihuoneineen. Pohjamuodoltaan neliömäinen hyötypuutarha perustettiin huvilan piha-alueeseen nähden ylärinteeseen, kallioiden väliseen notkelmaa. Maatäytöillä tasattiin käytävien jäsentäviä suorakulmaisia viljelykortte-leita ja käytävien varrelle istutettiin marjapensaita ja ome-napuita. Hyötypuutarhan tuotteita esiteltiin ja palkittiin monissa puutarhanäyttelyissä 1900-luvun alkupuolella ja puutarhassa viljeltyt omenalajikkeet mainittiin erikseen 1920-luvun lehtikirjoituksissa.

Reunustavat talousrakennukset antoivat suojaa merituulil-ta, mutta siitä huolimatta puutarhan sijaintia voidaan pitää melko poikkeuksellisen ratkaisuna.

M Kasvihuone

Pengerretyn hyötypuutarhan luoteissivulle rakennettiin 1897 kasvihuone kivipengerryksen varaan. Kasvihuone paloi vuonna 1927.

Åbo Akademin arkistossa säilynyt kasvihuoneen piirustus on kuvattuna Espoon kaupunginmuseon kuva-arkistossa.

Hyötypuutarhan alueella kasvihuoneen jäänteet ja vanhat omenapuut ovat muistumia entisestä, hyvin hoidetusta hyö-typuutarhasta ja kasvihuoneen mahdollistamasta kukkalois-tosta.



KK

Terassit ja pengermuurit



Huvilan terassit ja balusterikaiteet



Terassisommitelmaan kuuluu kaksi terassia: ylimpänä sijaitseva päärakennuksen etupiha ja sen alapuolella terassi, jonka tukimuuri johtaa huvimajalta niemen kärkeen. Terassit ovat hiekkapintaisia, ja niitä reunustaa balusterikaide. Päärakennuksen etupihaa ympäröivät iäkkäät lehmukset. Etupihalta laskeudutaan alemmalle terassille juhlavia portaikkoja pitkin.

1990-luvun kunnostuksessa terassille lisättiin puistovalaisimet ja päärakennusta reunustavat perenna- ja pensasistutukset.

Terassisommitelma on säilynyt istutuksia lukuun ottamatta suhteellisen hyvin 1800-luvun lopun asussa. (Hautamäki 2001, 84)

Rantamuurit



Laiturille johtavan käytävän reunalla on lohkokiviharkoista muurattu pengermuuri. Vasemmalla näkyy muurin kaareva osa.



Pengermuureja



Talousrakennusrivin kaakkoispuolella säilynyt tukimuri.



Riihen edessä on tukimuurin varaan rakennettu käytävä.

Tykki- ja kivääripatterit



Karttaan on merkitty Krimin sodan aikaiset tykki- ja kivääripatterit

Museoviraston Kulttuuriympäristön palveluikkunaan on merkitty seuraavat arkeologiset kohteet.

Karhusaari, historiallinen puolustusvarustus

Maavarustuksia Karhusaaren itä- ja etelärannalla. Yhteensä neljä tykkipatteria. Markku Saari: Itämaisen sodan kohteita Lauttasaaressa, Karhusaaressa ja Lehtisaaressa. Muistio 12.3.2006. (www.kyppi.fi)

Karhusaari-Hanasaari väyläeste, historiallinen puolustusvarustus

Sijaintipaikka on Helsingin Lauttasaaresta länteen Karhusaaren ja Hanasaaren välisessä Karhusalmessa Länsiväylän

eteläpuolella (Hanasund 1750). Salmessa on vedenalainen väyläeste, jossa on aukko veneväylän kohdalla. Rakennelman Karhusaaren puoleinen osa on paremmin säilynyt. Rakennelma muodostuu hirsikehikoista, joiden sisällä on kiviä. Kohteen pituus on noin 62 metriä, leveys noin 4,5 metriä ja korkeus 1 - 1,5 metriä. Hanasaaren puoleinen osa on huonokuntoinen; jäljellä on kiviä, mutta ei juurikaan hirsikehikkoa. Teredo Navalis ry teki kohteelle tarkistus- ja dokumentointisukelluksen talvella 2005. Kohde on ollut Laivaston sukeltajakurssin tiedossa 1979, jolloin se on tehnyt rakenteesta luonnospiirroksen. Piirroksessa rakennetta kutsutaan tykkitieksi. Kohde on rajattu museokartalle Teredo Navalis ry:n 2005 kartan avulla suuntaa antavasti. (www.kyppi.fi)



Karhusaaren tykkipatterit ajalta, jolloin niiden täsmälliset muodot olivat vielä havaittavissa ja näkymät Hanasalmeen olivat säilyneet avoimina. Kuvan ajankohta tuntematon. KSF Media



Talvinen kuva vuodelta 1982, oikealla huvilan terassit, keskellä tykkipatteri, jonka siluetti piirtyy selvästi ampuma-aukkoineen. Kuva Bert Carpelan. KSF Media



Kivääripatterin maastomuodot ovat kuluneet ja rantapuusto on valtaamassa alaa.



Yllä olevan kuvan yksityiskohta.



Oikealla näkyy tykkipatterin uloin luiska. Varustuksen polveileva siluetti kätkeytyy puuston lomaan.

3 KARHUSAAREN ALUE JA RAKENNUKSET - ARVOT, REUNAEHDOT JA SUOSITUKSET

KARHUSAAREN ALUE JA RAKENNUKSET - ARVOT, SUOSITUKSET JA REUNAEHDOT

Siitä huolimatta että Karhusaaren pohjoisosa on hautautunut yhä laajenevan liikennealueen ja moottoriteliittymän alle, on jäljellä oleva alue huvila- ja talousrakennuksineen, piha-alueineen, kasvihuoneraunioineen, puutarhoineen ja niittyineen, Krimin sodan aikaisine puolustuslaitteineen, kallioineen, metsineen ja rantaraitteineen kulttuurihistoriallisen merkittävyyden ja virkistyskäytön kannalta erittäin arvokas kohde. Siksi Karhusaaren hoidon ja kehittämisen tulisi ensisijaisesti perustua paikan arvojen tunnistamiseen ja niiden vahvistamiseen.

Ajankohtaisen kulttuuriympäristön selvityksen ja 2013 valmistuneen rakennushistorian selvityksen (Siren Arkkitehdit Oy) perusteella pyritään tässä täsmentämään ja syventämään jo aiemmin esitettyjä arvolausuntoja sekä muotoilemaan suosituksia ja tavoitteita alueiden ja rakennusten hoidolle ja käytölle.

AIEMMIN TODETUT ARVOT JA SUOJELUTILANNE

Espoon ja Helsingin höyrylaivareittien varrelle syntyneen kesähuvila-asutuksen arvoja rakennettuna kulttuuriympäristönä kuvaillaan Museoviraston verkkosivuilla seuraavasti:

”... höyrylaivareittien varteen syntynyt huvila-asutus ilmentää pääkaupunkilaisten 1800-luvulla alkanutta ja 1900-luvun alkupuolella laajentunutta kesäasumiskulttuuria. Monet edustavien huviloiden rakennuttajat ja asukkaat ovat lukeutuneet aikansa elinkeino- ja kulttuurielämän eliittiin, rakennusten ja puistojen suunnittelijat aikansa parhaimmiston. Huvila-asutus on sijoittunut entisille kartanoiden maille höyrylaivareittien varrelle. Huviloiden päärakennuksiin liittyy mm. arvokkaita puistoja ja puutarhoja, huvimajoja, pelikenttiä, uimakoppeja ja laitureita.”

Teksti on julkaistu RKY 2009-luettelon yhteydessä, joka esittelee rakennetun kulttuuriympäristön valtakunnallisesti arvokkaaksi arvioituja kohteita.

Vuonna 1979 Museovirasto antoi Karhusaarta koskevan lausunnon, jossa Sinebrychoffin huvilaa kuvailtiin maassamme ainutlaatuiseksi kokonaisuudeksi, ”jonka kaksijakoista ole-musta toisaalta huvilana ja toisaalta maatilana tähän päivään säilyneet rakennukset, rakenteet ja ympäristön käsittelyn erikoispiirteet havainnollistavat.” Lausunnossa myös todettiin, että ”Karhusaaren huvila on kulttuurihistoriallisesti erittäin arvokas ja tämä perustuu nimenomaan kokonaisuuteen, jos kohta päärakennuksella ja sen interiööreillä on siinä muita painottuneempi osa.”

Karhusaaren huvila on sisältynyt 1993 julkaistuun luetteloon *Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt*, mutta se on jätetty pois Valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen (RKY-kohteiden) 2009 julkaistusta luettelosta todennäköisesti sen takia, että kysymyksessä on yksittäinen kohde. Vuoden 1993 julkaisun kuvailutekstissä todetaan, että kauppaneuvos Nicolas Sinebrychoffin rakennuttama huvila on arkkitehti K.A. Wreden suunnittelema, ja että kokonaisuuteen kuuluvat päärakennuksen lisäksi yhtenäisesti rakennetut karjarakennus meijereineen, palvelijoiden asuintalo, liiteri ja huvimaja. Huvilan puistossa on Krimin sodan aikaisia linnoituslaitteita.

Maakunnallisesti arvokkaita kohteita käsittelevässä julkaisussa *Missä maat on mainiommat* (2012) todetaan Helsingin höyrylaivareittien kesähuvila-asutukseen lukeutuvasta Karhusaaren huvilasta, että se on yksi Helsingin ympäristön kesähuvila-asutuksen rakennustaiteellisesti mielenkiintoisimmista kokonaisuuksista.

Voimassa oleva asemakaava on vuodelta 1987 (tarkistettu 1988). Alue on kaavoitettu lähivirkistysalueeksi (VL) ja päärakennuksen ja talousrakennusten muodostama pihapiiri on

varattu kunnan tarpeisiin (k-merkintä). Rakennusoikeutta on asemakaavan mukaan vanhojen rakennusten lisäksi määriteltä siten, että alueelle saa rakentaa vanhojen rakennusten käyttöä tukevia uudisrakennuksia enintään 1500 k-m².

Päärakennus ja riihi on suojeltu asemakaavassa merkinnällä sr (rakennustaiteellisesti arvokas rakennus). Rakennuksia ei saa purkaa eikä niiden ulkoasua tai alkuperäisiä sisätiloja saa muuttaa ilman pakottavaa syytä. Päärakennuksen ja talousrakennusten muodostama pihapiiri on suojeltu asemakaavassa merkinnällä s (rakennustaiteellisesti arvokas rakennusryhmä ja ympäristökokonaisuus).

Alueella sijaitsevat Krimin sodan aikaiset tykki- ja kivääripatterit on suojeltu muinaismuistolailailla, samoin Karhusalmen vedenalainen väyläeste.

KESKEISET, MERKITTÄVÄT ARVOT ALUEEN KEHITTÄMISEN REUNA-EHTOINA

Karhusaaren rakennetun kulttuuriympäristön ja maiseman ominaispiirteiden tarkastelun perusteella nousevat esiin seuraavat keskeiset arvot, joiden vaaliminen ja vahvistaminen tulisi olla alueen käytön ja kehittämisen ensisijaisena ohjenuorana.

KULTTUURIHISTORIAALLISET JA RAKENNUSHISTORIAALLISET ARVOT

Rakennuttajansa yhteiskunnallista asemaa ilmentävä ainutlaatuinen, arkkitehtonisesti yhtenäinen kokonaisuus ja sitä edeltävältä ajalta säilyneet, Krimin sodan aikaiset linnoitusrakenteet

Karhusaareissa on säilynyt Sinebrychoffin suvun asemaa ja vaurautta ilmentävä ainutlaatuinen, arkkitehtonisesti yhtenäinen huvila- ja talousrakennusten kokonaisuus, jonka syntyhistoria liittyy Tapiolan ja Otaniemen kartanoiden ja höyrylaivaliikenteen vaiheisiin. Tätä näkökulmaa ja suvun vaihteita valottaa ansiokkaasti 2009 ilmestynyt historiateos ”Sinebrychoffit”.

Höyrylaivareittien huvila-asutuksen esimerkkinä Sinebrychoffin huvila on poikkeuksellisen monipuolinen kokonaisuus, jonka talousrakennusten ja kasvihuonemuurien kehystämä entinen hyötypuutarha, huvilarakennuksen terassit ja puistomainen ympäristö sekä rantoja myötäilevä pengerrytetty käytävä kertovat aikansa hallitsevan luokan huvilakulttuurista, jonka kulttuurihistorialliset juuret ulottuvat antiikin Roomaan ja Italian renessanssiin. Huvilan sijainti veden äärellä ja porrastuvat terassit balusterikaiteineen tuovat mielen Lago Maggioreen kuuluisan Isola Bellan.

Huvilan puutarha- ja puistoympäristön rinnalla alueen kulttuurihistoriallista kiinnostavuutta täydentävät muinaismuis-

toiksi luokitellut linnoitusrakenteet tykki- ja kivääriasemineen ja vedenalaisine väyläesteineen sekä alueella mahdollisesti säilyneet ruutikellarin jäänteet ovat muodostaneet laajemman, Krimin sodan aikaisen linnoitusjärjestelmän osan.

KAUPUNKIKUVALLISET JA ALUEEN IDENTITEETTIIN LIITTYVÄT ARVOT

Huvilarakennus maamerkkinä

Sinebrychoffin huvilan asema terassimuurien päältä kohoavana, hallitsevana ja ympäristöstään erottuvana, poikkeuksellisen maamerkkinä on koettavissa kaukaa ja läheltä monelta suunnalta, veden yli Keilalahden ja Karhunsalmen rannoilta, Länsiväylältä ja Hanasaaren kulttuurikeskuksen suunnalta katsottuna.

Huvilan korkea, vaalea, kuutiomainen hahmo korostuu monelta suunnalta selkeästi metsäisen rinteiden taustaa vasten. Päärakennuksen hallitsevaa asemaa säestävät matalammat, yhtäläillä tasakattoiset piharakennukset muistutena alkupe- räisestä tilanteesta, jolloin huvilakokonaisuus muistutti Karhusaaren niemen pohjoisrantaan ankkuroitua, valtavaa laiva-

Saariston laivaväylän varrelle sijoittuvan huvilan asema maamerkkinä sai 1930-luvulla uuden, julkisemman merkityksen eräänlaisena Espoon porttirakennuksena uuden Jorvaksentien ja myöhemmin Länsiväylän rakentamisen takia.

VIRKISTYSKÄYTTÖÖN LIITTYVÄT ARVOT

Luontoelämyksiä tarjoava ulkoilureitti saaristomaisen äärellä tiivistyvän yhdyskuntarakenteen vastapainona

Keilalahden ympäristön tiivistyvä yhdyskuntarakenne kasvat- taa virkistysalueiden käyttäjämääriä – tältä kannalta Karhu-

saaren tulevaisuudessa paremmin saavutettava rantareitti on korvaamattoman arvokas ulkoilualue, jonka tarjoaa mahdollisuuden rauhoittumiseen ja saaristomaisen kokemukseen, kävelyyn, kuntoiluun, pyöräilyyn, uintiin tai kalastukseen. Espoon mannerpuolella jo harvinaisuutena pidettävän merellisen luonnonrannan lisäksi rantaraitti seuraa Sinebrychoffin huvilan pengerrytettyä kävelytieta ja jatkuu osana kevyen liikenteen laajempaa rantareitistöä.

MAISEMALLISET ARVOT

Karhusaaren topografian ja puuston muodostama ehjä siluetti osana saariston laajempaa, maisemallista kokonaisuutta

Karhusaaren puiden latvuston muodostama rikkomaton ääri- rivi, jonka yli rakennukset eivät koho- a, on laajemman maisemakuvan kannalta arvokas piirre, joka on koettavissa sekä ulkoa meren suunnalta että Keilalahden maisemanäkymäs- sä. Maisemakuvan eheyden lisäksi metsäisten rinteiden ja la- kialueiden puuston suojaava vaikutus sekä tuulisuuden että melun kannalta on merkittävä. Suojaavat metsärinteet ovat samalla olennaisen tärkeä suoja moottoritien melun rajoitta- miseksi, mikä on edellytys sille, että rantavyöhykettä voidaan ylipäättään käyttää taajaman virkistysalueena.

TAITEELLISET ARVOT

Kuvanveistäjä Hannu Sirenin laaja ympäristötaideteos kalliroleikkauksineen

Vuosina 1992-1995 Länsiväylän Otaniemen liittymään to- teutettu taiteilija Hannu Sirenin laaja ympäristöteos Vastuu, jonka kalliroleikkauksien kokonaisuuteen sisältyy noin 200 metrin pituisen kalliroleikkauksen lisäksi lohkareinstallaatio, suoja- ai- dat, muurit ja valaistus.

Arvot

KULTTUURIHISTORIALLISET, RAKENNUSHISTORIALLISET, KAUPUNKIKUVALLISET JA ALUEEN IDENTITEETTIÄ VAHVISTAVAT ARVOT

AIEMMISSA SELVITYKSISSÄ TODETUT ARVOT

Vuonna 1979 Museovirasto antoi Karhusaarta koskevan lausunnon, jossa huvilaa kuvaillaan maassamme ainutlaatuiseksi kokonaisuudeksi, ”jonka kaksijakoista olemusta toisaalta huvilana ja toisaalta maatilana tähän päivään säilyneet rakennukset, rakenteet ja ympäristön käsittelyn erikoispiirteet havainnollistavat.” Lausunnossa myös todetaan, että ”Karhusaaren huvila on kulttuurihistoriallisesti erittäin arvokas ja tämä perustuu nimenomaan kokonaisuuteen, jos kohta päärakennuksella ja sen interiööreillä on siinä muita painottuneempi osa.”

Karhusaaren huvilan rakennushistoriallisessa selvityksessä todetaan: ”Karhusaaren huvila on hieno esimerkki 1800-luvun lopun huvila-arkkitehtuurista, ei ainoastaan hienon ja loistokkaan päärakennuksen takia, vaan myös säilyneiden talousrakennusten ansiosta. Huvilalla ei viettänyt aikaansa pelkästään isäntäväki, vaan myös suuri joukko palvelusväkeä. Tämä huvilan kaksijakoinen olemus huomioitiin myös Museoviraston lausunnossa vuodelta 1979, jossa todettiin huvilan olevan kulttuurihistoriallisesti erittäin arvokas nimenomaan rakennuskokonaisuuden ansiosta.” (Siren 2013)

Espoon kartanopuistot-selvityksessä todetaan: ”Karhusaaren huvila on valtakunnallisesti merkittävä 1800-luvun lopun huvilaympäristö, jolla on rakennustaiteellista ja puutarhataiteellista arvoa. Huvila perustuu kerralla luotuun, tyylillisesti yhtenäiseen kokonaissommitelmaan, johon kuuluvat päärakennus ja sitä ympäröivä poikkeuksellisen yhtenäinen terassisommitelma sekä talousrakennusten reunustama hyötypuutarha. Arkkitehtonisen sommitelman vastapainona on luonnonkaunis Karhusaaren niemi, jota kiertää rantapromenadi. Promenadin varrella sijaitsevat Krimin sodan aikaiset linnoitusvallit.” (Hautamäki 2001)

VALTAKUNNALLISET JA MAAKUNNALLISET INVENTONNIT

VALTAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄT KULTTUURIYMPÄRISTÖT 1993

Vuoden 1993 inventoinnin perusteella Karhusaaren huvilan ja ympäristö listattiin valtakunnallisesti merkittäväksi kulttuuriympäristöksi. Vuonna 2009 uusituissa inventoinneissa Karhusaari jätettiin muuttuneiden valintakriteereiden takia pois valtakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen (RKY-kohteiden) listalta, todennäköisesti kohteen pienen koon vuoksi.

MAAKUNNALLISET INVENTOINNIT

Karhusaaren alue on 24.5.2017 hyväksytyssä voimassa olevassa Uudenmaan maakuntakaavassa määritelty maakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Kohde on kuvailtu vuonna 2012 valmistuneessa selvityksessä Missä maat on mainiommat.

Helsingin höyrylaivareittien kesähuvila-asutus - Karhusaaren huvila

Karhusaaren 1890-luvulla rakennettu huvila monine apu- ja talousrakennuksineen on saanut vaikutteita Italian renessanssipalatseista. Rakennusta ympäröivässä suurehkossa puistossa on Krimin sodan aikaisia linnoitusvalleja.

Perustelu; Helsingin höyrylaivareittien kesähuvila-asutus. Yksi Helsingin ympäristön kesähuvila-asutuksen rakennustaiteellisesti mielenkiintoisimmista kokonaisuuksista.

Suojelutilanne

MUINAISMUISTOLAKI

Alueella sijaitsevat Krimin sodan aikaiset linnoitusvallit ja rinta-varustus on suojeltu muinaismuistolailla.

Museoviraston Kulttuuriympäristön palveluikkunaan merkityt arkeologiset kohteet ovat Karhusaaren itä- ja etelärannalla sijaitsevat puolustusvaristukset (patterit) sekä Karhusaari-Hanasaari väyläeste.

YLEISKAAVA, KULTTUURIHISTORIALLISET KOHTEET

Alueella on voimassa 2010 vahvistunut Espoon eteläosien yleiskaava. Karhusaaren itäosa (vaakaviivoitus) on kaavakartalla merkitty kyläkuvallisesti tai maisemakuvallisesti arvokkaaksi alueeksi. Kaavamääräyksen mukaan ”Kulttuurihistoriallisesti arvokas kylämaisema tai muu arvokas kulttuurimaisema, jonka rakennus- ja kulttuurihistoriallisia arvoja sekä maisemakuvaa on suojeltava. Suojelu ei koske yksittäisiä rakennuksia, vaan kohdistuu alueen ominaispiirteiden vaalimiseen. Maisemaa muuttava maanrakennustyö, puiden kaataminen tai muu näihin verrattavissa oleva toimenpide on luvanvaraista siten kuin maankäyttö- ja rakennuslain 128 §:ssä on säädetty.”

Kulttuuriympäristön kohteet on lisäksi merkitty kaavan liitekartalle 19. Kaavan vahvistumisen jälkeen on valtakunnallisesti arvokkaiden kohteiden luetteloa päivitetty ja tuolloin on Karhusaari poistettu luettelosta. Myös maakunnallisesti arvokkaiden kohteiden luetteloa on tarkistettu 21.8.2017 voimaan tullessa Uudenmaan 4. vaihekaavassa.

Espoon eteläosien yleiskaava, liite 19

Kulttuurihistoria ja ympäristöt

VAT- kohteet ja alueet, RKY 1993

V-11 Karhusaaren huvila

Seudullisesti merkittävät kulttuuriympäristöt

S-63 Karhusaaren huvila

Paikallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt

P-241 Karhusaaren huvila

Kiinteät esihistorialliset muinaisjäännökset

M-1177 Krimin sodan aikaiset vallit Karhusaaressa

MV-1 Maavallit 3 kpl, Karhusaaren rantavarustus

MV-2 Patteri 4, Karhusaaren itäranta

ASEMAKAAVA

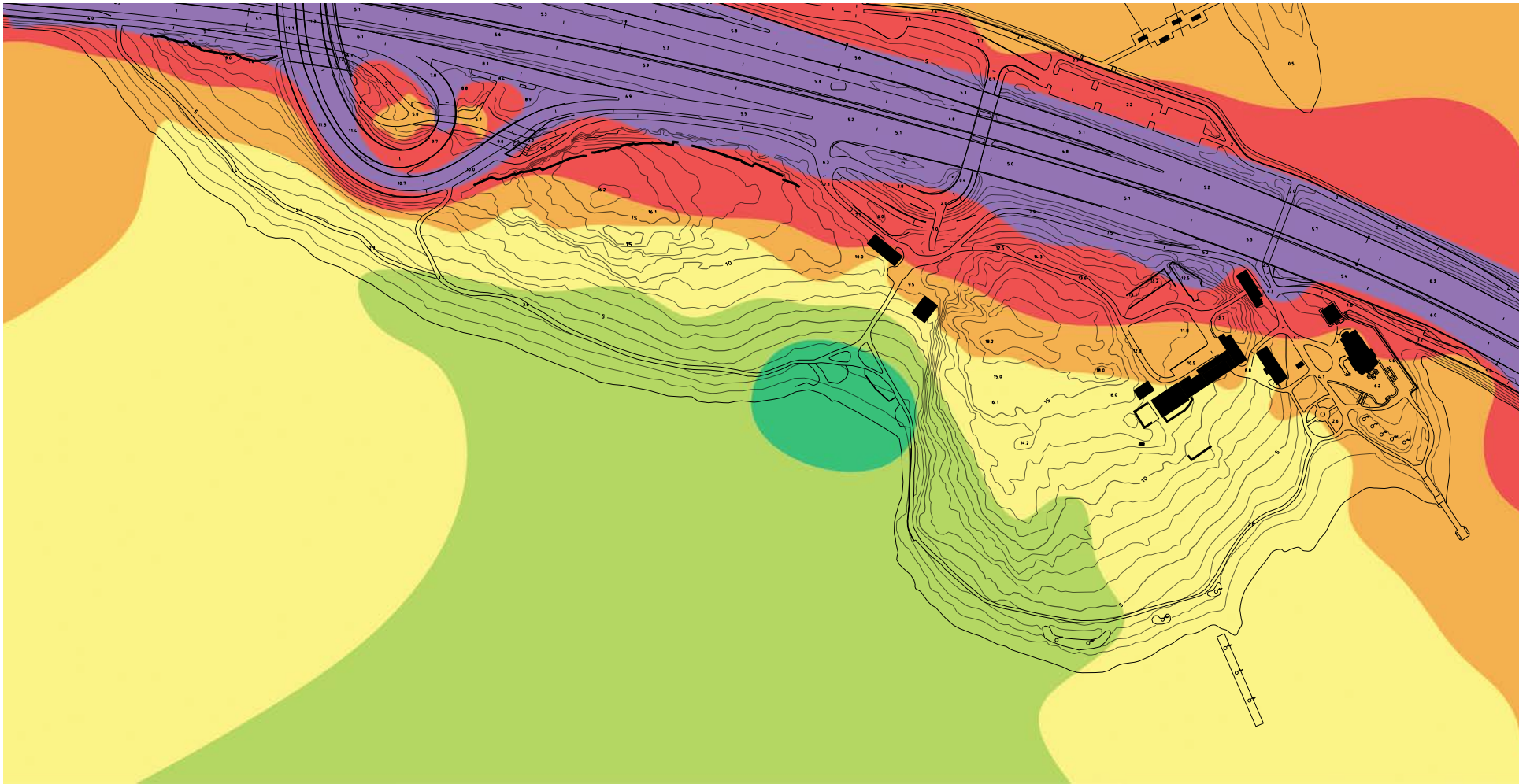
Osalla Karhusaaressa on voimassa alkuperäinen 1970- tai 1980-luvulla vahvistettu ja kulttuuriympäristön suojelun osalta vanhentunut asemakaava.

Kaavatilanne: Voimassa oleva asemakaava vuodelta 1987 (tarkistettu 1988). Alue on kaavoitettu lähivirkistysalueeksi (VL) ja päärakennuksen ja talousrakennusten muodostama pihapiiri on varattu kunnan tarpeisiin (k-merkintä).

Päärakennus ja riihi on suojeltu asemakaavassa merkinnällä sr (rakennustaiteellisesti arvokas rakennus). Rakennuksia ei saa purkaa eikä niiden ulkoasua tai alkuperäisiä sisätiloja saa muuttaa ilman pakottavaa syytä.

Päärakennuksen ja talousrakennusten muodostama pihapiiri riiheä lukuun ottamatta on suojeltu asemakaavassa merkinnällä s (rakennustaiteellisesti arvokas rakennusryhmä ja ympäristökokonaisuus).

Länsiväylän meluvaikutus



- > 50 dB
- > 55 dB
- > 60 dB
- > 65 dB
- > 70 dB
- > 75 dB

Topografia ja kasvillisuus vaikuttavat merkittävästi alueen melutasoihin.
Tieliikenteen melu, päivä-ilta-yömelutaso Lden (laskentakorkeus 4m). Lähde: Espoon kaupungin meluselvitys 2017.

3.1 MAISEMALLISET ARVOT, ULKOILU JA VIRKISTYS

Karhusaaren arvokkaat maisemat ulkoilun ja virkistykseen kannalta

Karhusaaren maisemaa ja sen arvoja tarkastellaan tässä kartassa ulkoilun ja virkistykseen kannalta. Alue on merkittävä osa Espoon itäisten osien viheralueverkostoa ja sinne kohdistuu suuria käytön paineen lisäyksiä lähitulevaisuudessa, kun ympärillä kehittyville alueille muuttaa tuhansia uusia käyttäjiä. Kulttuurin ja luonnon kannalta Karhusaari on ainutlaatuinen, ja sen eri alueita ja niiden arvoja tuleekin tarkastella erityisesti nämä ominaispiirteet huomioiden.

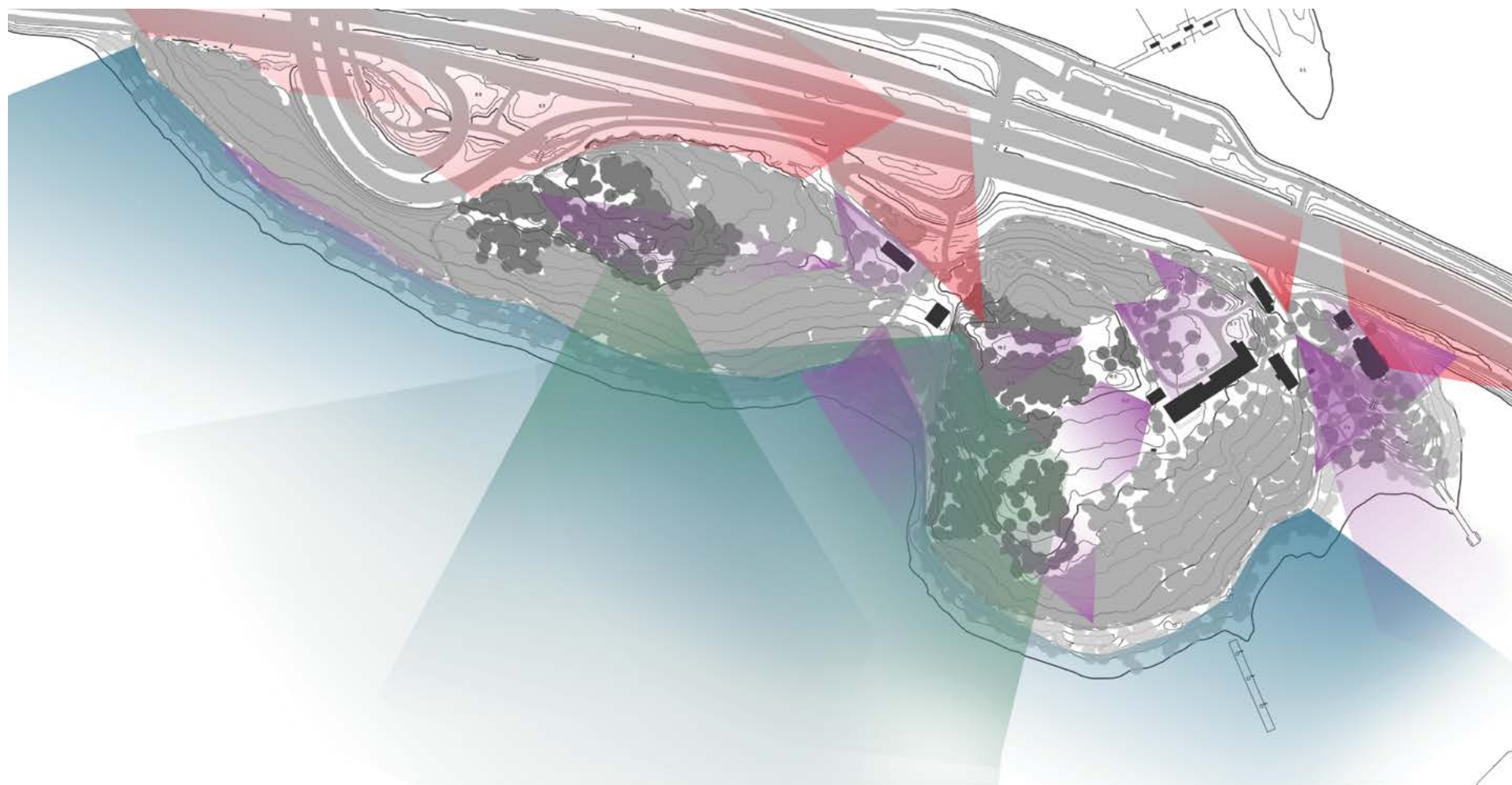
Karhusaaren huvilamiljöö sekä puistometsä on ulkoilun ja virkistykseen kannalta arvotettu kolmeen eri tasoluokkaan joko kulttuuri- tai luonnonympäristön luokassa. Arvotuksessa luokka-asteikolla alemmaksi sijoitettuja alueita leimaavat muun muassa liikenteen melun häiriötekijät, epäsiisteys tai hoitamattomuus.



Uudet asukkaat Otaniemessä, Keilaniemessä ja Koivusaarella. Kartassa ympyröitynä väestön keskittymisen painopistealueet. Kasvava väestömäärä luo painetta virkistys- ja ulkoilualueidelle, joissa Karhusaari erottautuu olemukseltaan niin kulttuurisesti kuin luonnontilaisuudessaankin erityislaatuisena. (Otaniemi-Keilaniemen Viheralueverkosto, 2019. Aino Landscaping, Espoon kaupunki)

Maiseman ja kulttuuriympäristön elämykselliset arvot Karhusaaressa





- Avoin, rannan tasossa avautuva merinäkymä
- Lakialueelta kalliomäntyjen lomasta avautuva merinäkymä
- Tärkeä, kulttuuriarvoja sisältävä alueen sisäinen näkymä
- Liikennemaiseman hallitsema näkymä

Avarat, merelle avautuvat näkymät luonnehtivat alueen näkymiä etelässä, moottoritie pohjoisessa. Alueen sisäiset näkymät korostavat kulttuurihistoriallisesti merkittäviä kohteita ja niihin liittyviä luontoalueita.



Rantaraitilta ja uimarannalta avautuvat näkymät kauas saaristoon ja avomeren suuntaan.



Huvila maisemassa



Saaristonäkymä 1800/1900-luvun vaihteesta. EKM



Näkymä 2019. LW

Näkymä maisemaan

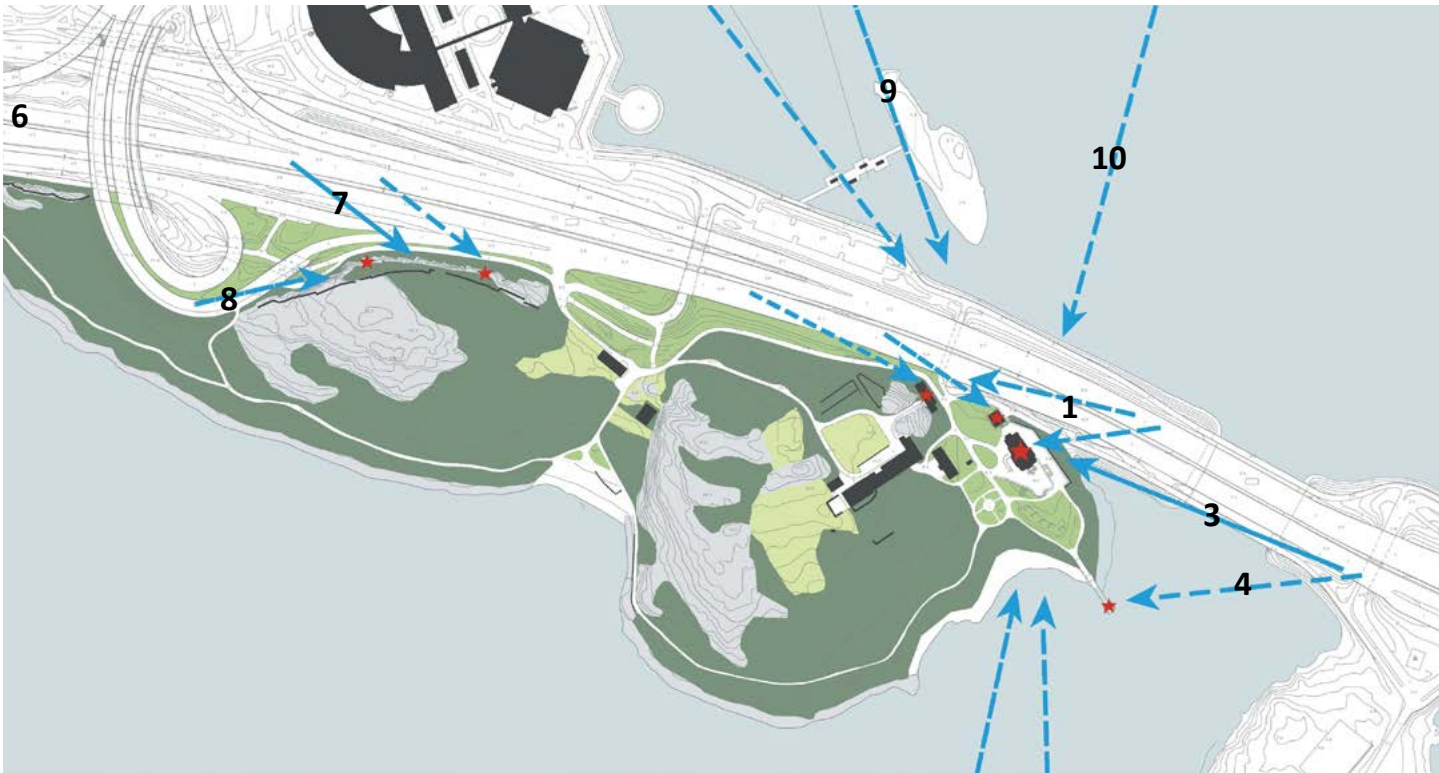


Huvilan terassilta pohjoiseen avautuvat näkymät 1900-luvun alussa ja vastaavat näkymät 2019.

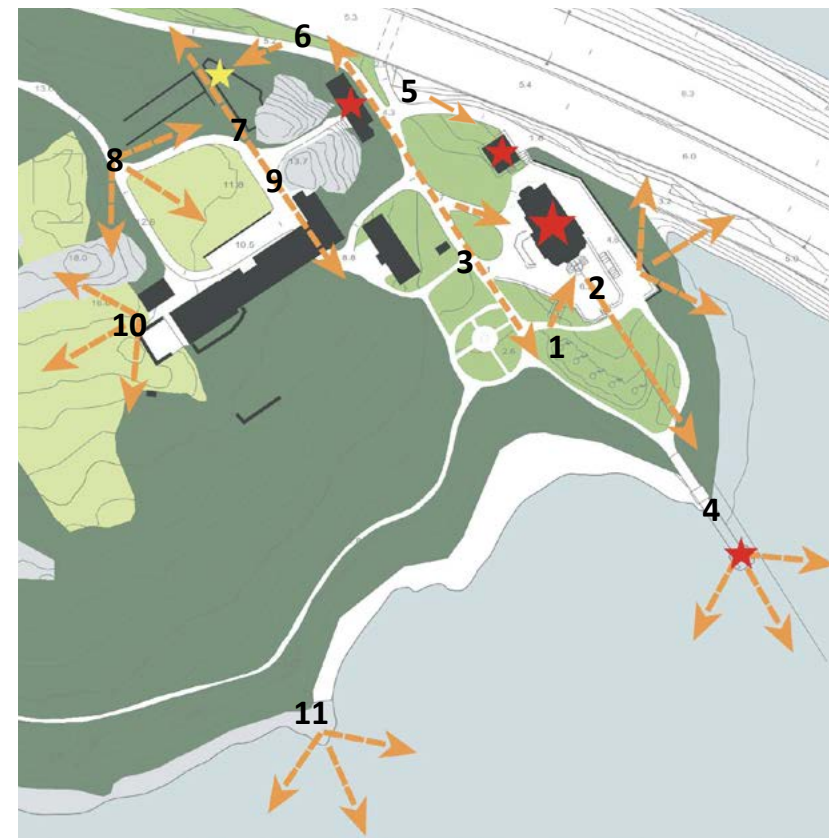
Arkistovalokuvat EKM / Åbo Akademin kuva-arkisto, Donnerin kokoelmat



Näkymiä Karhusaaren suuntaan



Näkymiä Karhusaaren alueelta



4 KULTTUURIYMPÄRISTÖN VAALIMINEN JA KEHITTÄMINEN

Seuraavassa esitetään muutamia kehittämistavoitteita ja toimenpidesuosituksia ja tuodaan esiin sellaisia mahdollisuuksia, jotka sisältyvät alueen arvoihin perustuvaan lähestymistapaan.

1 HUVILARAKENNUS MAAMERKKINÄ

Lähtökohtana kaupunkikuvallisten ja alueen identiteettiin liittyvien arvojen vaaliminen

Maankäytön ja rakentamisen suunnittelussa tulisi varmistaa, että muutokset kunnioittavat huvilarakennuksen näkyvyyttä ja asemaa maisemakuvaa hallitsevana maamerkkinä. Toimenpiteiden vaikutusta tulisi arvioida tästä näkökulmasta ja tarkasteluun tulisi liittää riittävän laaja maisemanäkymien analyysi. Huvilarakennuksen räystäskorkeuteen yltävää rakentamista ei ole syytä sijoittaa lähialueelle, samalla tulisi varmistaa, että huvilarakennuksen vehreä tausta säilyy ehjänä.

2 RAKENNUSTEN, PUUTARHA- JA VILJELYALUEIDEN KEHITTÄMISEN JA LISÄRAKENTAMISEN PERIAATTEET JA REUNA-EHDOT

Lähtökohtana kulttuurihistoriallisten ja rakennushistoriallisten arvojen vaaliminen

Huvila- ja talousrakennusten ryhmään liittyvien piha- ja puutarha-alueiden kehittämisen lähtökohtana tulisi olla alueen asemakaavallinen ratkaisu, johon sisältyy alueen läpi risteävien kulku- ja ajoväylien reitistön ja liittymien sekä alikulkuyhteyksien parantamisen kokonaissuunnitelma. Tämän tulee perustua historiallisen lähdeaineiston, ominaispiirteiden, säilyneisyyden ja nykytilanteen yksityiskohtaiseen analyysiin.

Uutena, alkuperäistä reitistöä palauttavana toimenpiteenä, joka liittyy talousrakennusryhmän ja niiden kehystävän puutarhan kehittämiseen, esitetään kasvihuoneraunion pohjoispuolelta johtavan, pengerrytyn ajoluiskan palauttaminen käyttöön.

Ainutlaatuisen huvila- ja talousrakennusten kokonaisuuden kehittämisen periaatteita olisi syytä sovittaa yhteen kulttuurihistoriallisten arvojen kanssa. Mahdollisen lisä- ja täydennysrakentamisen ja olevien rakennusten käytön, korjaamisen ja uudistamisen lähtökohtana tulisi olla suojelutavoitteiden ja -määräysten noudattamisen lisäksi kokonaisuudelle ominaisen, suorakulmaisen koordinaatiston noudattaminen ja vanhojen talousrakennusten keskeisten ominaispiirteiden säilyttäminen. Päärakennusta ympäröivät porrastuvat terassit portaineen ja mataline balusterikaiteineen ovat arkkitehtuurin olennainen piirre, jonka asettamia rajoituksia käyttöturvallisuuden ja saavutettavuuden kannalta on pohdittava kohteen kehittämisvaihtoehtoja arvioitaessa.

Mahdollisten uudisrakennusten sijainnille ja mittakaavalle on rakennushistorian perusteella löydettävissä periaatteita, joiden mukaan rakentaminen keskitettäisiin vanhan, suorakulmaisen hyötypuutarhan reunoille ja keskelle jätettäisiin puutarhamaisena hoidettava alue. 1980-luvulla laaditussa käyttösuunnitelmassa on esimerkiksi esitetty puretun kasvihuoneen kiviperustusten käyttöä uudisrakennuksessa. Hyötypuutarhan ympäristöön soveltuisi ainakin ulkoilijoita palveleva kesäkahvila.

Kaikkien uudisrakennusten rakennuskorkeuden tulisi mukautua nykyisten rakennusten mittakaavaan ja harjakorkeuteen kokonaisuuden mittakaavan säilyttämiseksi.

Sinebrychoffin huvilan ympäristön puutarhamaisten, pääosin kadonneiden piirteiden vahvistaminen on mahdollista toteuttaa harkituilla, historiallisen puutarhan restaurointiperiaatteilla noudattavilla toimenpiteillä. Uusien käyttäjien palstaviljelylle olisi mahdollista osoittaa alue nykyisen hyötypuutarhan länsipuolella, jossa lähdeaineiston perusteella on aiemminkin harjoitettu viljelyä.

Uimarannan pohjoispuolella sijaitsevan riiden käyttövaihtoehtona on esitetty esimerkiksi kahvila. Eräänä mahdollisuu-

tena on alueen ja rakennusten huoltoon ja hoitoon liittyvä käyttö.

Krimin sodan aikaisten linnoitusrakenteiden restauroinnille ja hoidolle suositellaan laadittavaksi ohjelma museoviranomaisten ohjauksessa, jotta alueen historian kerroksellisuus tulisi jatkossa paremmin ymmärrettäväksi.

3 ULKOILUREITTIÄ JA UIMARANTAA KOSKEVAT SUOSITUKSET

Lähtökohtana virkistyskäyttöön ja kulttuuriympäristöön liittyvien arvojen vahvistaminen

- parempi liittyminen kevyen liikenteen laajempaan rantareitistöön
- uimarannan ympäristön kohentaminen
- ulkoiluraitin tunnelman vaaliminen, esimerkiksi valaistusta tai kestopinnoitetta ei suositella rantaraitille; raitin leventämistä ei suositella

4 SUOJAAVIEN METSÄRINTEIDEN TOIMENPIDE-SUOSITUKSET

Toimenpiteiden lähtökohtana luontoarvojen, metsän suojaavan merkityksen ja maisemakuvallisten arvojen vaaliminen, tavoitteena maisemallisen kokonaisuuden ja latvuston eheys ja puuston hoito mm. tuulensuojan ja melusuojan kannalta.

5 VASTUU – YMPÄRISTÖTAIDETOOKSEN SÄILYTTÄMISEN OHJEISTUS

Ympäristötaideteoksen säilyttäminen ja tarvittaessa kunnostaminen kaikkine osatekijöineen, perustana teoksen yksityiskohtia koskeva kartoitus, tilanneanalyysi ja kuvanveistäjä Hannu Sirenin kuuleminen.

HUVILAYMPÄRISTÖN JA RAKENNUSTEN VAA- LITTAVIA OMINAISPIIRTEITÄ

Huvilarakennus sisätiloineen poikkeuksellisen hienona esi-
merkkinä 1800-luvun lopun huvila-arkkitehtuurista

Huvilarakennuksen asema maamerkinä Länsiväylän suun-
taan

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan huvilapuutarhan teras-
sisommitelmat ja puutarhalle ominaiset puu- ja koristeistu-
tukset

Säilyneet talousrakennukset ja hyötypuutarhan piirteet

Etelään viettävä kallioniitty, joka säilyttää aiemmin viljelykäy-
tössä olleen alueen avoimen luonteen osana rakennustai-
teellisesti arvokasta huvilan ympäristökokonaisuutta.

Rantavyöhykkeen kulkureitti pengerryksineen

Säilyneet linnoitusvallit- ja rakennelmat

KARHUSAAREN LAAJEMMAN PUISTO- JA MET- SÄALUEEN VAA- LITTAVIA OMINAISPIIRTEITÄ

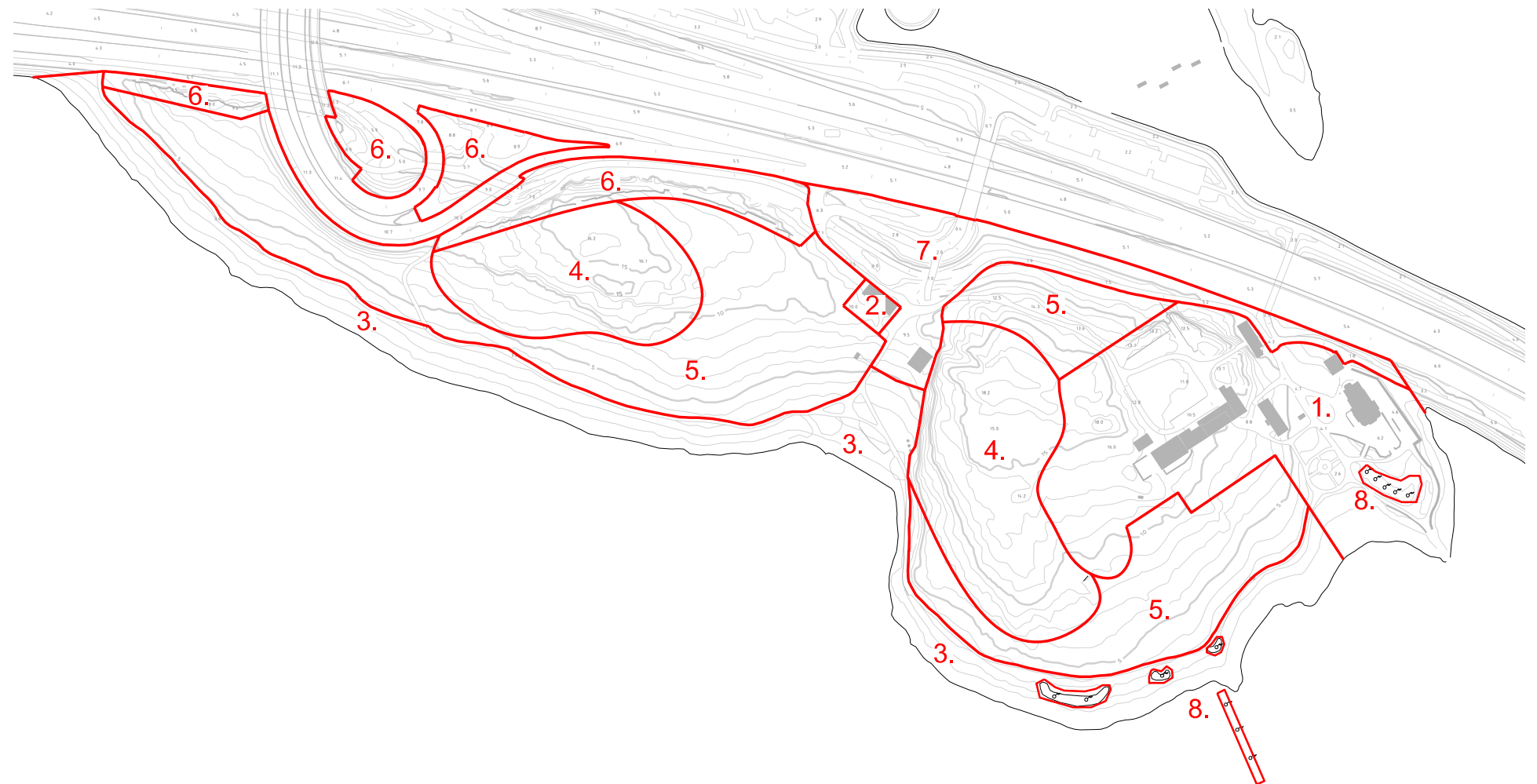
Kallioiden lakialueet ja niillä kasvavat vanhat saaristomännyt.

Lajistoltaan monipuolinen tiheähkö metsävyöhyke rannan ja
kallioselänteiden välissä visuaalisena ja ekologisena reuna-
vyöhykkeenä.

Yhtenäinen tervaleppien reunustama kivikkoranta.

Hienovarainen, maastoa luontevasti seuraileva pienreittiver-
kosto pengerryksineen.

Hannu Sirenin suunnittelema kallioleikkaus



OSA-ALUEET

1 Huvilan pihapiiri ja puutarhat

2 Vanhan riiden lähiympäristö

3 Rantaraitti, rantavyöhyke ja uimaranta

4 Lakialueet

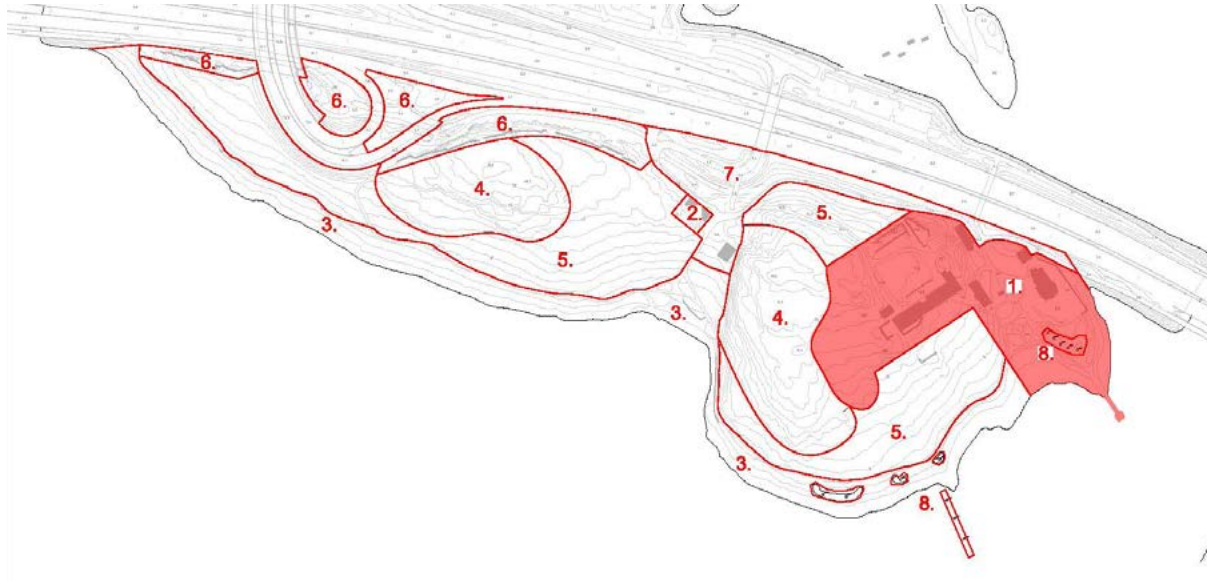
5 Rinteet

6 Länsiväylään rajautuva reunavyöhyke, länsiosa

7 Länsiväylään rajautuva reunavyöhyke, itäosa

8 Patterit

Osa-alue 1 HUVILAN PIHAPIIRI JA PUUTARHAT



- Kulttuurihistorialliset ja rakennushistorialliset arvot: ainutlaatuinen, arkkitehtonisesti yhtenäinen ja poikkeuksellisen monipuolinen huvila- ja talousrakennusten kokonaisuus, jonka rakennukset, terassit ja puistomainen ympäristö, rantoja myötäilevä pengerretty käytävä sekä talousrakennusten ja kasvihuonemuurien kehystämä entinen hyötypuutarha kertovat aikansa hallitsevan luokan huvilakulttuurista.
- Kaupunkikuvalliset ja alueen identiteettiin liittyvät arvot: Sinebrychoffin huvilan asema terassimuurien päältä kohoavana, hallitsevana ja ympäristöstään erottuvana, poikkeuksellisen maamerkinä Länsiväylän varrella on koettavissa kaukaa ja läheltä monelta suunnalta eräänlaisena Espoon porttirakennuksena.
- Päärakennus on suojeltu asemakaavassa merkinnällä sr (rakennustaiteellisesti arvokas rakennus). Päärakennuksen ja talousrakennusten muodostama pihapiiri on suojeltu asemakaavassa merkinnällä s (rakennustaiteellisesti arvokas rakennusryhmä ja ympäristökokonaisuus).
- Päärakennus on suojeltu asemakaavassa merkinnällä sr (rakennustaiteellisesti arvokas rakennus). Päärakennuksen ja talousrakennusten muodostama pihapiiri on suojeltu asemakaavassa merkinnällä s (rakennustaiteellisesti arvokas rakennusryhmä ja ympäristökokonaisuus).
- Ulkoilun ja virkistyksen kannalta arvokas alue, ks. kartta s. 102
- Rakennusten, puutarha- ja viljelyalueiden kehittämisen ja lisärakentamisen periaatteet ja reunaehdot, ks. s. 108
- Kulttuurihistorialliset ja luonnon arvot huomioivia, hoidon ja ylläpidon toimenpiteitä vaativat alueet sekä hoidon ja kehittämisen toimenpiteitä vaativat alueet, ks. sivu 119-122

Osa-alue 2 VANHAN RIIHEN LÄHIYMPÄRISTÖ



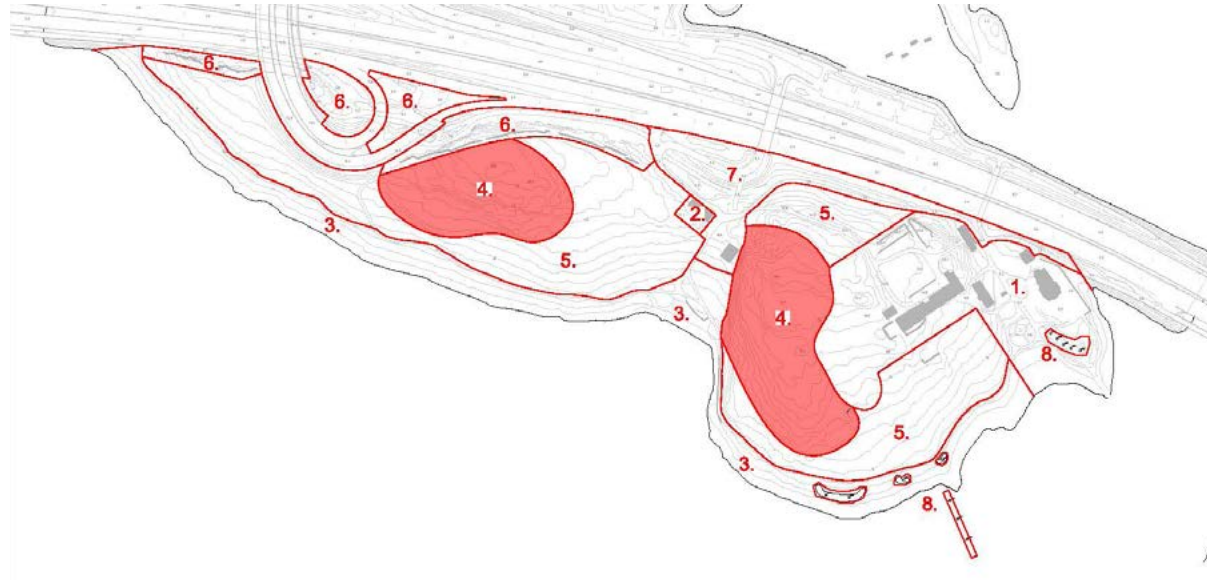
- Kulttuurihistorialliset ja rakennushistorialliset arvot: Sinebrychoffien huvilan maatalaan liittynyt rakennus, riihen pohjoispuolella on säilynyt lohkokivestä ladottu pengermuuri
- Kaupunkikuvalliset ja alueen identiteettiin liittyvät arvot: Liikennejärjestelyjen takia visuaalinen asema Karhusaaren ”porttirakennuksena”
- Riihi on suojeltu asemakaavassa merkinnällä sr (rakennustaiteellisesti arvokas rakennus).
- Ulkoilun ja virkistykseen kannalta ongelmallinen alue; lounaispuolella luontoelämyksiä tarjoava ympäristö, pohjois- ja itäpuolella puistoalue, jota leimaa epäsiisteys ja hoitamattomuus, sijainti melualueella, ks. kartta s.102
- Aluetta tulisi kehittää yhtenäisesti koko Karhusaaren luonteeseen paremmin liittyväksi. Riihen yhteyteen olisi mahdollista toteuttaa esimerkiksi pienimuotoista palvelutoimintaa. Alueelle on mahdollista tarvittaessa sijoittaa alueen kulttuuri- ja luonnonarvot huomioiden virkistystoimintaan liittyvää pienimittakaavaista rakentamista tai rakenteita.
- Kulttuurihistorialliset ja luonnon arvot huomioivia, hoidon ja kehittämisen toimenpiteitä vaativat alueet, ks. sivu 119-122

Osa-alue 3 RANTARAITTI, RANTAVYÖHYYKE JA UIMARANTA



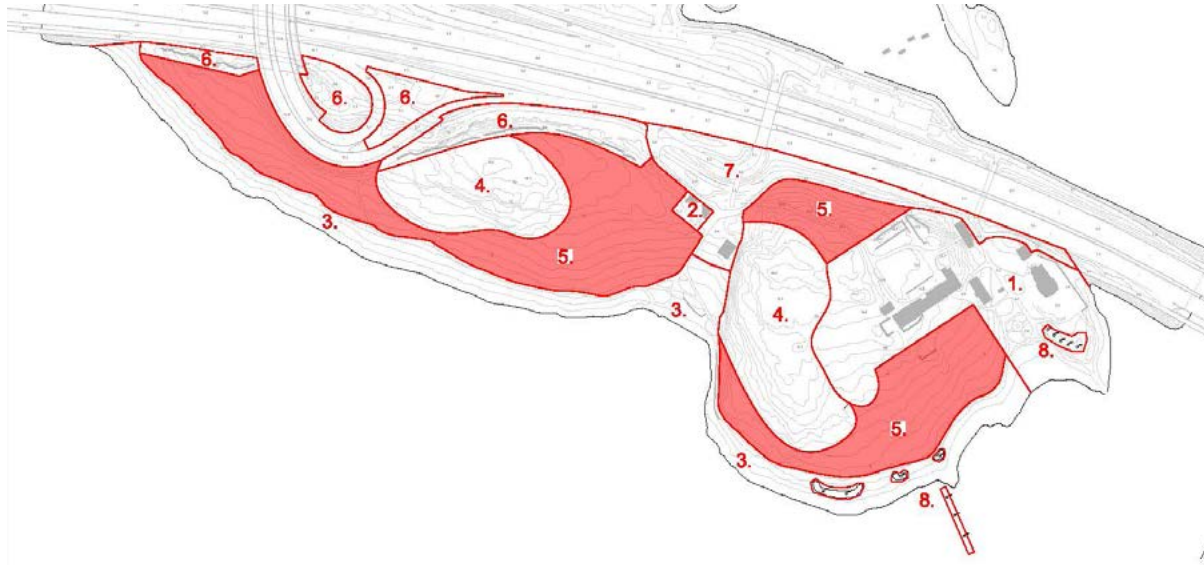
- Kulttuurihistorialliset arvot: Sinebrychoffin huvilan varhaisvuosilta periytyvä, piha-alueen ja uimarannan välinen, paikoin pengerretty rantakäytävä on olennainen osa arvokasta kokonaisuutta.
- Virkistyskäyttöön liittyvät arvot: Luontoelämyksiä tarjoava ulkoilureitti saaristomaiseman äärellä tiivistyvän yhdyskuntarakenteen vastapainona.
- Ulkoilun ja virkistyksen kannalta arvokas alue, ks. kartta s. 102
- Luonnonympäristön kannalta arvokas alue: yhtenäinen tervaleppien reunustama kivikkoranta.
- Alueen kehittämisen ja hoidon lähtökohtana virkistyskäyttöön ja kulttuuriympäristöön liittyvien arvojen vahvistaminen, ks. s. 108
- Kulttuurihistorialliset ja luonnon arvot huomioivia, hoidon ja ylläpidon toimenpiteitä vaativat alueet, ks. s. 119-122

Osa-alue 4 LAKIALUEET



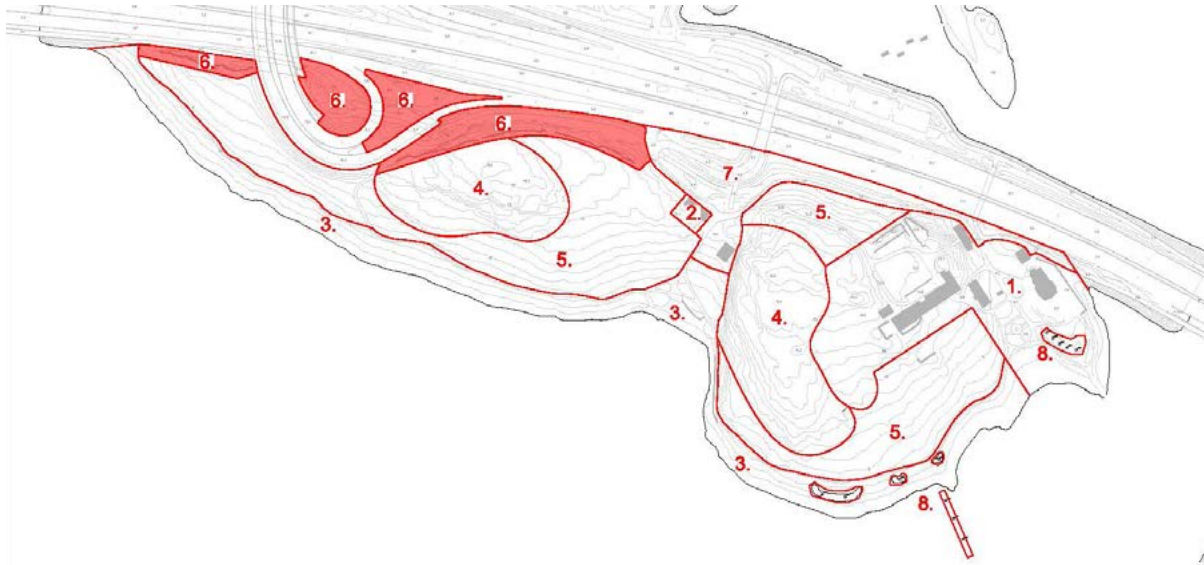
- Maisemalliset arvot: Karhusaaren topografian ja puuston muodostama ehjä siluetti osana saariston laajempaa, maisemallista kokonaisuutta. Karhusaaren puiden latvuston muodostama rikkomaton ääri viiva, jonka yli rakennukset eivät kohoa, on laajemman maisemakuvan kannalta arvokas piirre, joka on koettavissa sekä ulkoa meren suunnalta että Keilalahden maisemanäkymässä.
- Metsäisten rinteiden ja lakialueiden puuston suojaava vaikutus sekä tuulisuuden että melun kannalta on merkittävä. Suojaavat metsärinteet ovat samalla olennaisen tärkeä suoja moottoritien melun rajoittamiseksi, mikä on edellytys sille, että rantavyöhykettä voidaan ylipäättään käyttää taajaman virkistysalueena.
- Ulkoilun ja virkistyksen kannalta arvokas alue, sijaitsee osin melualueella, ks. kartta s. 102
- Luonnon arvot huomioivia, hoidon ja ylläpidon toimenpiteitä vaativat alueet, ks. s. 119-122.

Osa-alue 5 RINTEET



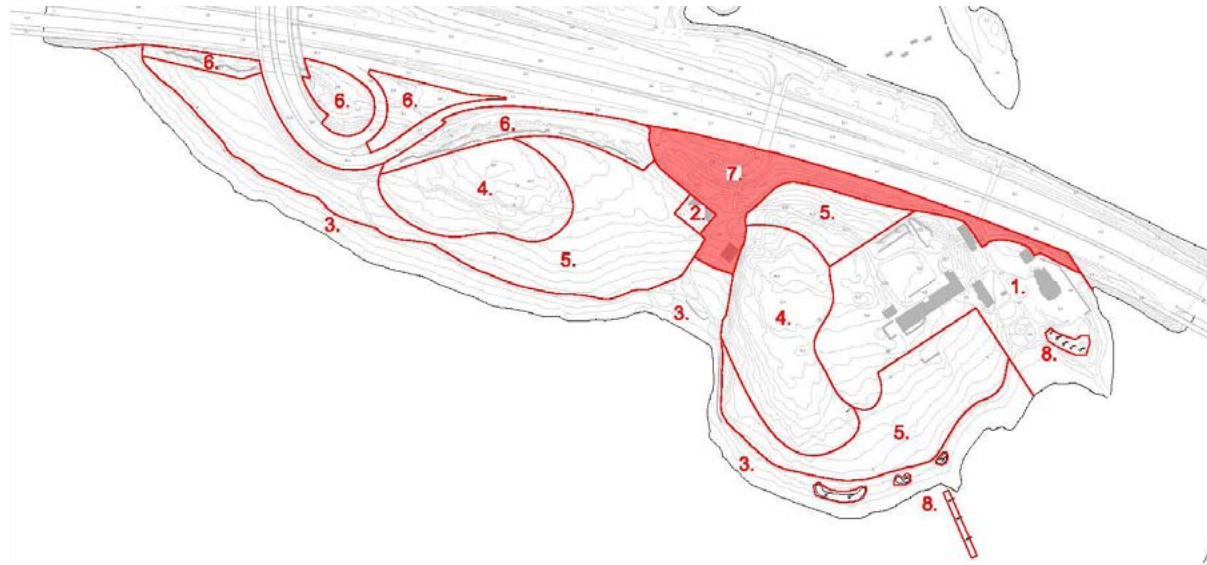
- Maisemalliset arvot: lajistoltaan monipuolinen tiheähkö metsävyöhyke rannan ja kallioselänteiden välissä visuaalisena ja ekologisena reunavyöhykkeenä.
- Metsäisten rinteiden puuston suojaava vaikutus sekä tuulisuuden että melun kannalta on merkittävä. Suojavat metsärinteet ovat samalla olennaisen tärkeä suoja moottoritien melun rajoittamiseksi, mikä on edellytys sille, että rantavyöhykettä voidaan ylipäättään käyttää taajaman virkistysalueena.
- Ulkoilun ja virkistykseen kannalta arvokas alue, sijaitsee osin melualueella, ks. kartta s. 102
- Luonnon arvot huomioivia, hoidon ja ylläpidon toimenpiteitä vaativat alueet, ks. s. 119-122.
- Toimenpiteiden lähtökohtana luontoarvojen, metsän suojaavan merkityksen ja maisemakuvallisten arvojen vaaliminen, tavoitteena maisemallisen kokonaisuuden ja latvuston eheys ja puuston hoito mm. tuulensuojan ja melusuojan kannalta.

Osa-alue 6 LÄNSIVÄYLÄÄN RAJAUTUVA REUNAVYÖHYKE, LÄNSIOSA



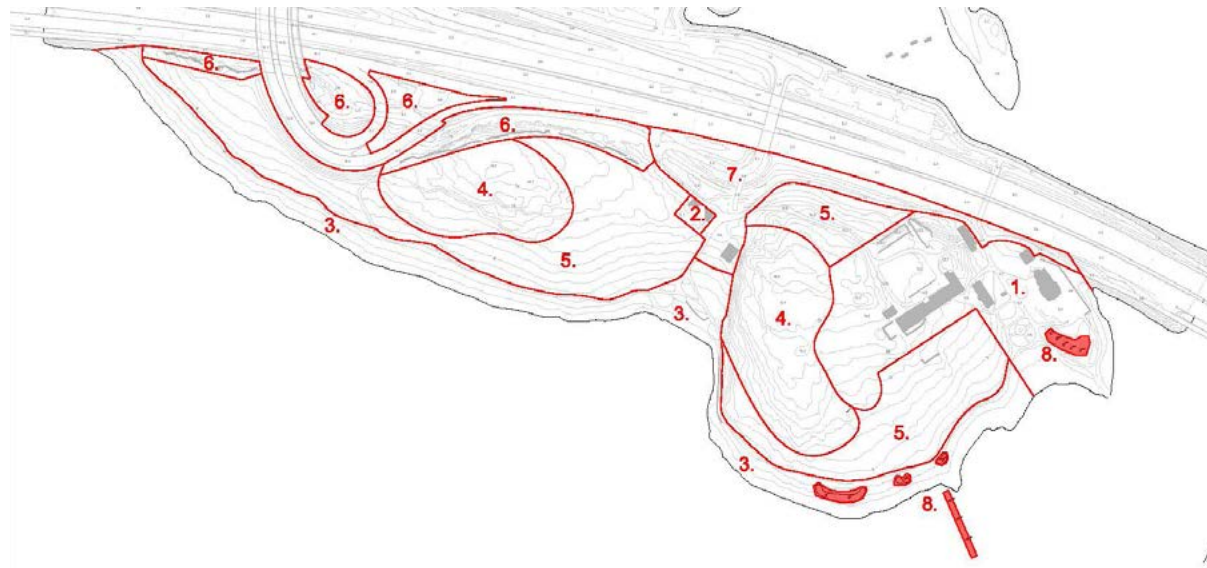
- Taiteelliset arvot: kuvanveistäjä Hannu Sirenin laaja Vastuu-niminen ympäristötaideteos kallioleikkauksineen vuosilta 1992-1995; noin 200 metrin pituisen kallioleikkauksen lisäksi lohkareinstallaatio, suoja-aidat, muurit ja valaistus.
- Kallion ja puuston suojaava vaikutus rantavyöhykkeen virkistysalueen suuntaan
- Ulkoilun ja virkistyksen kannalta arvokas alue, liikennejärjestelyjen hallitsema alue, melualue, kevyen liikenteen reitit
- Toimenpidesuosituksset: ympäristötaideteoksen säilyttämisen ja hoidon ohjeistus; säilyttäminen ja tarvittaessa kunnostaminen kaikkine osatekijöineen, perustana teoksen yksityiskohtia koskeva kartoitus, tilanneanalyysi ja kuvanveistäjä Hannu Sirenin kuuleminen.

Osa-alue 7 LÄNSIVÄYLÄÄN RAJAUTUVA REUNAVYÖHYKE, ITÄOSA



- Maisemalliset ja kulttuurihistorialliset arvot: Karhusaaren huvilakokonaisuuden maisemallinen rajavyöhyke pohjoiseen Länsiväylän ja laajan merenlahden suuntaan. Alueen maisemalliset piirteet, kuten maastomuodot, rantaviiva ja huvilakokonaisuudelle tunnusomainen kasvillisuus ovat hämärtyneet maaston muokkauksen, liikennealueen laajenemisen ja metrotunnelin rakentamisen yhteydessä.
- Ulkoilun ja virkistykseen kannalta ongelmallinen ja ilmeeltään sattumanvaraisesti muovautunut alue, johon liittyvät liikenneväylien solmukohdat ja alikulkutunnelit luiskineen ja tukimuureineen. Aluetta luonnehtii jäsenymättömyys, hoitamattomuus ja sekavuus.
- Sijainti melualueella, ajotien varrella kulkeva kevyen liikenteen reitti
- Aluetta tulisi kehittää yhtenäisesti koko Karhusaaren luonteeseen paremmin liittyväksi, korostaen sekä huvilan pihapiirin asemaa ja huvilan merkitystä maamerkkinä, että riiden asemaa alueen sisäänajoväylän varrella sijaitsevana porttirakennuksena.
- Kulttuurihistorialliset ja luonnon arvot huomioivia, hoidon ja kehittämisen toimenpiteitä vaativat alueet, ks. s. 119-122.

Osa-alue 8 PATTERNIT



KK

- Kulttuurihistorialliset ja rakennushistorialliset arvot: alueen kulttuurihistoriallista kiinnostavuutta täydentävät muinaismuistoiksi luokitellut linnoitusrakenteet tykki- ja kivääriasemineen ja vedenalaisine väyläesteineen sekä alueella mahdollisesti säilyneet ruutikellarin jäänteet, jotka ovat muodostaneet laajemman, Krimin sodan aikaisen linnoitusjärjestelmän osan.
- Krimin sodan aikaiset linnoitusvallit ja rintavarustus on suojeltu muinaismuistolaille, samoin Karhusalmen vedenalainen väyläeste.
- Sijainti ulkoilun ja virkistykseen kannalta erittäin arvokkaalla alueella huvilan puistoalueella ja rantareitin varrella.
- Linnoitusrakenteiden restauroinnille ja hoidolle suositellaan laadittavaksi ohjelma museoviranomaisten ohjauksessa, jotta niiden puolustuksellinen tarkoitus ja alueen historian kerroksellisuus tulisi jatkossa paremmin ymmärrettäväksi. Linnoituslaitteita ja niiden lähiympäristöjä tulee vaalia mm. niin että rintavarustukset ja niiden torjuntasuunta merelle pidetään avoimena ja että rakenteita vaurioittava puusto poistetaan.
- Kulttuurihistorialliset ja luonnon arvot huomioivia, hoidon ja ylläpidon toimenpiteitä vaativat alueet, ks. sivu 119-122.

Toimenpidesuosittelusten esimerkkikohteita



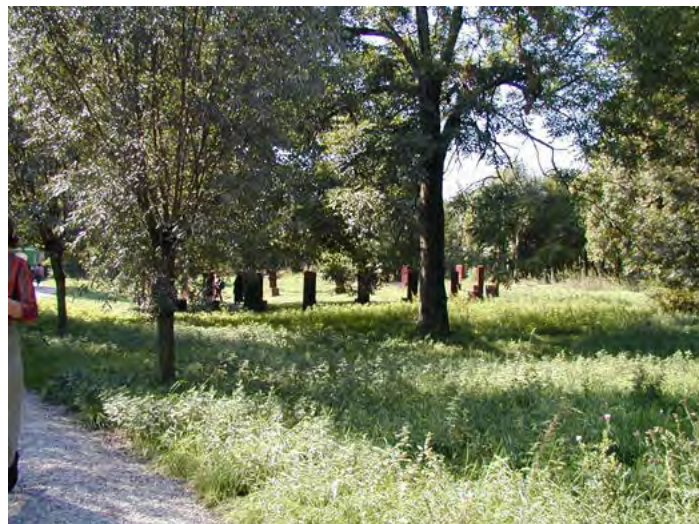
Museum Insel Hombroich. Neuss, Saksa. Hemgård



Veistoksia niityllä, Museum Insel Hombroich. Neuss, Saksa. Hemgård



Talousrakennusten kehystämä Karhusaaren hyötypuutarha vanhoine omenapuineen soveltuu esimerkiksi piknik-nurmeksi.

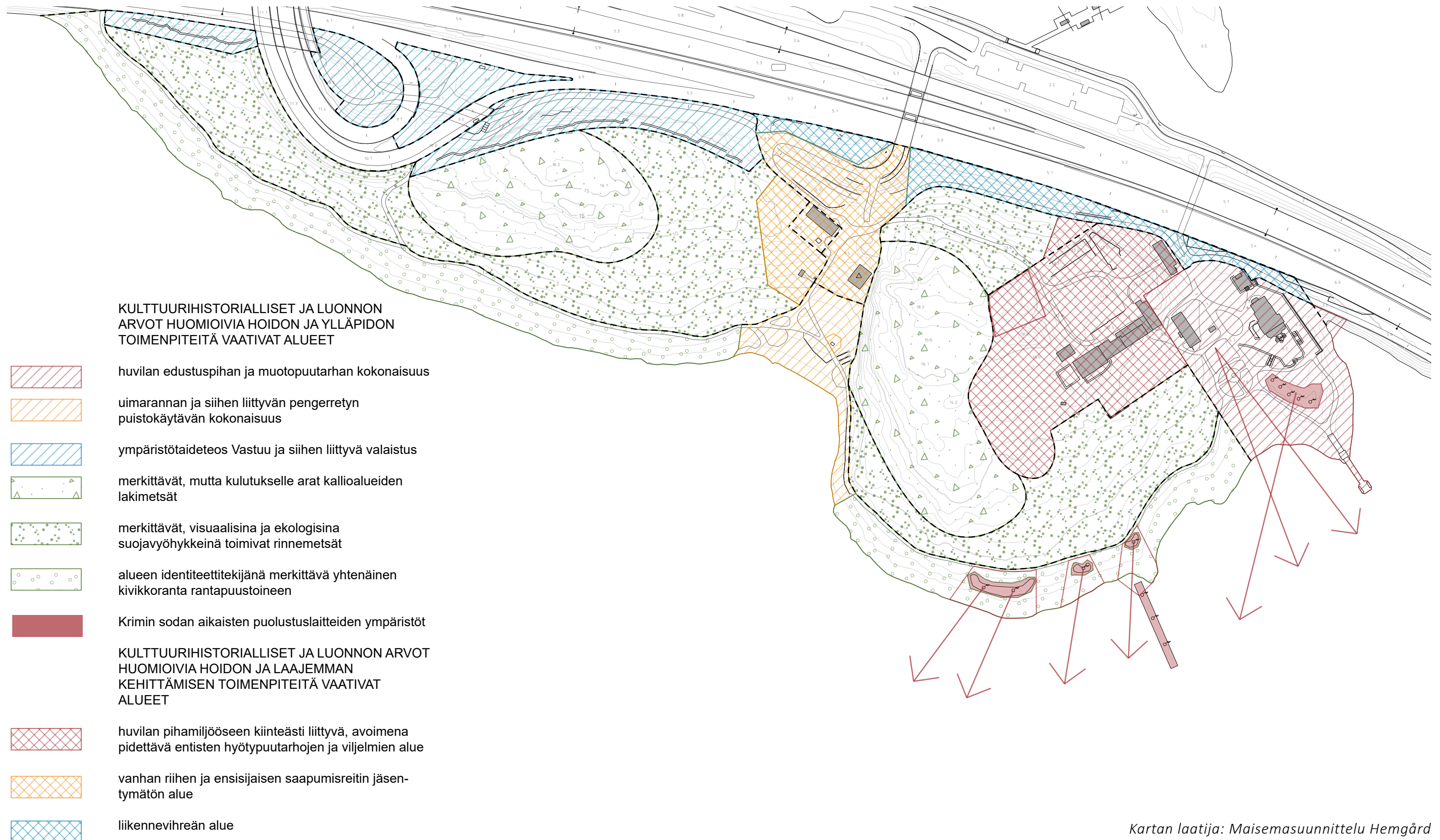


Museum Insel Hombroich. Neuss, Saksa. Hemgård

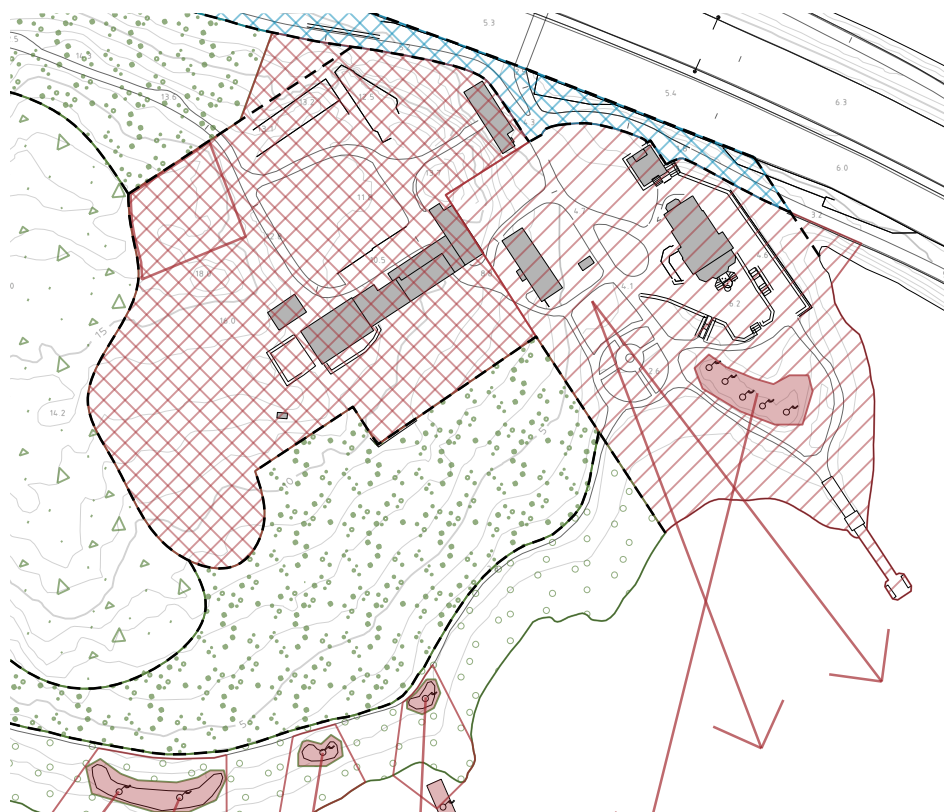


Piknikpuisto, Malmö. Hemgård, 2015.

Toimenpidesuosittelusten kohdealueet



Kartan laatija: Maisemasuunnittelu Hemgård



Huvilan edustuspihan ja puutarhan kokonaisuus



Huvilamiljööseen kiinteästi liittyvät talousrakennusten ja entisten hyötypuutarhojen alueet

Tämän keskeisen kokonaisuuden hoito-, korjaus- ja ylläpitotoimenpiteiden avulla voidaan vaikuttaa siihen, että koko alueen ilme kohenee.

Länsiväylän puoleisella sivulla kasvava vesakko peittää huvilaterassin muurirakenteita.

Puutarhan koristeistutus on nykyisellään yksipuolinen ja huonokuntoinen. Käytävien ja nurmialueiden rajaukset ovat paikoin epäsiistit. Puutarhan ja rannan kasvusto on tärkeää pitää matalana, jotta tärkeä näköyhteys pihalta komeiden tammien alitse merelle säilyy. Näkymä lahdelle kohti Hana-saarta pidetään avoimena.

Laiturille johtavan itäisen käytäväosuuden pengermuuri kaipa kunnostusta.

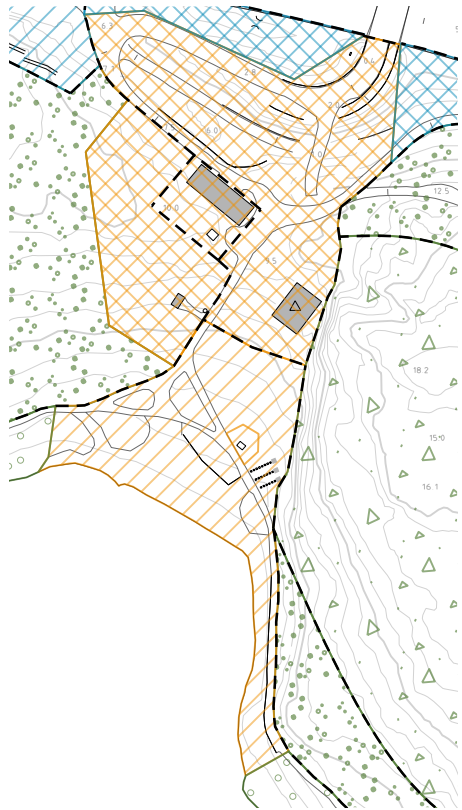
Talousrakennusten yhteydessä sijaitsevat entisten hyötypuutarhojen alueet rajautuvat yhä niiden reunoilla oleviin kivirakenteisiin ja kallioihin. Entisen kasvihuoneen kivimuurit kohoavat Länsiväylän suuntaan viettävässä rinteessä. Käytävän rajaamalla keskinurmella kasvaa ryhmä omenapuita muistuttamassa hyötypuutarhasta. Sillä puolella, missä raja on hämärtyneempi, kohoaa näyttävä, monikulmainen muurirakenne, joka osoittaa entisen hoidetun alueen ja metsän rajan. Entisestä puutarhaviljelystä kertovat alueella kasvavan kulttuurikasvillisuuden jäänteet.

Hyötypuutarhan jatkeena oleva avoin niitty, joka rajautuu rinnemetsän ja lakialueen puustoon, tuo hienosti esiin myös maatalouskäytössä olleen laajemman pihapiirin. Niitty on muistuma Karhusaaren huvilakulttuurille erityislaatuisuutta

tuoneesta maataloudesta.

Hyötypuutarhojen aluetta tulisi kehittää kasvavaa ulkoilajakuntaa paremmin palvelevaksi ja pihamiljöön luonnetta vastaavaksi, esimerkiksi omenapuiden alle sijoittuvana piknik-nurmena. Näin voitaisiin luoda miellyttäviä, huvilaelämää huokuvia pysähdyspaikkoja.

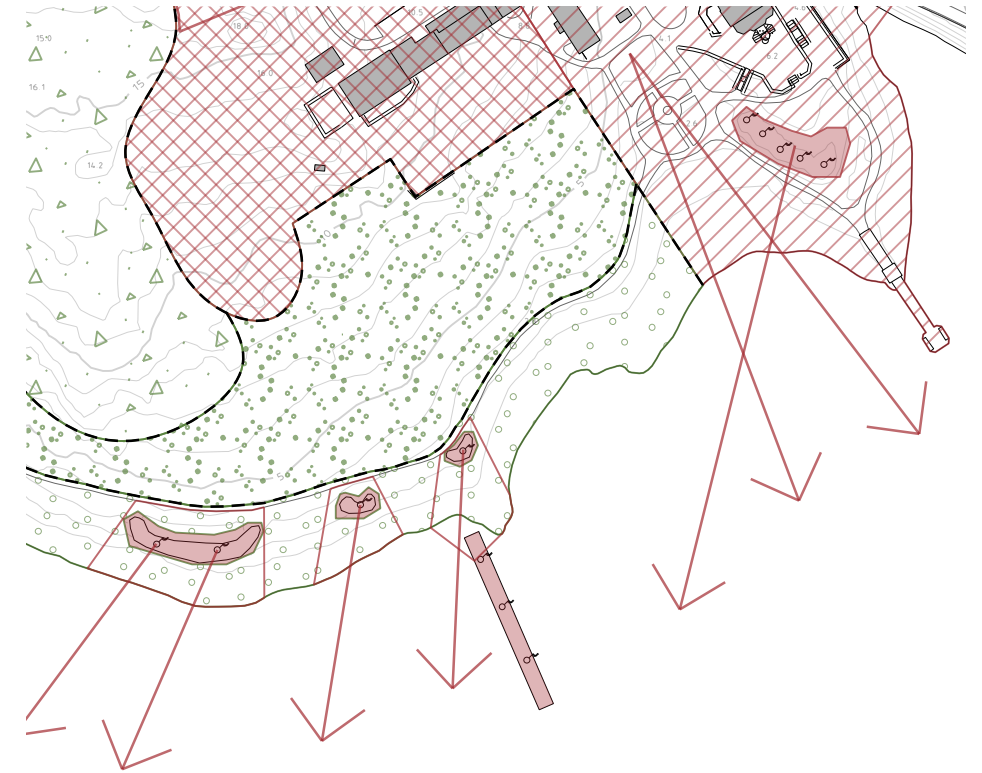
Entinen puutarhaviljelytasanne omenatarhan länsipuolella näyttäisi soveltuvan lähiasukkaiden palstaviljelykortteliksi. Sen alapuolella oleva avoin niitty tarjoaa hoidettuna mahdollisuuksia vaihtuville toiminnoille ja tapahtumille, jotka tukevat rakennusten käyttöä. Niityllä voitaisiin niittää polkuja, joiden lomaan on mahdollista sijoittaa esimerkiksi veistoksia. Karhusaari tarjoaa taiteilijoille työtiloja ja alueella on sekä laaja ympäristötaideteos että uimarannan veistos. Niityn tarjoamissa puitteissa voisi muodostua mielenkiintoinen vierailukohde, kuten esimerkiksi Museum Insel Hombroich, Neuss, Saksa.



Uimarannan ja siihen liittyvän pengeretyn puistokäytävän kokonaisuus



Vanhan riihen ja ensisijaisen saapumisreitit jäsentymätön alue



Krimin sodan aikaisten puolustuslaitteiden ympäristöt

Alueen hoidettava alue laajennetaan. Uimakopit tulee korjata ja niiden siisteyttä ylläpitää. Vaihtoehtona on uimakoppien poistaminen.

Walesilaisen taiteilijan David Nashin puunrungoista tehty teos Ladder (Tikapuut) huomioidaan ylläpitämällä sille kuuluvaa rauhallista metsäistä taustaa.

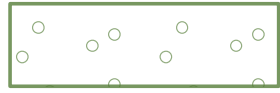
Aluetta luonnehtii jäsentymättömyys, hoitamattomuus ja sekavuus. Aluetta tulisi kehittää yhtenäisesti koko Karhusaaren luonteeseen paremmin liittyväksi. Riihen yhteyteen olisi mahdollista toteuttaa esimerkiksi pienimuotoista palvelutoimintaa. Alueelle on mahdollista tarvittaessa sijoittaa alueen kulttuuri- ja luonnonarvot huomioiden virkistystoimintaan liittyvää pienimittakaavaista rakentamista tai rakenteita.

Riihen lounaispuolen puustoa ja aluskasvillisuutta tulisi harventaa, jolloin avautuisi selkeämpiä mielenkiintoisia näkymiä riihelle ja uimarannalle sekä uimakoppien takana sijaitsevalle näyttävälle kalliojyrkänteelle.

Riihen koillispuolella on säilynyt vanhan tielinjan lohkokivistä ladottu pengermuuri, joka kaipaa kunnostusta.

Krimin sodan aikaisia linnoituslaitteita ja niiden lähiympäristöjä tulee vaalia niin että niiden puolustuksellinen tarkoitus tulee ymmärretyksi. Tämä tarkoittaa esimerkiksi, että rinta-varustukset ja niiden torjuntasuunta merelle pidetään avoimena ja että rakenteita vaurioittava puusto poistetaan.

Linnoitusvallien nykyistä parempi erottuminen maisemassa on omiaan lisäämään rantareitin vaihtelua ja mielenkiintoa. Käytävän reunaan, metsän puolelle voidaan sijoittaa puolustuslaitteista kertovat sirot opastetaulut, jotka ovat yhteneväiset pihapiiriin sijoitettavan opastetaulun kanssa.



Alueen identiteettitekijänä merkittävä yhtenäinen kivikkoranta rantapuustoi-neen

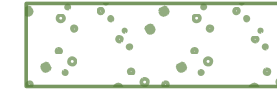
Yhtenäinen kivikkoranta tulee säilyttää rakentamattomana. Aluskasvillisuutta raivataan näkymien kohentamiseksi. Kaikki kunnostus- ja raivaustoiminta tulee suorittaa rannan luon-toarvoja vaalien. Rantakivet tarjoavat luonnollisia levähdys-paikkoja ja ovat esimerkiksi kalastajien suosiossa.

Rantaa seuraileva käytävä tulee säilyttää sorapintaisena ja sille huvilakaudelta saakka tyyppillisen kapeana. Valaistusta ei suositella tuotavaksi rantaan, jotta luontokokemuksen au-tenttisuus säilyisi. Lisäksi käytävää reunustavien komeiden mäntyjen juuret eivät kestäisi valaistuksen vaatimaa maan-alaista kaapelointia tai perustamista.



Merkittävät, mutta kulutukselle arat kallioalueiden lakimetsät

Virkistystoimintoja ei tulisi suunnitella, eikä kävijöitä tulisi oh-jata ensisijaisesti näille alueille. Näin pystytään myös turvaa-maan alueiden luonne tutkiskelun kautta koettavina luonto-kohteina.



Merkittävät, visuaalisina ja ekologisina suojavyöhykkeinä toimivat rinnemet-sät

Visuaalisina ja ekologisina suojavyöhykkeinä toimivat rin-nemetsät, jotka suojaavat lakialueiden vanhoja mäntyjä merituulilta ja rannan virkistysaluetta Länsiväylän tuomalta melulta. Metsän ryteköityminen tulee estää tarkoituksen-mukaisella hoidolla luontaisen aluskasvillisuuden / varvikon kehittymisen varmistamiseksi. Tämän myötä metsässä liikku-minen helpottuu ja muuttuu puoleensavetävämmäksi.



Ympäristötaideteos "Vastuu" ja siihen liittyvä valaistus.

Kuvanveistäjä Hannu Sirenin Ympäristötaideteos 'Vastuu' valaistusratkaisuineen, suoja-aitoineen ja rajauksineen tulee vaalia.



Liikennevihreän alue

Istutuksissa tulisi jatkossa välttää yhden lajin massaistutuk-sia. Vaihtoehdoksi esitetään luonnonmukaista, monilajista istutusperiaatetta, joka huomioi kasvustojen dynamiikan, kasvuolosuhteet ja kulttuurimaiseman ominaispiirteet. Hu-vilarakennuksen maisemallisesti hallitsevaa asemaa ei tule hämärtää istutuksilla.

LÄHTEET

Kirjallisuus, lehtiartikkelit

Eskola, Eeva. Vanha Hagalund. Espoo-sarja. 2. painos. Espoo: Espoon kaupunki 1984

Gestrin, Tryggve ; Henttonen, Maarit; Sahlberg, Marja; Vilja, Jyri. Espoon kadonneita kartanoita: Försvunna herrgårdar i Esbo. Espoon kaupunginmuseum 2017

Gillberg, Erik. *Vanhaa Espoota ja Hagalundia*. Kirjassa Westend. Espoon kaupungin kotiseutusarja 1. Espoon kaupunginmuseum 1990

Härö, Erkki. Espoon rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema. Espoon kaupunginmuseum 1991.

Jutikkala, Eino; Nikander, Gabriel. Säterier och storgårdar i Finland. Del I. Finska Litteratursällskapet tryckeri Ab 1939

Lahti, Matti J. Espoo—maalaispitäjästä suurkauppalaksi. Espoo-sarja 1972

Maisala, Pertti. Espoo oma lukunsa. Espoon kaupunkisuunnittelukeskus 2008

Missä maat on mainiommat. Uudenmaan kulttuuriympäristöt. Uudenmaan liiton julkaisuja E 176 - 2016

Mäkelä-Alitalo, Anneli; Heikkinen, Sakari; Keltanen, Minerva. Sinebrychoffit. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2009

Nikander, Hagar. Espoo 1700–1865. Espoon kaupunki 1981

Ruoff, Eeva. Vanhoja suomalaisia puutarhoja. Kustannusosakeyhtiö Otava 2001

Kulttuuriympäristö- ja maisemaselvitykset, rakennushistoriaselvitykset, luonto- ja ympäristöselvitykset

Aino Landscaping. Ota-Keila- viheralueverkosto, alustava suunnitelmaluonnos 25.3.2019.

Arkkitehtitoimisto Lehto Pelkonen Valkama. Espoon eteläosien yleiskaava. Rakennuskulttuurin inventointi 2005. (241, 250, 251-252)

Espoon kaupunki. Salla-Mari Keto. Karhusaaren luonnon- ja maisemanhoitosuunnitelma vuosille 2013-2022

Hautamäki, Ranja. Espoon kartanopuistot, historian ja nykytilan inventointi vuodelta 2000. Espoon kaupungin tekninen keskus 2001.

Hemgård, G. 1986a. Karhusaari. Maisema- ja lähiympäristösuunnitelma, metsänhoitosuunnitelma. Yleispiirustus 1:2000. Espoo: Espoon kaupunki.

Hemgård, G. 1986b. Karhusaari. Pihapuuston kartoitus ja toimenpidesuosituksat. Yleispiirustus 1:500. Espoo: Espoon kaupunki.

Hemgård, G. 1993a. Karhusaaren puistosuunnitelma. Uimaranta. Yleispiirustus 1:500. Espoo: Espoon kaupunki.

Hemgård, G. 1993b. Karhusaaren puistosuunnitelma. Yleispiirustus 1:1000. Espoo: Espoon kaupunki

Karhusaari. Hanke- ja esisuunnitelma. Espoon kaupunki 1985

Museovirasto. Espoon eteläosien historiallisen ajan kyläpaikkojen yleiskaavainventointi 2005.

Museovirasto. Muinaisjäännökset

Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. Museovirasto ja ympäristöministeriö 1993.

Siren Arkkitehdit Oy. Karhusaaren huvila, rakennushistoriaselvitys. 2013

Wise Group Finland Oy. Karhusaaren huvila, muut rakennukset. Kuntoarvio 2013.

Opinnäytteet

Rautiainen, Salla. Huvilakulttuuri luotuna todellisuutena. Björnholm ja lähialueen huviloita esimerkkinä 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa syntyneestä yläluokkaisesta huvilakulttuurista. Pro-gradututkielma Jyväskylän yliopisto Etnologian laitos 1999

Kuva—, kaava ja karttalähteet ja käytetyt lyhenteet

MML Maanmittauslaitos, kiinteistötietopalvelu

MML Maanmittauslaitos, vanhat painetut kartat

MV Museovirasto

Valokuvakokoelma

Sähköinen asianhallintajärjestelmä, lausunnot

MV/23/0/1977, MV/22/0/1979, MV/019/305/2012

Muinaisjäännöksen hoitosuunnitelma

ÅÅ Åbo Akademin arkisto, Donnerin kokoelma

EKM Espoon kaupunginmuseum

Espoon karttapalvelu

Espoon rakennusvalvonnan arkisto, Arska tietokanta.

Finna kuvatietokanta

KA Kansallisarkisto

KSF Media, Hufvudstadsbladetin kuva-arkisto

Broterus, Samuel 1692a: Geometrisk carta öfwer Otnäs i Esbo s:n och Raseborgs östraherad. Affmätt 1692. MH B8a 6/1-2 (maanmittauskonsepti MMA Espoo lbd* 2.)

Hakalehto / Hagalund; RN:o 1:3 Björnholm lohottu 1:943-946, rajakartta 1953-1953 (B88:3/41-45)

Björnvik; Karta öfver egorne med beskrifning 1732-1732 (B7:3/1-2)

Hakalehto / Hagalund; RN:o 1:190 Otnäs lohottu 1:859-861, rajakartta 1949-1949 (B88:3/1-8)

Outnäs; Outnäs och Björnvik: Karta öfver egorne med delningsbeskrifning 1810-1811 (B8a:6/5-12)

Outnäs; Outnäs och Björnvik: Rågångskarta med beskrifning 1766-1766 (B8a:6/4)

Outnäs; Outnäs och Björnvik: Karta öfver egorne med beskrifning 1706-1706 (B8a:6/3)

Outnäs; 0,8352 N:o 1 Outnäs-Hagalund, RN:o 1:9-13, vesialueenjako 1922-1922 (B8a:6/40-47)

Outnäs; Karta öfver egorne med beskrifning 1692-1692 (B8a:6/1-2)

Hakalehto / Hagalund; RN:o 1:3 Björnholm ja 1:190 Otnäs, osittainen uusjako vanhan rasitteen poistamiseksi 1939-1939 (B8a:27/1-14)

Outnäs; Outnäs och Björnvik: Karta öfver tvistemark med beskrifning 1860-1860 (B8a:6/13)

Outnäs; 0,8982 N:o 1 Outnäs-Hagalund, RN:o 1:4-7, styckning 1922-1922 (B8a:6/20-39)

Outnäs; Outnäs och Björnvik: Karta öfver omkretsråer med rörlägningsbeskrifning 1860-1860 (B8a:6/14-19)

Karta öfver Helsingfors omgifningar upptagande delar af Helsinge, Sibbo, Esbo, Kyrkslätt Uppr. 1887, kompl af J F Se-vón 1893. 1893 Edlunds förlag.

Verkkolähteet

www.rky.fi/read/asp/r_default.aspx Museovirasto. Valta-kunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY

timomeriluoto.kapsi.fi/KARTAT/Topografiset%20kartat/Topografinen%20kartta%201:50.000%20Helsingin%20ymp%c3%a4rist%c3%b6%201945.jpg (Helsingin ympäristö 1945)

jyx.jyu.fi/handle/123456789/20835 (Fonseén, Fredrik Johan)

www.doria.fi/handle/10024/92007#&gid=1&pid=1

<https://raami.aalto.fi/> Aaltoyliopiston kuvatietokanta Raami, Sinebrychoffin huvila; arkkitehtiylioppilaiden mittauspiirustukset

Valokuvat

Erikseen mainitsemattomat valokuvat: Kristina Karlsson, Mona Schalin, Liisi Warttinen, Maisemasuunnittelu Hemgård

GH Gretel Hemgård

